

Järjestöjen näkemykset lähisuhdeväkivallan sovittelusta suhteessa teoriaan ja käytäntöön

Ida Rimpiläinen & Emilia Suhonen

2024 Laurea

Laurea-ammattikorkeakoulu

Järjestöjen näkemykset lähisuhdeväkivallan sovittelusta suhteessa teoriaan ja käytäntöön

Ida Rimpiläinen & Emilia Suhonen
Sosionomi (AMK), rikosseuraamusala
Opinnäytetyö
Toukokuu 2024

Ida Rimpiläinen, Emilia Suhonen

Järjestöjen näkemykset lähisuhdeväkivallan sovittelusta suhteessa teoriaan ja käytäntöön

Vuosi

2024

Sivumäärä

92

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena oli kartoittaa, miten lähisuhdeväkivallan sovittelu ymmärretään järjestökentällä, millaisia näkemyksiä aiheesta järjestöillä on ja miten näitä näkemyksiä perustellaan. Opinnäytetyön tavoitteena oli tuottaa Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen sovittelun kehittämisestä vastaaville henkilöille tietoa siitä, missä määrin näkemykset lähisuhdeväkivallan sovittelusta pohjautuvat sovittelun todellisuuteen ja teoriaan sekä aiheeseen liittyvään tutkittuun tietoon.

Opinnäytetyön kannalta keskeisiä käsitteitä ovat lähisuhdeväkivalta, restoratiivinen oikeus, sovittelu, uhrinäkökulma ja feministinen oikeuskäsitys. Opinnäytetyö toteutettiin laadullisena tutkimuksena, ja sen aineistonkeruumenetelmänä hyödynnettiin kyselylomaketta, joka lähetettiin lähisuhdeväkivallan sovitteluun kantaa ottaneille järjestöille. Lisäksi aineistoon koottiin syksyllä 2023 pidetyssä lähisuhdeväkivallan sovittelun pyöreän pöydän tilaisuudessa esitettyjä kannanottoja. Aineisto analysoitiin aineistolähtöisellä sisällönanalyysillä.

Opinnäytetyön tulosten perusteella järjestökentän yleinen ymmärrys sovittelusta ja tätä myötä myös lähisuhdeväkivallan sovittelusta on vaillinaista, ja yleisin näkemys lähisuhdeväkivallan sovitteluun liittyen oli se, että lähisuhdeväkivallan sovittelu tulisi lakkauttaa kokonaan. Lähisuhdeväkivallan sovittelun lakkauttamista perusteltiin pääasiassa kansainvälisten sopimusten tulkinnalla ja jopa virheellisellä tiedolla. Vastaavasti lähisuhdeväkivallan sovittelun jatkamista puoltavia näkemyksiä perusteltiin pitkälti tutkimus- ja tilastotiedolla.

Opinnäytetyön tulosten ja johtopäätösten pohjalta ehdotetaan, että sovittelumenettelyissä laadittuja sopimuksia tulisi kehittää. Lisäksi ehdotetaan osapuolten välisen sovinnon poistamista syyttämättäjättämis- tai rangaistusten lieventämisperusteena lähisuhdeväkivaltatapauksissa. Lisäksi olisi hyvä tehdä pitkittäistutkimusta lähisuhdeväkivallan sovittelun vaikutuksista sekä arvioida tutkimuksen kautta erikseen lähisuhdeväkivaltaa, sillä tutkimus pohjautuu pitkälti parisuhdeväkivallan tarkasteluun.

Asiasanat: lähisuhdeväkivalta, sovittelu, restoratiivinen oikeus, feministinen oikeuskäsitys, uhrinäkökulma

Ida Rimpiläinen, Emilia Suhonen

Nonprofit Organisations' Perspectives on Mediation of Domestic Violence in Relation to Theory and Practice

Year	2024	Pages	92
------	------	-------	----

The purpose of this Bachelor's thesis was to investigate nonprofit organisations' understanding and perspectives on mediation in cases of domestic violence. The objective was to assess the alignment of views on mediation in cases of domestic violence with the reality, theory, and research. The thesis was conducted for people responsible for the development and research on mediation in criminal and civil cases at the Finnish Institute for Health and Welfare.

The theoretical background discussed the concepts of domestic violence, restorative justice, mediation, victim perspective, and feminist jurisprudence. The thesis was conducted as qualitative research. The material studied was collected through a questionnaire that was sent to organisations as well as by examining statements given by organisations in autumn 2023 during a round table conversation concerning mediation in cases of domestic violence. The material was analysed using material-based content analysis.

The findings of this thesis revealed a general lack of understanding of mediation in cases of domestic violence, with most organisations advocating for its discontinuation. These views often relied on interpretation of international agreements and even misinformation. Conversely, proponents of continuing mediation in domestic violence cases cited statistical and research evidence. Based on the results it is recommended to refine mediation agreements, remove reconciliation as a basis for dismissing charges or mitigating punishment, and conduct longitudinal research on mediation's effects in domestic violence cases. The results also suggest a need for research on domestic violence in its broadest meaning since the current research is heavily focused on intimate partner violence.

Keywords: domestic violence, restorative justice, mediation, feminist jurisprudence, victim perspective

1	Johdanto.....	7
2	Opinnäytetyön toimintaympäristö	8
2.1	Terveyden ja hyvinvoinnin laitos	8
2.2	THL, sovittelu ja lähisuhdeväkivalta	10
3	Yhteiskunnalliset lähtökohdat	11
3.1	Julkinen keskustelu lähisuhdeväkivallan sovittelusta	11
3.2	Politiikka ja kansainväliset sopimukset	12
3.3	Lähisuhdeväkivallan sovittelua koskeva tutkimus	14
4	Tietoperusta	17
4.1	Lähisuhdeväkivalta.....	17
4.2	Restoratiivinen oikeus	20
4.3	Sovittelu.....	22
4.3.1	Rikos- ja riita-asioiden sovittelu Suomessa	24
4.3.2	Lähisuhdeväkivallan sovittelu.....	28
4.4	Uhrinäkökulma.....	33
4.5	Feministinen oikeuskäsitys.....	34
5	Tutkimusasetelma.....	35
5.1	Opinnäytetyön tarkoitus, tavoite ja tutkimuskysymykset	36
5.2	Kvalitatiivinen tutkimus.....	36
5.3	Aineistonkeruu.....	37
5.4	Aineiston analyysi	39
5.5	Tutkimuksen eettisyys ja luotettavuus.....	43
6	Tulokset	46
6.1	Näkemykset lähisuhdeväkivallan käsitteestä.....	47
6.2	Näkemykset sovittelun käsitteestä	48
6.3	Näkemykset lähisuhdeväkivallan sovittelusta	49
6.4	Näkemysten perusteet.....	52
6.5	Lisäkehityksen ja -tutkimuksen tarve	56
7	Johtopäätökset	57
7.1	Ymmärrys sovittelusta ja lähisuhdeväkivallasta	57
7.2	Näkemykset lähisuhdeväkivallan sovittelusta suhteessa teoriaan.....	60
7.3	Perustelut näkemyksille lähisuhdeväkivallan sovittelusta.....	63
8	Pohdinta	66
8.1	Opinnäytetyö prosessina	67
8.2	Ammatillinen reflektointi	68
8.3	Opinnäytetyön luotettavuus ja eettisyys	69
8.4	Jatkotutkimus- ja kehitysehdotuksia	71
	Lähteet.....	75
	Kuviot	83

Taulukot	83
Liitteet	84

1 Johdanto

Lähisuhdeväkivaltarikosten käsittely sovittelun keinoin on kerännyt kannanottoja sekä puolesta että vastaan. Esimerkiksi eri järjestöt jättivät Säätytalolle vetoamuksen lähisuhdeväkivallan sovittelusta luopumiseksi keväällä 2023 (Amnesty 2023a). Petteri Orpon hallituksen ohjelmaan on kirjattu tavoitteeksi perhe- ja lähisuhdeväkivallan sovittelusta luopuminen pääsääntöisesti (Valtioneuvosto 2023, 195). Toisaalta rikosasioiden sovittelun neuvottelukunta on jättänyt lausunnon, jossa se toteaa lähisuhdeväkivallan sovittelun voivan jatkua nykyisen lainsäädännön mukaisesti. Lausunnossaan neuvottelukunta vetoaa lähisuhdeväkivallan osapuolten kokemuksia sovittelusta kartoittaneeseen tutkimukseen, jossa nähtiin viitteitä siitä, että sovittelu voi edistää väkivallan loppumista myös lähisuhteessa tapahtuneen väkivallan kohdalla. (Rikosasioiden sovittelun neuvottelukunta 2023.)

Lähisuhdeväkivallan sovittelun vastustusta perustellaan pääasiassa naisiin kohdistuvan väkivallan torjumisen pohjalta. Tällöin perusteiksi vastustukselle nostetaan mm. naisten korostunut osuus parisuhdeväkivallan kokijoista sekä se, että lähisuhdeväkivalta on dynamiikaltaan pitkäkestoista. Lisäksi nähdään, että sovittelussa laaditut sopimukset eivät ole riittäviä takaamaan väkivallan kokijoiden turvallisuutta. (esim. Amnesty 2023a.) Sovittelukentällä toimivat tahot puolestaan kokevat, että lähisuhdeväkivallan sovittelun kohtaama kritiikki ei ole riittävän perusteltua, ja että vastustus perustuu puutteelliseen tai väärään tietoon. Lähisuhdeväkivallan sovittelun jatkamisen perusteena pidetään esimerkiksi sitä, että sovittelu tarjoaa mahdollisuuden ohjata lähisuhdeväkivaltatapauksiin liittyviä henkilöitä muiden palveluiden pariin, ja näiden palveluiden kautta voidaan vähentää väkivaltaa yleisellä tasolla. Lisäksi sovittelu nähdään myös lähisuhdeväkivaltatapauksissa hyödyllisenä sen nopeuden perusteella: sovitteluprosessi on usein oikeudenkäyntiprosessia huomattavasti nopeampi vaihtoehto. Tämän nopeuden nähdään mahdollistavan nopeamman puuttumisen lähisuhdeväkivaltaan esimerkiksi ohjaamalla osapuolet avun piiriin sovittelun yhteydessä. (Muotio 2023.)

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena oli kartoittaa näkemyksiä lähisuhdeväkivallan sovittelusta sekä sitä, kuinka näitä näkemyksiä perustellaan. Perimmäisenä tavoitteena opinnäytetyössä oli tuottaa tietoa siitä, miten hyvin erilaiset näkemykset ja erityisesti näiden näkemysten perustelut kohtaavat sovittelun käytännön, tutkimustiedon sekä sovittelun taustalla toimivan restoratiivisen oikeuden teorian kanssa. Opinnäytetyön työelämäkumppaneina toimivat Terveysten ja hyvinvoinnin laitoksen rikos- ja riita-asioiden sovittelun kehittämisestä vastaavat kehittämisspäällikkö Henrik Elonheimo ja erityisasiantuntija Ilona Rimpilä.

2 Opinnäytetyön toimintaympäristö

Tässä luvussa käsittelemme opinnäytetyömme toimintaympäristönä toimivaa Terveyden ja hyvinvoinnin laitosta (THL). Sovittelulain (1015/2005) mukaan Terveyden ja hyvinvoinnin laitos on vastuussa sovittelutoiminnan järjestämisestä valtakunnallisesti. Opinnäytetyön tilaajat toimivatkin THL:lla sovittelun kehittämistä vastaavina henkilöinä. THL tuottaa myös lähisuhdeväkivaltaan liittyen tilastoja, ohjeistuksia ja tietoa. THL on siis opinnäytetyön kannalta merkittävä toimija paitsi opinnäytetyön tilaajien, myös sen aiheen kautta. Avaamme tässä kappaleessa tarkemmin THL:a organisaatiota sekä sitä, mikä on THL:n rooli liittyen sovitteluun ja lähisuhdeväkivaltaan.

2.1 Terveyden ja hyvinvoinnin laitos

THL on ihmisten hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden edistämiseen tähtäävä itsenäinen valtiollinen asiantuntija- ja tutkimuslaitos, jonka toiminta on lailla säädetty, ja se toimii sosiaali- ja terveysministeriön alaisuudessa (THL 2024a). Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksesta annetun lain (668/2008) mukaan THL:n perimmäinen tarkoitus on edistää väestön hyvinvointia ja terveyttä, ehkäistä sairauksien ja sosiaalisten ongelmia sekä kehittää sosiaali- ja terveydenhuoltoa sekä sen palveluita. Tämän päätarkoituksen ohella laissa linjataan THL:n vastuulle useita eri tehtäviä, kuten esimerkiksi väestön hyvinvoinnin ja terveyden tutkiminen ja seuraaminen, alan tutkimuksen harjoittaminen sekä aloitteiden ja esitysten tekeminen sosiaali- ja terveydenhuollon ja sen palveluiden kehittämiseksi (Laki Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksesta 668/2008). THL pyrkii myös tuottamaan omille sidosryhmilleen tietoa, joilla voidaan kehittää yhteiskuntaa tasa-arvoisemmaksi, yhdenvertaisemmaksi sekä kestävämmäksi. Tällaisia sidosryhmiä ovat esimerkiksi valtion, kuntien ja hyvinvointialueiden päättäjät, viranhaltijat ja sosiaali- ja terveysalan ammattilaiset. (THL 2024a.)

THL:n juuret yltävät jo 1800-luvun alkupuolelle Turun Akatemian yhteydessä toimineeseen Collegium Medicumiin, josta kehittyi eri nimien ja vaiheiden kautta Lääkintöhallitus 1800-luvun loppupuolella. Vuonna 1991 Lääkintöhallitus yhdistettiin Sosiaalihallitukseen muodostaen Sosiaali- ja terveyshallituksen, joka toimi kuitenkin vain puolitoista vuotta ennen kuin sen tilalle tuli Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus (Stakes). Toinen THL:n kehittämisen kannalta merkittävä instituutio oli 1900-luvun alkupuolella toiminut Valtion Seerumlaitos, josta muodostui vuonna 1970 Kansanterveyslaboratorio. Reilun vuosikymmenen toiminnan jälkeen Kansanterveyslaboratorion tehtävät laajenivat ja monipuolistuivat siten, että siitä tuli tutkimus-, selvitys- ja asiantuntijalaitos, ja samalla sen nimi vaihtui Kansanterveyslaitokseksi. Vuonna 2009 Kansanterveyslaitos yhdistyi Stakesin kanssa ja tätä myötä syntyi THL. (THL 2023a.)

THL organisaationa voidaan jakaa viiteen eri osastoon: hyvinvointivaikuttajiin, terveysturvaajiin, valtion palveluihin, tiedonvälittäjiin ja mahdollistajapalveluihin. Nämä osastot puolestaan jakautuvat yksiköiksi ja tiimeiksi. Eri osastojen ohella THL:n toteuttamaa tutkimus- ja kehittämistyötä ohjaavat erilaiset horisontaaliset teemat, jotka läpileikkaavat koko organisaation. (THL 2024b.) Nämä teemat ovat elämänterveystyö, ilmiöt ja tutkimusohjelmat, ja teemat jakautuvat edelleen erilaisiin alateemoihin (THL 2023b). Tämän opinnäytetyön kannalta keskeisin THL:n osasto on valtion palvelut, ja tämän osaston alla toimiva erityispalveluiden yksikkö ja yksikössä toimiva väkivallan vastaisen työn osaamiskeskittymä. Väkivallan vastaisen työn osaamiskeskittymän vastuulla on rikos- ja riita-asioiden sovittelupalveluiden järjestäminen, koordinointi ja kehittäminen sekä sovittelutilastojen kokoaminen. Lisäksi osaamiskeskittymä vastaa lähisuhdeväkivaltaan liittyvien esimerkiksi erilaisten aiheeseen liittyvien palveluiden järjestämisestä. (THL 2024c.)

THL on verkkosivuillaan esitellyt oman strategiansa. Missiokseen THL on linjannut ”Puolustamme hyvinvointia, terveyttä ja turvallisuutta muuttuvassa yhteiskunnassa”; visioksi puolestaan mainitaan ”Jotta me kaikki voisimme hyvin”. Arvoikseen THL linjaa vastuullisuuden, ihmillisyyden sekä yhdenvertaisuuden, ja strategisiksi tavoitteikseen hyvinvoivan väestön, yhdenvertaiset palvelut, turvallisen yhteiskunnan, laadukkaan tiedon, vaikuttavan tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoiminnan sekä oman toiminnan kehittämisen ennakoivaksi ja oppivaksi. (THL 2024d.) Tämän tarkemmin strategiaa ei avata verkkosivuilla, mutta THL:n strategiassa vuosille 2011-2020 linjattiin tuolloisen strategian pohjaavan THL:n pyrkimykseen tuottaa korkeatasoista ja vaikuttavaa työtä suomalaisten terveyden ja hyvinvoinnin puolustamiseksi ja edistämiseksi (THL 2011).

Kansallisen toiminnan ohella THL:n erääksi tehtäväksi on linjattu sen toimialan kansainväliseen toimintaan osallistuminen (Laki Terveystyön ja hyvinvoinnin laitoksesta 668/2008). Tällaista kansainvälistä toimintaa ovat vaikuttaminen kansainväliseen päätöksentekoon sekä sääntöpohjaisen kansainvälisen järjestelmän tukeminen, kansainvälinen asiantuntijatoiminta ja -yhteistyö, kansainvälinen kehittämis-yhteistyö, kansainvälinen tutkimustoiminta, kansainväliset viranomaistehtävät sekä kansainvälisiin tiedonhallintamalleihin ja -tehtäviin liittyvä yhteistyö. Tavoitteena tällä kansainvälisellä yhteistyöllä on myötävaikuttaa globaalien kestävä kehityksen tavoitteiden saavuttamiseen. (THL 2023c.) THL:n kansainvälisinä yhteistyökumppaneina toimivat mm. tietyt Euroopan komission pääosastot, tietyt Euroopan unionin virastot, Yhdistyneet kansakunnat sekä Maailman terveysjärjestö WHO (THL 2023d).

2.2 THL, sovittelu ja lähisuhdeväkivalta

Rikos- ja eräiden riita-asioiden sovittelusta annetussa laissa (1015/2005) linjataan THL:n vastuita liittyen rikos- ja riita-asioiden sovitteluun. Lain mukaan sovittelupalvelun järjestämisvelvollisuus on THL:n vastuulla, ja palvelu tulee järjestää siten, että se on saatavilla asianmukaisesti toteutettuna koko maassa. Lain mukaan palvelut voidaan tuottaa yhteistyössä joko kunnan tai muun julkisen tai yksityisen palveluntuottajan kanssa. Tästä yhteistyöstä tulee laatia palvelujen tuottamista koskeva sopimus THL:n ja palveluntuottajan välille. Mikäli sovittelupalvelua saada järjestettyä jollain alueella tällä tavalla, tulee THL:n itse tuottaa alueen sovittelupalvelu. THL on myös lain mukaan vastuussa sovittelutoimintaan osallistuvien henkilöiden täydennyskoulutuksen järjestämisestä sekä valtakunnallisesti että alueellisesti. Laissa linjataan myös THL:n roolia liittyen sovittelusta koituvien valtion varoista maksettavien korvausten suhteen. (Laki rikos- ja eräiden riita-asioiden sovittelusta 1015/2005.)

THL:n verkkosivuilla on löydettävissä kattavasti tietoa liittyen rikos- ja riita-asioiden sovitteluun. Sivulla esimerkiksi kerrotaan mitä sovittelu on, ketkä sovitteluun voivat hakeutua, mitkä lait ja oikeudet liittyvät sovitteluun sekä mitkä tahot ovat vastuussa sovittelun johtamisesta, ohjauksesta ja valvonnasta. Tämän ohella verkkosivuilla tiedotetaan aiheeseen liittyvistä ajankohtaisista asioista. (THL 2024e.) Lisäksi THL julkaisee sivullaan sovittelutoimintaan liittyviä tilastoja ja asiakaspalautteita, joiden koostamisesta se on vastuussa (THL 2023e; THL 2024f). THL on myös julkaissut erilaisia oppaita ja ohjeistuksia sovitteluun liittyen, kuten esimerkiksi vuonna 2013 julkaistun rikos- ja riita-asioiden sovittelun oppaan (THL 2024g).

Kuten edellä THL:n organisaation esittelyn yhteydessä esitettiin, toimii THL:n erityispalveluyksikössä väkivallan vastaisen työn osaamiskeskittymä, jonka vastuulla on joitain lähisuhdeväkivaltaan liittyvien palveluiden järjestäminen. Tällaisia palveluita ovat esimerkiksi lähisuhdeväkivallan kokijoille tarkoitettu Nollalinja. Lisäksi osaamiskeskittymän vastuulle kuuluu MARRAK-toimintamallin, eli moniammatillisen vakavan parisuhdeväkivallan riskinarvioinnin ja uhrin turvallisuuden parantamisen toimintamallin kansallisesta koordinaatiosta. (THL 2024c.)

Edellä mainittujen palveluiden ohella THL:llä toimii myös naiseen kohdistuvan väkivallan ja perheväkivallan torjunnan toimikunta (NAPE). Toimikunta on vastuussa naiseen kohdistuvan ja perheessä tapahtuvan väkivallan ehkäisyyn ja poistamiseen tähtäävän Istanbulin sopimuksen edellyttämien toimenpiteiden yhteensovittamisesta, seurannasta ja vaikutusten arvioinnissa Suomessa (Sosiaali- ja terveysministeriö 2024). Istanbulin sopimuksen 10 artiklassa linjataan, että sopimusten osapuolten tulee nimetä yksi tai useampi virallinen elin vastaamaan näistä toimista (Euroopan neuvosto 2011a, 7), ja NAPE on Suomessa tähän tarkoitukseen nimitetty elin. Toimikunnassa työskentelee ministeriöiden ja niiden alaisen hallinnon toimijoita, ja sen edustukseen kuuluu myös järjestöryhmä (Sosiaali- ja terveysministeriö 2024).

Palveluiden ja NAPE-toimikunnan koordinoinnin ohella THL myös tuottaa tietoa liittyen lähisuhdeväkivaltaan, sen ehkäisyyn ja siihen puuttumiseen. Verkkosivuilleen THL on koonnut erilaisia tietokoosteita näistä aiheista, ja tämän lisäksi THL on luonut erilaisia oppaita ja koulutuksia liittyen lähisuhdeväkivaltaan ja sen tunnistamiseen. (THL 2023f.) Näihin oppaisiin lukeutuvat myös erilaisissa ammattipositioissa, kuten esimerkiksi lastenvalvojana työskentelevien ohjeistukset lähisuhdeväkivallan tunnistamisesta (THL 2024g).

3 Yhteiskunnalliset lähtökohdat

Lähisuhdeväkivallan sovittelu on kohdannut kritiikkiä jo sovittelun alkuajoista lähtien, ja tuon kritiikin katsotaan kummunneen pääasiassa naisasiajärjestöiltä (Ojanne 2017, 10). Lähisuhdeväkivallan sovittelu on poikunut myös erilaista tutkimusta sekä erilaisia suosituksia kansainvälisten sopimusten pohjalta. Tässä osiossa tarkastelemme lähemmin näitä erilaisia vaikuttimia ja yhteiskunnallisia lähtökohtia liittyen lähisuhdeväkivallan sovitteluun. Sovittelulla viitamme nimenomaan Suomessa toteutettavaan lakisääteiseen rikos- ja riita-asioiden sovitteluun, jota tullaan esittelemään lähemmin opinnäytetyön tietoperustan yhteydessä.

3.1 Julkinen keskustelu lähisuhdeväkivallan sovittelusta

Kotimaisista ja kansainvälisistä tutkimuksista ja kannanotoista voidaan havaita selkeästi kaksi eri mielipidettä lähisuhdeväkivallan sovitteluun. Ihmisoikeusjärjestöt sekä uhrien ja tekijöiden kanssa toimivat järjestöt suhtautuvat lähisuhdeväkivallan sovitteluun yleensä kriittisesti. Viranomaiset kuten poliisi, syyttäjä sekä sovittelutoimistot suhtautuvat lähisuhdeväkivallan sovitteluun positiivisemmin. (Jokinen 2021, 163-177.) Lähisuhdeväkivallan sovittelun kritiikkiä ilmentää mm. yhdenvertaisuusvaltuutettu Kristina Stenmanin sekä tasa-arvovaltuutettu Rainer Hiltusen kannanotto aiheeseen liittyen. Stenmanin ja Hiltusen mukaan lähisuhdeväkivallan sovittelu on tasa-arvo-ongelma erityisesti naisiin kohdistuvan väkivallan näkökulmasta. Kirjoituksessaan Stenman ja Hiltunen katsovat, että lähisuhde- ja seksuaaliväkivalta eivät sovellu soviteltavaksi niihin liittyvän osapuolten välisen valtaepätasapainon vuoksi. He kyseenalaistavat toistuvan väkivallan sovittelun lähisuhdeväkivaltatapauksissa sekä sovittelusopimusten riittävyyden. Kirjoituksessa esitetään, että lähisuhdeväkivallan sovittelu kielii naisiin kohdistuvan väkivallan vähättelystä. (Stenman & Hiltunen 2023.)

Lähisuhdeväkivallan sovittelulle suotuisampaa suhtautumista kuvastaa esimerkiksi Helsingin sovittelutoimiston lähisuhdeväkivallasta vastaavan erityissosiaalityöntekijä Paula Kuosmasen kirjoitus aiheesta. Kirjoituksessaan Kuosmanen kuvaa lähisuhdeväkivallan sovittelun toimivan matalan kynnyksen interventiona, josta rikoksen osapuolet voivat saada apua. Kirjoituksen mukaan sovittelussa tavoitteena on helpottaa asiakkaiden omaa kykyä rakentaa väkivallatonta

tulevaisuutta yhdessä ja näin vähentää väkivaltaa yleisellä tasolla. Kirjoittaja kritisoi lähisuhdeväkivallan sovitteluun kohdistettua kritiikkiä siitä, että se ei huomioi riittävästi lähisuhdeväkivallan monimuotoisuutta. Kirjoittajan näkemyksen mukaan lähisuhdeväkivallan sovitteluun kohdistettu kritiikki pohjautuu virheelliseen näkemykseen siitä, että lähisuhdeväkivaltaa on vain yhdenlaista. (Kuosmanen 2011.)

Historian saatossa lähisuhdeväkivallan sovittelun saama kritiikki on perustunut lähtökohtaisesti ajatukseen lähisuhdeväkivallan sukupuolistuneisuudesta. Teoksessa *Sovittelu* Juha-Pekka Takala ja Ida Mielityinen pohtivat kantojaan parisuhdeväkivallan sovitteluun. Kirjoittajat kuvailevat omaa kantaansa keskustalaiseksi ja esittävät pohdinnassaan päteviä argumentteja sekä sovittelun puolesta että sitä vastaan. Takala ja Mielityinen muun muassa peräänkuuluttavat vahvempia tukitoimia ja ohjausta sovittelun jälkeen sekä uhrille että tekijälle. Myös livari korostaa tukitoimiin ohjaamisen merkitystä raportissaan. (Takala, Mielityinen 2001, 287; livari 2010, 124.)

Georgetownin yliopiston professori Alan C. Tidwell esittää kirjassaan *Conflict resolved? A critical Assessment of conflict resolution* lähisuhdeväkivallan sukupuolistuneisuuden ohella toisen varteenotettavan kriittisen näkökulman lähisuhdeväkivallan sovitteluun liittyen. Tidwell esittää, että sovittelun psykologisia vaikutuksia ei voida päätellä tietämättä soviteltavien taustoja. Tidwell argumentoi, että uhri saattaa kehittää sovittelijasta itselleen toisen vihollisen, mikäli sovittelija ei ole täysin tilanteen tasalla. Tidwellin mukaan sovittelijan täytyy löytää ne sosiaaliset ja psykologiset tekijät, jotka edistävät konfliktin ratkaisua sekä osapuolten ajatusmaailmojen muuttamista. Tidwellin mukaan sovittelu ei ole suora vaan ennemminkin kiertävä prosessi. (Tidwell 2001, 1-3.)

3.2 Politiikka ja kansainväliset sopimukset

Vuoden 2023 keväällä hallitusneuvottelijoille jätettiin vetoamus, jossa vaadittiin lähisuhdeväkivallan sovittelusta luopumisen kirjaamista hallitusohjelmaan. Vetoamuksessa pyydetään lähisuhdeväkivallan sovittelusta luopumista pääasiassa sillä perusteella, että kyseessä on naisiin kohdistuva ongelma. Vetoamuksessa nostetaan esiin, että sovitteluun ohjatuista lähisuhdeväkivaltatapauksista selvästi suurin osa on parisuhdeväkivaltaa, jonka kokijat ovat pääasiassa naisia. Lisäksi vetoamuksessa kritisoidaan toistuvan väkivallan ohjaamista sovitteluun, sillä tämän katsotaan olevan ihmisoikeussopimuksien velvoitteiden vastaista. Vetoamuksessa katsotaan, että vakavien väkivaltarikosten sovittelu ylläpitää väkivallan kulttuuria. Kyseisen vetoamuksen allekirjoitti yhteensä 25 järjestöä. (NYTKIS 2023.)

Lähisuhdeväkivallan sovittelua ympäröineen keskustelun myötä lähisuhdeväkivallan sovittelua on alettu huomioida myös hallitusohjelmissa. Vuonna 2011 Jyrki Kataisen hallitus linjasi

ohjelmassaan, että sovittelun käyttöä lähisuhdeväkivaltarikoksissa tulisi rajoittaa (Valtioneuvoston kanslia 2011, 26). Vuonna 2019 Sanna Marinin hallituksen ohjelmassa puolestaan linjattiin, että lähisuhdeväkivallan sovittelun jatkamista tulisi arvioida (Valtioneuvosto 2019, 88). Nykyiseen, Petteri Orpon hallituksen hallitusohjelmaan taas on kirjattu, että lähisuhdeväkivaltarikosten sovittelusta luovutaan pääsääntöisesti (Valtioneuvosto 2023, 195). Lähisuhdeväkivallan sovittelun herättämällä keskustelulla on siis ollut vaikutusta myös poliittiseen päätöksentekoon.

Useasti erityisesti naisasiajärjestöiltä kumpuavassa lähisuhdeväkivallan sovittelun kritiikissä (esim. Amnesty 2023b) vedotaan erilaisiin kansainvälisiin oikeuslähteisiin. Tällaisia ovat erityisesti Euroopan neuvoston yleissopimus naisiin kohdistuvan väkivallan ja perheväkivallan ehkäisemisestä ja torjumisesta (Istanbulin sopimus), kyseisen sopimuksen toimeenpanoa valvova GREVIO-asiantuntijaryhmä sekä YK:n kaikkinaisen naisten syrjinnän poistamista koskeva yleissopimus (CEDAW). Istanbulin sopimuksessa sovittelu mainitaan artikkelissa 48. Artiklan mukaan sopimukseen sitoutuneiden osapuolien (ml. Suomi) tulee kieltää pakolliset vaihtoehdot ratkaisumenettelyt, kuten esimerkiksi sovittelu, sopimuksen soveltamisalaan kuuluvien väkivallan muotojen osalta. Sopimuksessa esitetään sitä sovellettavan ”kaikkiin naisiin kohdistuvan väkivallan muotoihin, mukaan lukien perheväkivalta, joka kohdistuu suhteellisesti useimmin naisiin”. Perheväkivallaksi sopimus määrittelee kaikki perheen tai kodin sisäisen sekä entisten ja nykyisten puolisoitten tai kumppanien välisen väkivallan muodot. (Euroopan neuvosto 2011a, 4-5; 17.) Näin ollen voidaan katsoa, että Istanbulin sopimus kieltää osapuolten pakottamisen sovitteluun lähisuhdeväkivaltatapauksissa. On hyvä huomata, että sopimuksessa puhutaan nimenomaan pakollisten vaihtoehtoisten ratkaisumenettelyjen käyttämisestä, ei niiden käyttämisestä yleisellä tasolla; Suomessa rikosasioiden sovittelu on vapaaehtoinen palvelu, eikä täten sopimuksessa esitetty pakollinen menettely.

Istanbulin sopimuksen toimeenpanoa valvova GREVIO-asiantuntijaryhmä julkaisi vuonna 2019 suosituksia Suomelle naisiin kohdistuvan väkivallan vähentämiseksi. Kyseisissä suosituksissa myös lähisuhdeväkivallan sovittelu nostetaan esille. Suosituksissa Suomea kehoitettiin varmistamaan, että 1) poliiseille ja syyttäjille on selvää, että sovittelua ei tule käyttää toistuvissa väkivaltatapauksissa, 2) sovitteluun osallistuminen on täysin vapaaehtoista, ja 3) sovittelu ei johda rikostutkinnan keskeyttämiseen tai syyttämättäjäättämispäätökseen naisiin kohdistuvaa väkivaltaa koskevissa tapauksissa. Lisäksi suosituksissa kehoitettiin Suomea tarkastelemaan poliisin mahdollisuutta ohjata lähisuhdeväkivaltatapauksia sovitteluun, sillä tämän nähtiin voivan vaikuttaa rikostutkinnan tehokkuuteen. (GREVIO 2019, 48; 68.)

YK:n kaikkinaisen naisten syrjinnän poistamista koskeva yleissopimus (CEDAW) ei erikseen mainitse sovittelua eikä muita restoratiivisen oikeuden käytäntöjä tai vaihtoehtoisia

menettelyjä rikosten käsittelylle (Kaikkinaisen naisten syrjinnän poistamista koskeva yleissopimus 68/1986). Kuitenkin CEDAW-komitean vuonna 2022 Suomelle antamissa huomioissa nostetaan huolenaiheeksi se, että parisuhdeväkivaltaa (“intimate partner violence”) sovitellaan enenevässä määrin. Komitea suositteli tämän vuoksi Suomea priorisoimaan oikeusprosessin sovittelun sijasta parisuhde- ja perheväkivaltatapauksissa sekä varmistamaan, että sovittelu ei johda rikostutkinnan keskeyttämiseen tai syyttämättä jättämiseen. (CEDAW 2022, 7-8.)

3.3 Lähisuhdeväkivallan sovittelua koskeva tutkimus

Lähisuhdeväkivallan sovittelusta ei löydy kovin paljoa Suomessa toteutettua tutkimusta. Merkittävin tutkimus lienee vuonna 2023 julkaistu Valtioneuvoston tutkimus, joka kartoitti lähisuhdeväkivallan yleisiä piirteitä ja osapuolten kokemuksia. Tutkimuksen tulosten pohjalta todettiin, että sovitteluprosesseissa vapaaehtoisuus toteutuu riittävällä tavalla, ja että sovitteluun ryhtyvät ovat tietoisia sovittelun vaikutuksista. Toisaalta tutkimuksessa nostettiin myös esiin, että tietyt motiivit, kuten esimerkiksi halu käsitellä asia mahdollisimman nopeasti, voivat johtaa siihen, että tosiasiallisesta vapaaehtoisuudesta ei voida varmistua. Tämä kuitenkin nähtiin ensisijaisesti moitteena oikeusprosessien hitaudelle, ei kritiikkinä sovittelulle. Tutkimuksessa haastateltiin lähisuhdeväkivallan sovitteluun osallistuneita asianosaisten asemassa olevia henkilöitä, ja näissä haastatteluissa osapuolet ilmaisivat saaneensa kokemuksen siitä, että he pystyivät vaikuttamaan oman asiansa käsittelyyn ja päätöksentekoon. Lisäksi koettiin, että väkivallan tekijät olivat ottaneet sovittelussa vastuuta teoistaan ja ymmärtäneet väkivallan haitallisuuden ratkaisukeinona. Kuitenkin mukana oli myös huonoja kokemuksia sovittelusta, jotka liittyivät turvattomuuden ja pelon tunteisiin sovittelussa. Sovittelun lopputuloksiin oltiin pääasiassa tyytyväisiä, mutta osa tutkimukseen osallistuneista oli kokenut lopputuloksen epäoikeudenmukaiseksi. Kuitenkin positiiviset kokemukset lähisuhdeväkivallan sovittelusta olivat selvässä enemmistössä. Tutkimuksen johtopäätöksissä sen heikkoudeksi nostetaan se, että tutkimuksen aineisto jäi kohtuullisen suppeaksi, mutta tämän ei kuitenkaan nähty olevan tutkimuksen luotettavuutta merkittävästi heikentävä seikka, sillä haastatteluissa ja kyselyissä saatujen vastausten yleistettävyyttä tarkasteltiin erikseen. (Shemeikka ym. 2023, 93-100.)

Hieman vanhempi tutkimus on Aune Flinckin ja Juhani Iivarin (2004) toteuttama arviointitutkimus liittyen lähisuhdeväkivallan sovitteluun. Tutkimuksessa pyrittiin selvittämään, milloin, kenelle ja missä olosuhteissa sovittelua voidaan pitää toimivana interventiona lähisuhdeväkivaltatapausten kohdalla. Tutkimustulosten pohjalta katsottiin, että lähisuhdeväkivaltatapausten soveltuvuutta sovitteluun ei voida rajata esimerkiksi rikoslajin tai rikoksen vakavuuden perusteella. Sovittelun onnistumisen edellytykseksi nähtiinkin tapauskohtainen poliisin, syyttäjien, sovittelutoimiston työntekijöiden ja vapaaehtoissovittelijoiden yhteistyössä tekemä

arviointi. Tutkimuksen tulokset eivät antaneet tukea näkemykselle siitä, että sovittelu poikkeuksetta uhkasi asianomistajan turvallisuutta tai oikeusturvaa. (Flinck & Iivari 2004, 43; 145.) Arviointitutkimus on jo verrattain vanha, mutta antaa hyvän katsauksen lähisuhdeväkivallan sovittelun lähtökohtiin ajalta ennen sovittelulakia.

Suomessa on myös toteutettu vuonna 2019 julkaistu selvitys liittyen lähisuhdeväkivallan sovitteluun. Selvityksen tarkoituksena oli vastata Sanna Marinin hallituksen tasa-arvo-ohjelman toimenpiteeseen, jonka mukaan naiseen kohdistuvan väkivallan ja lähisuhdeväkivallan sovitteluun ohjaamisen ja ottamisen kriteerejä sekä sovitteluprosessin etenemistä tulisi tarkastella. Selvityksen perusteella todettiin, että lähisuhdeväkivaltarikosten sovittelua voidaan jatkaa, mutta kansainvälisten sopimusten ja velvoitteiden mukaisesti toimimisen varmistamiseksi sovitteluun ohjaamista ja sen rajaamista sovitteluun soveltumattomissa tapauksissa tulisi tämentää sekä kehittää sovittelutoimintaa ja toimijoiden välistä yhteistyötä. Selvityksessä havaittiin, että esimerkiksi sovitteluun ohjaamiseen liittyvissä ohjeistuksissa oli puutteita. Sen sijaan sovitteluprosessin todettiin noudattavan pääpiirteittäin samaa kaavaa kansallisesti, mikä kieli sen yhtenäisyydestä. Selvityksen perusteella annettiin suosituksia käytäntöjen yhtenäistämiseksi ja koulutuksen lisäämisestä liittyen lähisuhdeväkivallan sovitteluun. (Lähisuhdeväkivallan sovittelun selvitystyöryhmä 2019, 27-33.)

Edellä mainittujen selvitysten lisäksi Suomen kontekstissa aiheeseen liittyen on julkaistu Tiina Qvistin vuoden 2019 väitöskirja, jossa tarkasteltiin parisuhdeväkivallan sovittelua. Väitöskirjassa pyrittiin tarkastelemaan ensinnäkin sitä, millaisia merkityksiä parisuhdeväkivaltarikos saa sovittelumenettelyissä, ja toisaalta sitä, millaista toimijuutta parisuhdeväkivallan tekijälle ja kokijalle luodaan sovittelumenettelyssä. Johtopäätöksissä Qvist esittää, että sovittelun ja sen tuoman sopimuksellisuuden myötä parisuhdeväkivallassa tapahtunut rikos häivyttyy, minkä seurauksena sekä väkivallan kokijan että tekijän toimijuus pehmenevät. Väitöskirjassa katsotaan, että nykyisenkaltainen parisuhdeväkivallan sovittelumenettely ei ole toimiva osa palvelujärjestelmän väkivaltatyötä, ja sovitteluun ohjaamisen sijasta tulisikin kehittää osapuolille tarjottavia palveluita ja palveluohjausta. Samalla nähdään, että parisuhdeväkivaltatapauksissa sovittelu ei saisi korvata rikosprosessia missään tilanteessa. (Qvist 2019, 208-212.) On hyvä huomata, että kyseisessä väitöskirjassa tarkasteltiin nimenomaan parisuhdeväkivallan sovittelua, ei lähisuhdeväkivallan sovittelua yleisellä tasolla.

Varsinaisten tutkimusten ohella Suomessa on lähisuhdeväkivallan sovittelusta tehty myös opinnäytetyötasoisia tutkielmia, kuten ammattikorkeakoulutasoisia opinnäytetöitä sekä pro gradu -tutkielmia. Suurin osa tällaisista opinnäytetöistä (esim. Henttonen 2012; Lauronen 2012; Milander-Tenn 2013, Pulkkinen 2013) on kuitenkin yli kymmenen vuotta vanhoja, joten on mahdollista, että niissä tehdyt johtopäätökset ovat vanhentuneet lähisuhdeväkivallan

sovittelun kehittymisen myötä. Näissä opinnäytetöissä lähisuhdeväkivallan sovittelua on tarkasteltu niin sovittelusopimusten (Lauronen 2012), sovittelijoiden näkökulmien (Lauronen 2012; Pulkkinen 2013), sovitteluohjaajien kokemusten (Milander-Tenn 2013) kuin sovitteluun osallistuneiden asianosaisten (Henttonen 2012) kautta. Opinnäytetöissä yleisellä tasolla lähisuhdeväkivallan sovittelu näyttäytyy ammatillisesti toteutettuna ja lähisuhdeväkivallan osapuolia hyödyttävänä palveluna, joskin myös kehittämiskohteita palvelusta löydettiin (Lauronen 2012; Milander-Tenn 2014; Pulkkinen 2013); kriittistä näkökantaa tutkielmista löytyy selvästi harvemmin (mm. Henttonen 2012).

Hieman tuoreemman näkökulman on tarjonnut vuonna 2023 julkaistu opinnäytetyö, jossa tarkasteltiin asianomistajien oikeusturvan toteutumista Kymi-Saimaan sovittelutoimistossa. Opinnäytetyössä analysoitiin kyseisen sovittelutoimiston SÖPU-asiakastietokannan merkintöjä ja peilattiin niitä asianomistajan oikeusturvan toteutumiseen. Opinnäytetyön johtopäätöksissä todettiin, että sovittelu voi jopa varmistaa asianomistajan oikeusturvan toteutumisen, ja että sovitteluprosesseissa asianomistajan oikeusturva pyritään muutenkin huomioimaan mahdollisimman huolellisesti. (Hirvonen 2023, 7-10; 39-43.)

Kansainvälisellä tasolla tutkimusta restoratiivisten menettelyjen käytöstä lähisuhdeväkivaltatapauksissa on toteutettu lähinnä Yhdysvalloissa. Näiden tutkimusten perusteella restoratiivisten menettelyjen soveltaminen lähisuhdeväkivaltatapauksiin hyödyttää lähtökohtaisesti sekä väkivallan tekijöitä että sen kokijoita sillä ehdolla, että sovittelua ohjaavat sovittelijat ovat ammattitaitoisia ja saaneet hyvän koulutuksen (Balsler, Withrow, Johnson & Chaikin 2024). Eräässä tutkimuksessa tarkasteltiin restoratiiviseen oikeuteen pohjautuvan perheväkivaltaan syyllistyneille suunnatun hoito-ohjelman vaikuttavuutta uusintarikollisuuteen. Tutkimuksessa havaittiin, että kyseiseen ohjelmaan osallistuneiden uusintarikollisuus oli verrokkiryhmää alhaisempaa, mutta vain kuuden kuukauden seuranta-ajalla. Pidemmällä, 12 kuukauden seuranta-ajalla ei havaittu merkitsevää eroa ohjelmaan osallistuneiden ja verrokkiryhmän välillä. (Mills, Barocas & Ariel 2012.) Toisessa samankaltaisessa tutkimuksessa havaittiin, että restoratiiviseen oikeuteen pohjautuvien menetelmien yhdistäminen muihin väkivallan tekijöille suunnattuihin ohjelmiin oli yhteydessä väkivaltatekojen vähenemiseen ja lieventymiseen myös pitkällä aikavälillä (Mills, Barocas, Butters & Ariel 2019). Puhuttaessa tämänkaltaisista muissa maissa toteutetuista tutkimuksista on hyvä huomioida, että sovittelun käytännöt voivat vaihdella runsaastikin maittain. Tästä huolimatta kansainväliset tutkimukset voivat antaa viitteitä lähisuhdeväkivallan sovittelun vaikutuksista myös Suomen kontekstissa. Myös näissä tutkimuksissa on hyvä huomioida, että ne keskittyivät pääasiassa parisuhde- ja perheväkivaltatapauksien käsittelyyn.

4 Tietoperusta

Opinnäytetyön kannalta keskeisiä käsitteitä ovat sovittelun ja lähisuhdeväkivallan käsitteet. Teoreettisena viitekehyksenä voidaan pitää restoratiivisen oikeuden teoriaa sekä feminististä oikeuskäsitystä. Vaikka restoratiivisella oikeusteorialla ja feministisellä oikeuskäsityksellä on paljon yhteisiä tavoitteita, ovat näiden näkökulmien lähtökohdat hyvin erilaisia, mikä kokoaa opinnäytetyön teoreettisen viitekehyksen keskeisen vastakkainasettelun. Molemmat näkökulmat ovat hierarkiakriittisiä. Ne kyseenalaistavat vallitsevia rakenteita ja järjestelmiä sekä nostavat esiin näkemyksiä, jotka jäisivät muuten huomiotta. Feministisen oikeuskäsityksen kautta lähisuhdeväkivallan sovittelu näyttäytyy vähintäänkin kriittisessä valossa, kun taas restoratiivisessa oikeusteoriassa lähisuhdeväkivallan sovittelun positiiviset piirteet korostuvat. (Jokinen 2021, 163-177.)

4.1 Lähisuhdeväkivalta

Lähisuhdeväkivaltaa voidaan kuvata laajalla tasolla väkivallaksi, jonka tekijä ja kohde ovat tai ovat olleet keskenään läheisessä suhteessa. Tällaisia suhteita voi esiintyä nykyisten ja entisten kumppanien, lasten ja vanhempien, lähisukulaisten sekä muiden läheisten välillä. Lähisuhdeväkivallan kattokäsitteen alaisia käsitteitä ovat perheväkivalta, joka perheenjäsenen kohdistuvaa väkivaltaa, parisuhdeväkivalta, joka on seurustelukumppaniin tai nykyiseen tai entiseen puoliseen kohdistuvaa väkivaltaa sekä seurusteluväkivalta, joka on nuorten välisissä suhteissa ilmenevää parisuhdeväkivaltaa. (Bildjuschkin ym. 2020, 7.) Lähisuhteessa ilmenevä väkivalta voi esiintyä monessa eri muodossa, esimerkiksi fyysisenä, henkisenä tai seksuaalisena väkivaltana (Rikoksentorjunta.fi 2024). Vaikka lähisuhdeväkivallalla on monia ilmentymiä, vaikuttaisi siihen liittyvä tutkimus olevan keskittynyt pääasiassa perhe- ja parisuhdeväkivaltaan, ja nimenomaan lähisuhdeväkivaltaan sen laajassa merkityksessä keskittyneitä tutkimuksia oli opinnäytetyön tekohetkellä hankalaa löytää. Monesti näitä termejä vaikutettiin käyttävän toistensa kanssa täysin ristikkäin. Tämä tulisi huomioida keskusteltaessa lähisuhdeväkivallasta tutkimuksen kautta tehdyistä havainnoista.

Vaikka Suomen rikoslaissa ei erikseen määritellä lähisuhdeväkivallan käsitettä, on rajattu, että lievätkin pahoinpitelyt ovat lähisuhteessa tapahtuessaan virallisen syytteen alaisia (THL 2023f). Näin ollen voidaan sanoa lähisuhteessa tapahtuneen fyysisen väkivallan olevan lain näkökulmasta moitearvoltaan vakavampaa verrattuna tuntemattomaan henkilöön kohdistuvaan väkivaltaan. Lähisuhdeväkivallalle on tyypillistä jäädä piiloon esimerkiksi uhrin pelon tai häpeän vuoksi. Tästä syystä esimerkiksi sosiaali- ja terveydenhuollolle on pyritty luomaan erilaisia ohjeistuksia, joiden avulla lähisuhdeväkivaltaa voitaisiin tehokkaammin tunnistaa ja siihen voitaisiin puuttua. (Rikoksentorjunta.fi 2024.) Näissä ohjeistuksissa painotetaan yleisesti väkivallan systemaattista puheeksi ottamista ja kartoitusta (THL 2023g). Vuonna 2022 on myös

julkaistu poliisina työskenteleville suunnattu toiminnallinen käsikirja lähisuhdeväkivaltaan puuttumiseksi ja sen ennalta estämiseksi. Käsikirjassa on esitetty mm. poliisien käytössä olevia keinoja puuttua lähisuhdeväkivaltaan ja sen torjumiseen. (Liimatainen & Rantaeskola 2022.)

Erityisesti naisiin kohdistuvan parisuhdeväkivallan tutkimuksessa on havaittu sille olevan tyypillistä tietynlainen syklisyys, jossa jännitteen nousu johtaa väkivaltatekoon, jota tekijä pyrkii jälkikäteen hyvittelemään esimerkiksi osoittamalla katumusta ja pyytämällä anteeksi. Väkivallanteon jälkeinen hyvittely (tai vaihtoehtoisesti yhdessäolon jännitteisyyden hetkellinen poistuminen) voi johtaa siihen, että väkivallan uhri jää väkivaltaiseen suhteeseen. (Walker 2009, 90-95.) Tähän syklisyyteen viitataan usein yleisessä keskustelussa myös väkivallan toisteisuutena, jota pidetään leimallisena erityisesti parisuhdeväkivaltatapauksille. Tyypillisenä parisuhdeväkivallalle pidetään myös tietynlaista valtaepätasapainoa tai dynamiikkaa väkivallan tekijän ja kokijan välillä (esim. GREVIO 2019, 47). Tutkimuksessa onkin havaittu, että parisuhteessa osapuolten välinen epätasa-arvoinen valta-asetelma on selvästi yhteydessä etenkin henkiseen parisuhdeväkivaltaan syyllistymiseen. Vastaavasti toisen osapuolen pelko toista osapuolta kohtaan on yhdistetty parisuhdeväkivallan uhriksi joutumiseen. (Keilholtz, Spencer, Vail & Palmer 2023.) Tällaiset tekijät yhdessä voivat helposti luoda valta-aseman ja epäterveen dynamiikan suhteeseen.

Lähisuhdeväkivaltaa kuvataan usein sukupuolistuneeksi väkivallaksi. Sukupuolistuneessa väkivallassa on sukupuolten välillä eroja siinä, miten väkivalta koetaan, miten sitä käytetään sekä millaisia seurauksia sillä on. Vielä tarkemmin lähisuhdeväkivalta nähdään nimenomaan naisiin kohdistuvana väkivaltana. (Bildjuschkin ym. 2020, 7.) Vuonna 2021 Suomessa viranomaisten tietoon tulleissa lähisuhdeväkivaltatapauksissa uhrina oli nainen 75 %:ssa tapauksista, ja samana vuonna toteutetussa kansallisessa rikosuhritutkimuksessa naiset olivat kohdanneet miehiä useammin uhkailua tai väkivaltaa nykyisen tai entisen parisuhdekumppanin taholta (THL 2023h, 3; 13). Kansallisessa rikosuhritutkimuksessa sukupuolten välillä ei kuitenkaan ilmennyt eroa, kun väkivallan tekijänä oli joku muu väkivallan kokijan lähemmin tuntema henkilö (Koltola & Näsi 2022, 15).

Erityisesti uhrikyselytutkimuksista, kuten esimerkiksi kansallisesta rikosuhritutkimuksesta, saatuja tuloksia tarkasteltaessa tulisi huomioida, että niissä on havaittu naisten kohtaamasta väkivallasta (ml. lähisuhdeväkivalta) ilmoitettavan helpommin, kuin miesten kohtaamasta väkivallasta (Kivivuori, Sirén & Danielsson 2012). Lisäksi miehet saattavat hakea apua lähisuhdeväkivaltaan naisia harvemmin, eivätkä he välttämättä itse edes ajattele tullessa väkivallan kohteeksi samalla tavalla kuin naiset kokisivat vastaavassa tilanteessa (Peitsalo, Pekkola & Sarlin 2017, 22). Viranomaisten tietoon tulleet väkivaltatapaukset eivät myöskään välttämättä

anna hyvää kuvaa lähisuhdeväkivallan esiintyvyydestä koko kansan tasolla sen piiloon jäävän luonteen vuoksi. Näistä huomioista huolimatta erityisesti parisuhdeväkivaltaa voidaan kuitenkin kuvata luonteeltaan sukupuolistuneeksi, sillä eri sukupuolten kokemuksissa on selviä eroja mm. väkivallan seurausten mukaan: naiset esimerkiksi kohtaavat huomattavasti miehiä useammin kuolemaan johtavaa lähisuhdeväkivaltaa (Lehti 2020, 27). On kuitenkin mahdollista, että lähisuhdeväkivaltatapausten tilastoinnissa havaittavassa sukupuolistuneisuudessa voi esiintyä jonkinasteista harhaa.

Vaikka usein lähisuhdeväkivalta - ja erityisesti parisuhdeväkivalta - mielletään tilanteena, jossa on selvästi erillinen kokija ja tekijä, on tutkimuksissa havaittu olevan kohtuullisen yleistä, että parisuhdeväkivallan kokija on myös parisuhdeväkivallan tekijä (Tillyer & Wright 2014; Richards, Tomsich, Gover & Jennings 2016). Tutkimuksessa on myös saatu viitteitä siitä, että kyseinen yhteys olisi kausaalinen: parisuhdeväkivallan kokijasta voi tulla kokemustensa myötä tekijä, ja toisaalta tekijä voi myöhemmin joutua myös parisuhdeväkivallan kokijaksi. Näistä ensiksi mainittu vaikuttaisi olevan yleisempää naisilla, kun taas jälkimmäinen kuvaa enemmän miesten kokemuksia. (Tanskanen 2023.) Eräissä tutkimuksissa on myös havaittu, että parisuhdeväkivallalle tyypillinen sukupuolten ero kokijoiden ja tekijöiden välillä tasaantuu, kun tarkastellaan niitä, joilla on kokemuksia sekä väkivallan kokijana että sen tekijänä olemisesta eli vaikuttaisi siltä, että molemminpuolisen parisuhdeväkivallan kokemukset ovat yhtä yleisiä miehillä ja naisilla, kun taas yksipuolisessa parisuhdeväkivallassa useimmiten nainen on väkivallan kokija ja mies tekijä. Tämän valossa on hyvä huomioda, että molemminpuolinen parisuhdeväkivalta vaikuttaisi olevan huomattavasti yleisempää kuin yksipuolinen parisuhdeväkivalta. (Muftic, Finn & Marsh 2015.) Myös Suomessa tehdyssä tutkimuksessa on havaittu parisuhdeväkivallan kokijoiden olevan usein myös parisuhdeväkivallan tekijöitä, siis parisuhdeväkivallan olevan luonteeltaan usein molemminpuolista (Tanskanen & Aaltonen 2022). Nämä huomiot perustuvat kuitenkin vain yksittäisiin, paikallisiin tutkimuksiin, joten johtopäätösten tekeminen yleistäen ei välttämättä ole erityisen perusteltua, vaan aiheesta tarvittaisiin laajempaa tutkimusta.

Lähisuhdeväkivallalla on todettu olevan runsaasti erilaisia negatiivisia seurauksia sekä sen kokijoille että sen todistajille. On esimerkiksi havaittu, että parisuhdeväkivallan kokijoilla esiintyy enemmän psyykkisiä vaikeuksia ja riskikäyttäytymistä sekä korkeampi riski sairastua erilaisiin kroonisiin sairauksiin (Lagdon, Armour & Stringer, 2014; Stubbs & Szoeki, 2021). Lähisuhdeväkivaltaa kokeneiden elämänlaadun on myös havaittu olevan yleisesti heikommalla tasolla ja henkisen pahoinvoinnin suurempaa kuin niillä, jotka ovat joutuneet tuntemattoman heihin kohdistaneen väkivallan uhreiksi (Hisasue, Kruse, Raitanen, Paavilainen & Rissanen 2020). Lisäksi vanhempiensa välistä parisuhdeväkivaltaa todistaneilla lapsilla on todettu

olevan enemmän käytös- ja terveysongelmia kuin lapsilla, jotka eivät ole altistuneet tällaiselle väkivallalle (Vu, Jouriles, McDonald & Rosenfield 2016; Xyrakis ym. 2022).

Vuonna 2022 julkaistiin tutkimus, jossa tarkasteltiin lähisuhdeväkivallasta aiheutuvia palveluiden käyttöä sekä niistä koituvia kustannuksia Suomessa. Kustannuksia voi koitua erilaisten sosiaali-, terveys- ja oikeudellisten palveluiden käyttämisestä, ja tällaisten palveluiden tarve näyttäytyy lähisuhdeväkivaltaa kokeneilla suurempana kuin niillä, jotka eivät ole lähisuhdeväkivaltaa kohdanneet. Tutkimuksessa arvioitiin, että lähisuhdeväkivaltaa tunnistetaan erityisen huonosti nimenomaan terveyspalveluissa. Lisäksi lähisuhdeväkivallan kokijoiden terveydenhuoltokustannusten arvioitiin olevan yli kaksinkertaiset niihin verrattuna, jotka eivät olleet kohdanneet lähisuhdeväkivaltaa; yhteensä fyysisestä ja henkisestä lähisuhdeväkivallasta arvioidaan koituvan vuosittain noin 861 miljoonan euron edestä terveydenhuoltokuluja. Kokonaisuudessaan lähisuhdeväkivallasta aiheutuvat kustannukset ovat tätä suurempia, sillä summassa ei ole huomioitu sosiaali- tai oikeuspalveluista koituvia kustannuksia. (Siltala ym. 2022, 10-11; 84-85.) Lähisuhdeväkivallalla on siis selvä julkista taloutta kuormittava vaikutus.

4.2 Restoratiivinen oikeus

Sheplandin (2009) mukaan restoratiivinen oikeus on laaja yläkäsite erilaisille konfliktin käsittelytavoille. Restoratiivista oikeutta ilmenee monissa eri tilanteissa aina riitatilanteiden sovittelusta varsinaisten rikosten sovitteluun. Hän mainitsee artikkelissaan Marshallin (1995) restoratiivisen oikeuden määritelmän, jonka mukaan restoratiivisella oikeudella henkilöt, jotka ovat olleet osallisia tiettyyn tekoon tulevat yhteen selvittääkseen kuinka tilanne voitaisiin käsitellä ja miten teko vaikuttaa tulevaisuuteen. Heidän määritelmänsä mukaan restoratiivisen oikeuden toteutuminen vaatii tilanteen kollektiivisen ratkaisun, jossa sekä tekijä että uhri ovat mukana. Restoratiivinen oikeus tässä tapauksessa kuvaa strukturoitua sovitteluprosessia, jossa tilanteen osapuolet sovittelevat teon sovittelijan avustuksella. Shepland korostaa artikkelissaan, että molempien osapuolten kuuleminen on tärkeää restoratiivisen oikeuden toteutumisessa, sillä ilman tätä ei restoratiivista oikeutta ole. (Marshall 1999, 5, Sheplandin 2009, 123-144 mukaan.)

Eurooppalaisen restoratiivisen oikeuden järjestön (EFRJ) määritelmän mukaan restoratiivisella (korjaavalla) oikeudella viitataan käytäntöön, jossa jonkin tapahtuman osapuolet pyrkivät yhdessä ymmärtämään tapahtumasta aiheutuneet haitat sekä sopimaan, kuinka nämä haitat voidaan sovittaa. Restoratiiviseen oikeuteen luetaan neljä ydinarvoa: ihmisarvon kunnioitus, solidaarisuus ja vastuuntunto kanssaeläjästä, oikeus ja vastuun kanto sekä dialogin kautta rakennettu totuus. Restoratiiviseen oikeuteen pohjaaviin prosesseihin puolestaan kuuluvat luottamuksellisuus, vahinkojen korjaaminen, sitoutuneisuus, osallisuus, inklusio sekä vapaaehtoisuus. (European Forum for Restorative Justice 2021, 11; 14; 16.)

Restoratiivinen oikeus voidaan määritellä myös historiallisten lähtökohtien kautta. Monaco ja Nolan viittaavat artikkelissaan Burns ja Sinkon artikkeliin, jonka mukaan restoratiivinen oikeus perustuu alkukantaiseen tapaan sovittelua yhteisön sisäisiä konflikteja sovittelulla ja vastuunkannolla. Käytännön tavoitteena on säilyttää yhteisön keskinäinen luottamus tuomalla uhri ja tekijä keskustelemaan keskenään. Useimmissa restoratiivisen oikeuden malleissa sovittelija tukee keskustelua ja fasilitoi näin sovinnon syntyä. Monaco ja Nolan viittaavat Karpin 2019 artikkeliin, jossa Karp mainitsee nykyaikaisen restoratiivisen oikeuden tavoitteiksi uhrin kuulemisen sekä tekijän vastuuttamisen teoistaan sekä mahdolliset toimet vahingon korjaamiseksi tai uuden vahingon ehkäisemiseksi. (Karp 2019, 154, Monacon & Nolanin 2022, 131-153 mukaan.)

Suomen kontekstissa restoratiivista oikeutta on kirjallisuudessa määritellyt mm. Henrik Elonheimo (2010) nuorisorikollisuutta ja sovittelua käsitelleessä väitöskirjassaan. Elonheimon mukaan mikä tahansa metodi, jolla pyritään korjaamaan rikosvahinkoja, lievittämään ristiriitoja, lisäämään asianosaisten tyytyväisyyttä sekä parantamaan näiden asianosaisten asemaa, voi olla restoratiivinen. Väitöskirjassa Elonheimo luettelee erilaisia restoratiiviseen oikeuteen liittyviä arvoja ja menettelyn piirteitä, ja korostaa, että kaikki arvot eivät ole toistensa kanssa samanarvoisia: esimerkiksi väkivallattomuus on restoratiivisen oikeuden arvona sellainen, josta ei voida tinkiä, kun taas anteeksipyyntö on enemmänkin restoratiivisten menettelyjen mahdollisesti mukanaan tuoma sivutuote. (Elonheimo 2010, 27-28.)

Yhtenä restoratiivisen oikeuden kehityksen kannalta keskeisimpänä kirjoituksena voidaan pitää Nils Christien vuonna 1977 julkaisemaa artikkelia ”Conflicts as Property” (Haaste 2022). Artikkelissaan Christie argumentoi, että nykyisenkaltaisessa rikosprosessissa ihmisten väliset konfliktit on viety heidän käsistään pois ja annettu valtiolle (Christie 1977, 3). Toisin sanoen Christien näkökulmasta konfliktien (rikosten) käsittely tulisi palauttaa niille, joita rikokset ensisijaisesti koskevat: rikoksen uhrille ja tekijälle. Christien näkökulmasta erityisesti rikoksen uhri on häviäjänä nykyisissä oikeusprosesseissa, sillä tälle ei anneta mahdollisuutta osallistua oman asiansa käsittelyyn (Christie 1977, 3).

On havaittu, että perinteiseen oikeusprosessiin verrattuna restoratiiviseen oikeuteen pohjautuviin käytäntöihin osallistuvat rikoksen uhrit kokevat vähemmän negatiivisia tunteita, kuten esimerkiksi pelkoa, vihaa ja syyllisyyttä. Lisäksi restoratiiviseen oikeuteen pohjautuviin käytäntöihin osallistuvien uhrien on havaittu olevan yleisesti tyytyväisempiä. Näiden käytäntöjen on todettu olevan yhteydessä uhrien voimaantumiseen, avuttomuuden tunteiden vähenemiseen sekä turvallisuuden tunteen lisääntymiseen. (Nascimento, Andrade & de Castro Rodrigues 2022.) Suurin osa oikeusprosessin läpikäyneistä kokee prosessin ahdistavaksi tai stressaavaksi (Häkkänen-Nyholm 2017).

Restoratiiviseen oikeuteen pohjautuvilla käytännöillä on havaittu olevan mahdollisesti myös uusintarikollisuutta vähentävä vaikutus, joka voisi olla jopa suurempi kuin perinteisellä oikeusprosessilla (Sherman, Strang, Mayo-Wilson, Woods & Ariel 2014; Latimer, Dowden & Muise 2005). Tätä vaikutusta tarkasteltaessa on kuitenkin hyvä huomioda, että restoratiiviseen oikeuteen pohjaavat menettelyt ovat lähtökohtaisesti vapaaehtoisia, mikä voi luoda valikoitumisharhaa. Käytännössä tämä tarkoittaa, että näihin menettelyihin saattavat hakeutua sellaiset henkilöt, jotka ovat jo valmiiksi motivoituneempia irrottautumaan rikollisuudesta ja välttämään rikosten uusimista. (Latimer, Dowden & Muise 2005.) Restoratiivisten menettelyjen tutkimuksessa on kuitenkin saatu alustavia viitteitä siitä, että valikoituminen ei yksinään selittäisi näihin menettelyihin osallistuneiden matalampaa uusimisriskiä, vaan niihin osallistumisella on mahdollisesti itsessään uusintarikollisuutta vähentävä vaikutus (Dijk, Zebel, Claessen & Nelen 2020).

4.3 Sovittelu

Sovittelu on eräs restoratiivisen oikeuden käytännön ilmentymä, ja kaikista yksinkertaisimmillaan se voidaan nähdä konfliktinratkaisukeinona. Sovittelu käsitteenä ja ilmiönä kokoa kuitenkin alleen monenlaisia eri menettelyitä ja näkökulmia konfliktien ratkaisuun. Suppeasti käsitettynä sovittelulla viitataan vain tietynlaisiin menettelyihin, joiden tulee täyttää tietyt edellytykset. Tällaisiksi edellytyksiksi voidaan lukea kolmannen osapuolen väliintulo, vapaaehtoisuus, puolueettomuus ja luottamuksellisuus. Tarkemmat, sovittelun käytäntöön liittyvät edellytykset ja piirteet vaihtelevat maittain. (Ervasti 2022, 9-11.) Vaihtelua sovittelukäytännöissä on sen suhteen, missä vaiheessa rikosprosessia sovittelua voidaan käyttää sekä siinä, kuinka sovittelu vaikuttaa rikosprosessiin (Kinnunen 2012).

Euroopassa yleisesti sovittelun pohjalla toimivan restoratiivisen oikeuden kehitys käynnistyi 1980-luvulla, ja aluksi sovittelutoiminta oli kokeiluluonteista. 1990-luvulla toiminta ja siihen liittyvä lainsäädäntö alkoivat kehittyä ja tämän myötä toiminta laajeni. Restoratiiviseen oikeuteen pohjautuvien käytäntöjen yleistyttyä ovat myös erilaiset kansainväliset tahot (mm. Yhdistyneet kansakunnat) pyrkineet luomaan suosituksia näihin käytäntöihin liittyen. (Kinnunen 2012.) Suomessa sovittelussa on käytössä laajasti erilaisia sovittelun sovelluksia, kuten esimerkiksi tuomioistuinsovittelu, perheasioiden sovittelu, rikos- ja riita-asioiden sovittelu, katusovittelu ja vankilasovittelu (Attias & Ervasti 2022, 315-316).

Sovittelua systeeminä voidaan kuvata kolmella eri käsitteellä: sovitteluteoreettiset mallit, sovittelun käytännön sovellukset sekä käytännön sovittelu. Sovitteluteoreettisilla malleilla viitataan erilaisiin ja eri elämäalueilla sovellettuihin sovittelun muotoihin. Sovittelun käytännön sovelluksissa puolestaan tarkoitetaan näitä erilaisia, eri elämäalueilla toimivia sovittelun muotoja. Käytännön sovittelulla taas viitataan yksittäisiin, konkreettisiin sovittelutilanteisiin.

Nämä muodot muodostavat keskenään vuorovaikutuksessa olevan systeemin, johon perustuu käytäntöön asti viety sovittelu. Erityisen tärkeää sovittelun käytännön tasolle viemisessä on tuntee sen taustalla toimiva sovitteluteoreettinen malli. Nämä mallit voidaan jakaa ongelmanratkaisuun tähtääviin sekä inhimilliseen kasvuun tähtääviin malleihin. Ongelmanratkaisuun tähtäävät mallit voidaan jakaa edelleen sovintokeskeisiin ja menettelykeskeisiin malleihin. Inhimilliseen kasvuun tähtäävät mallit jakaantuvat puolestaan terapeuttisiin ja muutokseen tähtääviin malleihin, joista jälkimmäiset jakaantuvat edelleen transformatiiviseen, narratiiviseen, humanistiseen ja restoratiiviseen malliin. Suomessa rikossovittelun keskeiseksi malliksi on muodostunut restoratiivinen sovittelumalli, jossa painotetaan sovittelun psykologisia ja sosiaalisia vaikutuksia. (Ervasti 2022, 12-15.) Suomessa rikossovittelu pohjautuu siis vahvasti restoratiiviseen oikeusteoriaan.

Sovittelulla pyritään rakentamaan osapuolten suhdetta uudelleen, kuntouttamaan rikoksen tekijää sekä sitouttamaan osapuolet takaisin yhteisöön vahvistamalla yhteenkuuluvuuden tunnetta (Jauhiainen & Jokinen 2021, 148-149). Periaate Suomessa sovittelun kannalta on, että sen katsotaan pyrkivän palvelemaan ensisijaisesti yksittäisiä ihmisiä, ja sen hyödyt rikosioikeusjärjestelmälle ovat tämän ensisijaisen tarkoituksen tuoma sivutuote. Sovittelulaista voidaan lukea sovittelun keskeisimmät periaatteet, jotka ovat vapaaehtoisuus, luottamuksellisuus, osallisuus, turvallisuus, puolueettomuus ja oikeudenmukaisuus. Käytännön tasolla sovittelussa korostetaan myös vastuunottoa, tasavertaista vuoropuhelua sekä ihmistä kunnioittavaa kohtaamista. Sovittelussa ei ole tarkoitus ratkaista rikosoikeudellista syyllisyyttä, eikä edellä mainitun ihmisiä palvelevan periaatteen mukaisesti sopimukseen pääseminen ole tavoite sovittelussa, sen sijaan tavoitteena on edistää osapuolten sovinnollisuutta. (Flinck 2013, 16-18; 98.)

Sovittelutavat oikeusprosessissa eroavat merkittävästi maittain. Esimerkiksi Yhdysvalloissa sovittelu ei välttämättä ole restoratiivisen oikeuden puhdas muoto, sillä tekijän ei odoteta ottavan täyttä vastuuta teostaan, ja sovitteluprosessin hyödyistä rikoksen uhreille onkin ristiriitaisia tutkimustuloksia. Burns ja Sinkon tekemässä kirjallisuuskatsauksessa havaittiin, että Yhdysvaltojen restoratiiviset prosessit eivät huomioi riittävästi marginalisoituja ryhmiä. Tutkijat ehdottavat tätä yhdeksi restoratiivisen prosessin kehityskohteeksi. (Burns, Sinko 2021.) Kansainvälisesti yhteneväisiä käytäntöjä sovittelussa ovat vapaaehtoisuus sekä se, että lähtökohteisesti mitään rikoksia ei ole suljettu sovittelun tai sitä vastaavan restoratiivisen menetelmän ulkopuolelle. Ainoana poikkeuksena tähän ainakin Euroopan sisällä lienee Espanja, jossa aikuisen miehen naiseen kohdistama lähisuhdeväkivalta sekä seksuaali- ja sukupuolistunut väkivalta on lailla rajattu sovittelun ulkopuolelle. (Elonheimo 2024.)

Suomalaisessa kontekstissa sovittelun vaikutuksia on tutkittu arvioimalla sovittelun tuloksia ja kokemuksia sovittelusta rikossovittelulain täytäntöönpanon yhteydessä. Juhani Iivarin Terveystieteiden ja hyvinvoinnin laitokselle tekemä rikossovittelulain täytäntöönpanon arviointitutkimus kuvaa lähisuhdeväkivallan kokijoiden kokemuksia sovittelusta haastatteluiden pohjalta. Tutkimuksen mukaan lähisuhdeväkivaltarikoksia sovitelleiden kokemukset sovitteluprosessin hyödyistä olivat muita ryhmiä positiivisempia ja asianomistajat kokivat hyötynensä sovittelusta rikoksesta epäiltyjä enemmän. (Iivari 2010, 23-24.)

Myös seksuaaliväkivallan sovittelusta on saatu hyviä tuloksia, kun sovittelu on tapahtunut hyvän sovittelutavan mukaisesti. Burns ja Sinko (2021) mukaan tutkijat ovat esittäneet huolensa uhrien uudelleen traumatisoitumisesta, mutta hyvällä sovittelutavalla voidaan välttää nämä negatiiviset vaikutukset. Ehtoja hyvän sovittelutavan toteutumiseksi ovat vapaaehtoisuus, luottamuksellisuus, koulutetut sovittelijat, psykologinen tuki sekä prosessin jälkeinen mahdollisuus palautteen antoon. (Monaco & Nolan 2022, 131-153; Burns & Sinko 2021). Tästä voidaan päätellä, että sovittelun keinoin voidaan käsitellä myös vakavampia rikoksia, kunhan noudatetaan oikeanlaisia käytäntöjä.

4.3.1 Rikos- ja riita-asioiden sovittelu Suomessa

Suomessa sovittelun juuret ulottuvat Vantaalle 1980-luvun alkupuoliskolle, jolloin järjestettiin kokeilumielessä ensimmäiset sovittelut. Kokeilun jälkeen sovittelutoiminta hyväksyttiin osaksi Vantaan kaupungin sosiaalilautakunnan tehtävää, ja piakkoin kokeilut sovittelutoiminnasta levisivät muihin suuriin kaupunkeihin. Vuoteen 2006 asti sovittelutoimeja järjestävät tahot olivat itse vastuussa rahoituksesta, sovittelijoiden kouluttamisesta ja toiminnan kehittämisestä. Vuoden 2006 kesäkuussa astui voimaan sovittelulaki, jonka myötä sovittelutoiminnan järjestämisvastuu siirtyi valtakunnallisesti lääninhallituksille, jotka muuttuivat myöhemmin aluehallintovirastoiksi. Valtakunnallisesta toiminnan johtamisesta, ohjauksesta ja valvonnasta oli kuitenkin vastuussa sosiaali- ja terveysministeriö. Vuonna 2015 lakimuutoksen myötä sovittelutoiminnan valtakunnallinen järjestämisvastuu siirtyi aluehallintovirastoilta THL:lle. (Ojanne 2017, 6.)

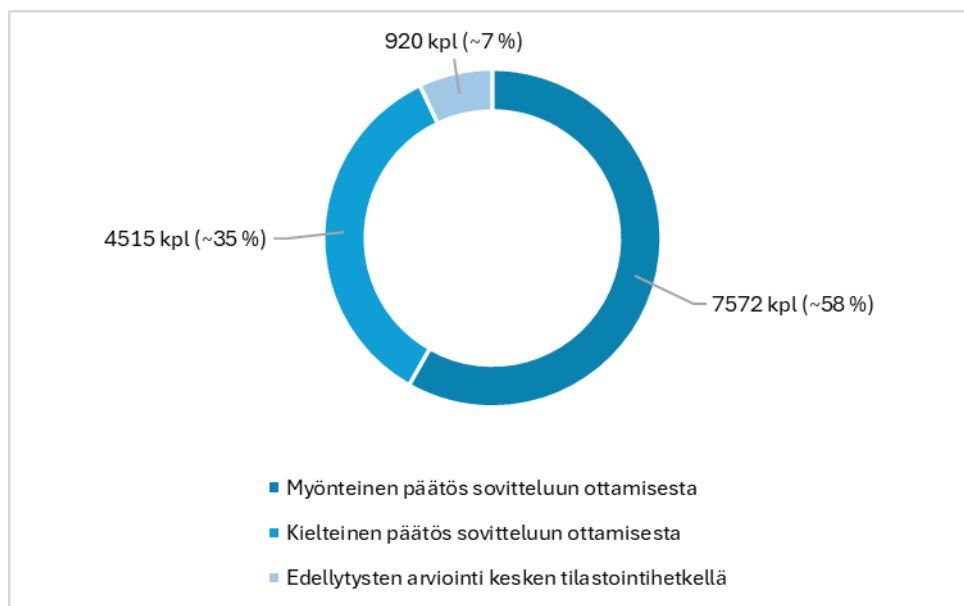
Nykyään rikos- ja riita-asioiden sovittelu toimii yhä sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalalla, ja toteuttamisen järjestäminen on edelleen THL:n vastuulla (Sosiaali- ja terveysministeriö 2023). Vuonna 2021 oikeusministeriö julkaisi kuitenkin raportin, jossa esitettiin, että rikos- ja riita-asioiden sovittelu tulisi siirtää sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalalta oikeusministeriön hallinnonalalle. Tämän siirron myötä sekä sosiaali- ja terveysministeriön että THL:n tehtävät sovittelutoiminnan kannalta tulisivat siirtymään oikeusministeriölle. (Oikeusministeriö 2021, 49.) Siirto sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalalta oikeusministeriön hallinnonalalle on myös kirjattu Petteri Orpon hallituksen ohjelmaan (Valtioneuvosto 2023,

189). Tulevaisuudessa voitaneen siis olettaa sovittelutoiminnan järjestämisen vastuun siirtyvän oikeusministeriön hallinnonalalle.

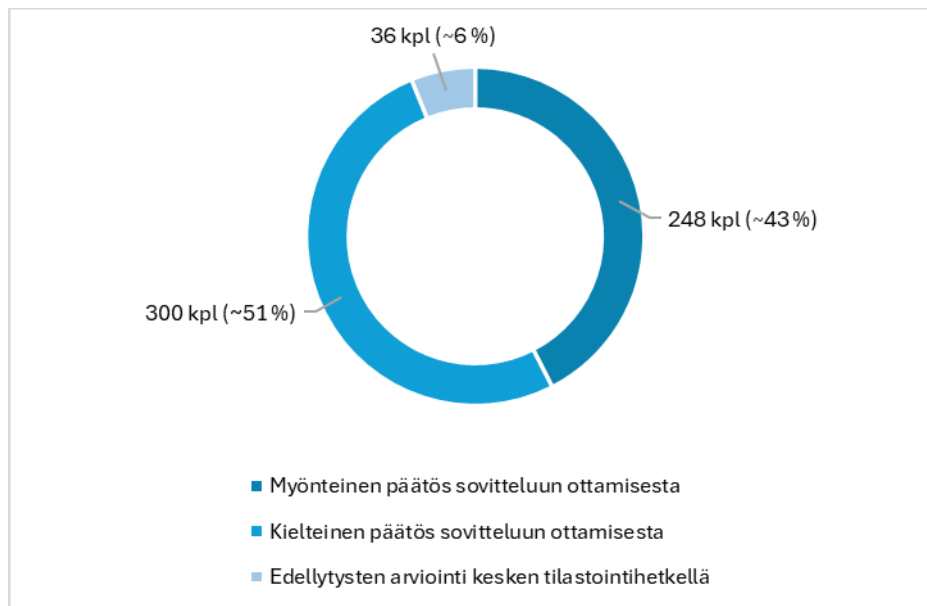
Rikos- ja riita-asioiden sovittelua ohjaa rikosasioiden ja eräiden riita-asioiden sovittelusta annettu laki, lyhyemmin sovittelulaki. Laki määrittelee sovittelun maksuttomaksi palveluksi, jonka tarkoituksena on antaa rikoksen uhrille ja siitä epäillylle henkilölle mahdollisuus kohdata ja käsitellä tapahtunut rikos sekä sopia rikoksesta aiheutuneiden haittojen hyvittämisestä. Sovittelun keinoin voidaan käsitellä myös riita-asioita sillä edellytyksellä, että riita on kohteensa ja siitä esitettyjen vaatimuksien puolesta vähäinen. Määritelmän ohella lakiin on kirjattu myös sovittelun edellytykset. Yleisten edellytysten mukaan sovittelun osapuolten tulee henkilökohtaisesti ja vapaaehtoisesti ilmaista suostumuksensa sovitteluun, ja heidän tulee kyetä ymmärtämään sovittelun ja siinä tehtyjen ratkaisujen merkitys. Lisäksi osapuolille tulee kertoa näiden sovitteluun liittyvät oikeudet sekä heidän asemansa sovittelussa. Annetun suostumuksen voi peruuttaa missä tahansa sovittelun vaiheessa. Lisäksi rikosasioiden sovittelun edellytykseksi linjataan, että rikoksesta epäillyn tulee ”vahvistaa tapahtumainkulun pääasialliset tosiseikat”, ja että sovittelun tulee olla rikoksen uhrin edun mukaista. Sovittelusta vastaavan sovittelutoimiston tulee varmistaa näiden edellytysten täyttyminen ennen sovittelun aloittamisesta päättämistä. (Laki rikosasioiden ja eräiden riita-asioiden sovittelusta 1015/2005.)

Sovittelussa on kolme mahdollista lopputulosta: sovittelussa voidaan joko päätyä sovintoon ja sopimukseen, sovintoa ei saavuteta, tai sovittelu keskeytyy. Sovittelussa ei ole tarkoitus ottaa kantaa rikosoikeudelliseen syyllisyyteen tai mahdolliseen rangaistusseuraamukseen. Rikosprosessin kannalta oleellista on se, käsitelläänkö asianomistajarikosta vai virallisen syytteen alaista rikosta. Mikäli asianomistajarikoksessa tehdään sovinto, jonka myötä asianomistaja luopuu rangaistusvaatimuksesta, päättyy asian käsittely sovitteluun. Sen sijaan virallisen syytteen alaisissa rikoksissa syyttäjälle jää sovinnosta ja asianomistajan rangaistusvaatimuksesta luopumisesta huolimatta oikeus nostaa asiasta syyte. (Flinck 2013, 34-35.) Sovittelun vaikutus rikosprosessiin on esitetty kuviossa 1.

erilaiset omaisuusrikokset. Muita sovitteluun ohjautuneita rikoksia olivat mm. kunnianloukkaukset, kotirauhan rikkomiset ja liikennesrikokset. Sovittelutoimistoihin ohjautuneista rikoksista 58,2 %:ssa käynnistettiin sovitteluprosessi. Vastaava luku riita-asioissa oli 42,5 %. Sovitteluprosessin aikana keskeytyi 11,6 % rikosasioista ja 21,4 % riita-asioista. Rikosasioissa sopimukseen päästiin 69,7 %:ssa tapauksista ja riita-asioissa 52,4 %:ssa tapauksista. (THL 2023i.) Kuvioissa 2 ja 3 on esitetty vuonna 2022 sovitteluun ohjautuneet rikos- ja riita-asiat sekä niiden saamat päätökset sovitteluun ottamisesta.

Kuvio 2: Vuonna 2022 sovitteluun ohjautuneet rikosasiat

Kuvio 3: Vuonna 2022 sovitteluun ohjautuneet riita-asiat

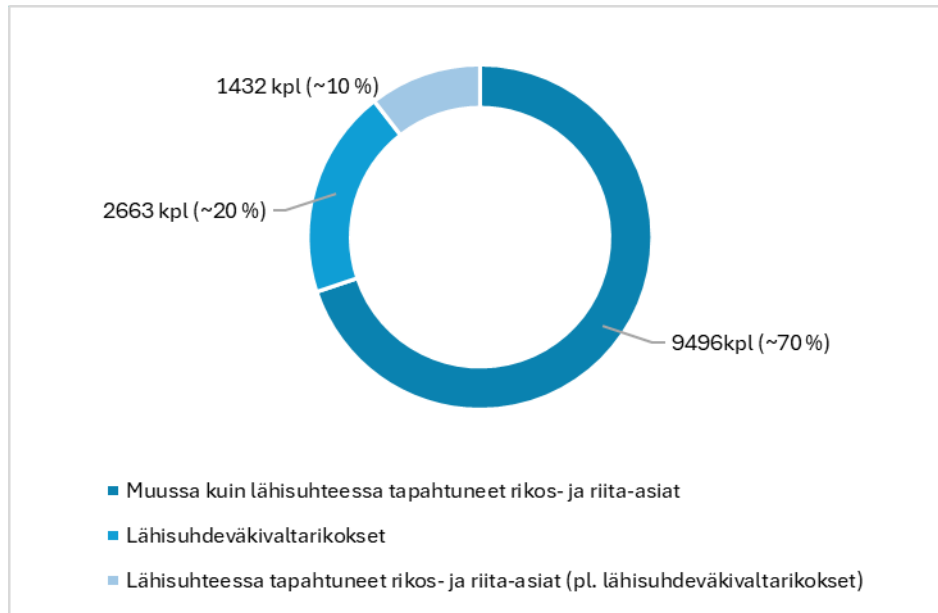
4.3.2 Lähisuhdeväkivallan sovittelu

Lähisuhdeväkivallassa kokijan ja tekijän välillä voi olla sosiaalisia ja taloudellisia siteitä, jotka erottavat rikoksen sovittelun muunlaisista rikoksista, joissa osapuolten välinen suhde on etäisempi. Suomessa lähisuhteessa tapahtuvan väkivallan sovittelu on hyvin vakiintunutta ja niin kutsuttua perheväkivaltaa on sovitteltu vuonna 1983 alkaneesta Sovitaan-hankkeesta lähtien. Koska lähisuhteessa tapahtuvalla väkivallalla on tiettyjä erityispiirteitä muihin rikoksiin verrattuna voi vain poliisi tai syyttäjä ohjata tällaisen rikoksen sovitteluun. Laissa on määritelty lähisuhdeväkivalta epäillyn puolisoon, lapseen, vanhempaan tai muuhun heihin rinnastettavaan henkilöön kohdistamana väkivaltana. (Jokinen 2021, 170.)

Tilastoitaessa rikos- ja riita-asioiden sovittelua huomioidaan lähisuhdeväkivaltarikoksiksi vain henkeen ja terveyteen kohdistuvat rikokset (THL 2023i, 16). Kuten edellä esitettiin, sovittelu-laissa on linjattu lähisuhdeväkivaltarikoksiksi luettavan sellaiset väkivaltaa sisältävät rikokset, jotka ovat kohdistuneet epäillyn puolisoon, lapseen, vanhempaan tai muuhun näihin rinnastettavaan läheiseen (Laki rikosasioiden ja eräiden riita-asioiden sovittelusta 1015/2005). Tämän lisäksi lähisuhdeväkivaltaa ei ole tarkemmin määritetty sovittelun kontekstissa. Sovittelu-toimistoissa lähisuhdeväkivaltarikokset dokumentoidaan poliisin kirjaamien rikosnimikkeiden mukaisesti (THL 2022, 16).

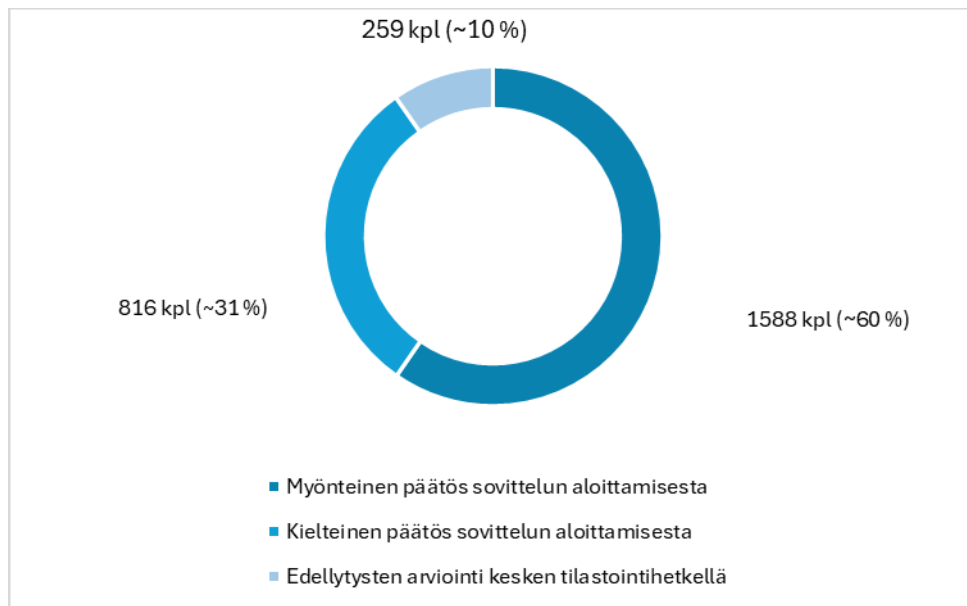
Vuonna 2022 sovitteluun ohjautui 4095 lähisuhteessa tapahtunutta rikos- ja riita-asiaa, ja näistä tapauksista 2663 oli lähisuhdeväkivaltarikoksia. Lähisuhdeväkivaltarikosten osuus kaikista sovitteluun ohjautuneista rikoksista ja riita-asioista oli 19,6 %. (THL 2023i.) Kuviossa 4

on esitetty lähisuhdeväkivaltarikosten sekä muiden lähisuhteessa tapahtuneiden rikos- ja riita-asioiden osuudet kaikista vuoden 2022 sovitteluun ohjatuista rikos- ja riita-asioista.

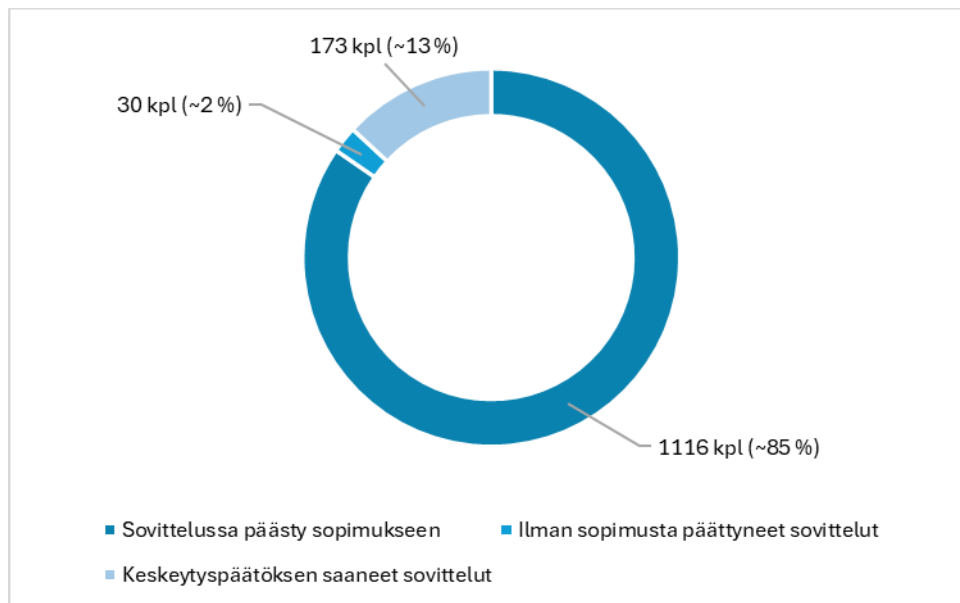
Kuvio 4: Sovitteluun vuonna 2022 ohjautuneet lähisuhteessa tapahtuneet rikos- ja riita-asiat

Kaikista sovitteluun ohjautuneista lähisuhdeväkivaltarikoksista 59,6 %:ssa tehtiin myönteinen päätös sovittelun aloittamisesta; kielteiseen päätökseen päädyttiin 30,6 %:ssa tapauksista. Yleisin syy kielteiseen päätökseen oli osapuolten suostumuksen puute. Myönteisen aloituspäätöksen saaneissa tapauksissa sovittelu keskeytyi 11,3 %:ssa tapauksista, ja yleisin syy keskeytykselle oli sovittelulain mukaisten edellytysten puute. (THL 2023i.) Kuviossa 5 on esitetty myönteisten ja kielteisten sovittelun aloituspäätösten saaneiden tapausten osuus kaikista sovitteluun ohjautuneista lähisuhdeväkivaltarikoksista. Keskeytyspäätöksen saaneet aloitteet ovat saaneet aluksi myönteisen aloituspäätöksen, joten ne sisältyvät myönteisen aloituspäätöksen saaneisiin aloitteisiin.

Kuvio 5: Sovitteluun vuonna 2022 ohjautuneiden lähisuhdeväkivaltarikosten päätökset

Sopimukseen päädyttiin 70,3 %:ssa (1116 tapausta) sovitteluun edenneistä lähisuhdeväkivalta-tapauksista, ja ilman sopimusta päättyi 1,9 % myönteisen aloituspäätöksen saaneista tapauksista (30 tapausta) (THL 2023i). Kuviossa 6 on esitetty kaikkien myönteisen sovittelupäätöksen saaneiden lähisuhdeväkivaltatapauksien lopputulokset sekä niiden osuudet kaikista myönteisen sovittelupäätöksen saaneista lähisuhdeväkivaltatapauksista. Suurin osa sovittelussa käsiteltyistä lähisuhdeväkivaltarikoksista (40,9 %) oli pahoinpitelyitä tai niiden yrityksiä. Toiseksi eniten soviteltiin lieviä pahoinpitelyitä tai niiden yrityksiä (23,3 %) ja vähiten törkeitä pahoinpitelyitä tai niiden yrityksiä (0,8 %). Muita sovittelussa käsiteltyjä lähisuhteessa tapahtuneita rikoksia olivat mm. seksuaalirikokset (0,7 %), kotirauhan rikkomiset (5,7 %) ja anastukset (6,8 %). (THL 2023i.)

Kuvio 6: Sovitteluun vuonna 2022 edenneiden lähisuhteenväkivaltarikostapausten tulokset

On oleellista huomioida, että lähisuhteessa tapahtunut lieväkin pahoinpitely luetaan virallisen syytteen alaiseksi rikokseksi. Tämä tarkoittaa, että vaikka rikosasia käsiteltäisiin sovittelun keinoin eikä asianomistaja enää sen myötä vaatisi asiassa rangaistusta, säilyy syyttäjällä yhä oikeus nostaa asiassa syyte. Virallisen syytteen alaisten rikosten kohdalla voi poliisi sovittelun myötä kuitenkin esittää syyttäjälle esitutkinnan rajoittamista, ja syyttäjä voi osaltaan myös tehdä syyttämättäjättämispäätöksen. (Flinck 2013, 34-35; 140.)

Lähisuhteenväkivallan sovittelua ohjaava lakipohjainen sääntely voidaan jakaa vahvasti velvoittaviin, heikosti velvoittaviin ja sallittuihin oikeuslähteisiin. Vahvasti velvoittavia oikeuslähteitä ovat perusoikeudet, perustuslaki, sitovat kansainväliset sopimukset ja direktiivit sekä suomalainen lainsäädäntö. Perusoikeuksia määrittäviksi lähteiksi voidaan lukea YK:n ihmisoikeuksien yleismaailmallinen julistus, Euroopan ihmisoikeussopimus ja YK:n kansalaisoikeuksia ja poliittisia oikeuksia koskeva kansainvälinen yleissopimus. Heikosti velvoittavat oikeuslähteet koostuvat kansainvälisten sopimusten tulkinnasta, valvonnasta ja toimeenpanon arvioinnista, sovittelulain esitöistä, hallinto-oikeuden päätöksistä sekä sovitteluun liittyvistä ennakkotapauksista. Sallittuja oikeuslähteitä ovat sovittelulakiin liittyvät ohjeet: poliisihallituksen sisäinen ohje, Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen ohjeet sekä valtakunnansyyttäjän sovittelutyöryhmän mietintö. (THL 2023j.) Lähisuhteenväkivallan sovittelua ohjaaviin kansainvälisiin sopimuksiin lukeutuvat naiseen kohdistuvan väkivallan ja perheväkivallan ehkäisemisestä ja torjumisesta tehty Euroopan neuvoston yleissopimus (Istanbulin sopimus) sekä YK:n kaikkinaisen naisten syrjinnän poistamista koskeva yleissopimus CEDAW (Rimpilä 2023).

Sovittelun oikeusprosessiin liittyvistä vaikutuksista puhuttaessa on hyvä huomata, että laeissa, joissa näitä vaikutuksia linjataan (oikeudenkäymiskaari, laki oikeudenkäynnistä rikosasioissa, rikoslaki) puhutaan yleisesti sovinnosta, eikä sovinnolla viitata vain sovittelussa saavutettuun sovintoon. Näin ollen myös sovittelun ulkopuolella asianosaisten välille syntynyt sovinto voidaan vahvistaa oikeudenkäynnissä ratkaisuksi, ja tämän kaltainen sovinto voi myös johtaa syyttämättäjättämispäätökseen tai rangaistuksen lieventämiseen. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos onkin lähisuhdeväkivallan sovittelusta luopumisen vaikutusten arvioinnissaan nostanut esiin, että mikäli suunnitteilla olevalla lähisuhdeväkivallan sovittelua rajoittavalla lakimuutoksella ei pyritä vaikuttamaan tällaisiin lainkohtiin, voi osapuolten välinen sovinto yhä olla esimerkiksi syyttämättä jättämisen perusteena, vaikka sovittelupalvelua ei lähisuhdeväkivaltarikoksissa enää tarjottaisikaan. Tämän nähtäisiin voivan jopa lisätä pakotettuna tehtyjä sovintoja sekä niihin perustuvia syyttämättäjättämispäätöksiä. (THL 2024h, 5-6.)

Kyseisessä Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen toteuttamassa vaikutusten arvioinnissa on nostettu esiin myös muita seikkoja, joilla voidaan perustella lähisuhdeväkivallan sovittelun säilyttämistä palvelurakenteissa. Tällaisiksi mainitaan esimerkiksi lähisuhdeväkivallan osapuolien heikompi ohjautuminen väkivaltaerityisiin palveluihin, sovittelutoimistoissa tehtävien linjaveitojen vaikeutuminen ja rikosilmoitusalttiuden väheneminen, joihin lähisuhdeväkivallan sovittelusta luopuminen voisi johtaa. Toisaalta vaikutusten arvioinnissa huomioidaan myös mahdollisia positiivisia vaikutuksia, joita lähisuhdeväkivallan sovittelusta luopumisella voisi olla. Tällaisia vaikutuksia voisivat olla esimerkiksi sen ehkäisy, että sovitteluprosessia käytettäisiin henkisen väkivallan muotona, sekä väkivallan kokijoiden suojan ja turvallisuuden vahvistaminen rikosprosessissa. (THL 2024h, 4-7.)

Lähisuhdeväkivaltarikosten sovittelussa sovittelun edellytysten arviointiin kiinnitetään sovittelutoimistoissa erityistä huomiota. Arvioinnissa tarkastellaan mm. rikoksen uhrin voimavaroja osallistua dialogiseen kohtaamiseen, osapuolten sovittelumotivaatiota sekä heidän tarvettaan jatko- ja tukipalveluille. Lisäksi on rajattu, että sovittelumahdollisuuden voi saada ainoastaan kerran: mikäli samat osapuolet ovat olleet sovittelussa aiemmin, ei sovitteluun edetä. Mikäli ilmenee, että sovitteluun annettu suostumus on juontunut esimerkiksi painostuksesta tai uhkailusta, tulee sovittelu keskeyttää. Lähisuhdeväkivaltarikoksia saavat sovittella vain erityiskoulutuksen saaneet sovittelijat, joilla on sovittelun ammattihenkilöstön tuki. (THL 2023i, 16.)

Terveiden ja hyvinvoinnin laitos on julkaissut sovittelutoiminnan ammattihenkilöstölle suunnatun lähisuhdeväkivallan sovittelun hyvän käytännön mallin, jonka tarkoituksena on varmistaa lähisuhdeväkivallan sovittelun periaatteiden ja toimintatapojen yhtenäisyys ja laatu valtakunnallisella tasolla. Mallilla on pyritty varmistamaan, että lähisuhdeväkivaltatapauksien

sovittelu olisi osapuolille kokemuksena mahdollisimman turvallinen ja edistäisi väkivallattomuutta. Ensimmäisen kerran malli otettiin käyttöön vuonna 2004, ja vuonna 2023 se julkaistiin itsenäisenä, laajana julkaisuna. Mallia pyritään myös jatkossa päivittämään. Mallissa linjataan mm. lähisuhdeväkivallan sovittelun periaatteet ja prosessi sekä säännöt turvallisuuden säilyttämiseksi sovittelussa. Lisäksi mallissa avataan lähisuhdeväkivallan sovittelun koulutusperusteet ja koulutuksen laajuus. (Autere, Halonen, Kiviperä & Rimpilä 2023, 5-6; 20-21.)

4.4 Uhrinäkökulma

Lähisuhdeväkivallan uhriksi joutuminen on erityisen haavoittava kokemus, joka vaikuttaa merkittävästi uhrin näkemykseen minuudesta, ympäröivästä maailmasta sekä identiteetistään. Lähisuhdeväkivallan uhri on erityisen haavoittuvassa asemassa uhrin ja tekijän välillä olevan kompleksisen suhteen vuoksi. Lähisuhdeväkivallan tekijä pettää uhrin luottamuksen niin perustavanlaatuisesti, että se vaikuttaa merkittävästi uhrikokemukseen. Oikeusprosessissa uhri saattaa kokea uuden haavoittuvuuden kokemuksen, jos hän kokee, etteivät viranomaiset suhtaudu uhrikokemukseen riittävällä vakavuudella tai, jos uhri ei koe saavansa oikeudenmukaista kohtelua oikeusprosessissa. (Qvist 2019, 3-59.)

Sovittelu on restoratiivisen oikeuden toteutustapa, joka korostaa uhrin osallistumista asiansa käsittelyyn. Tutkimusten mukaan suuri osa rikoksen uhreista kokee tarvetta olla mukana rikosprosessissa. Tavanomaisesti konfliktit ratkaistaan riidan osapuolten välillä keskustellen. Kun uhri kokee konfliktin liian suureksi, hakee hän yleensä kolmannen osapuolen mukaan konfliktin ratkaisuun. Asiasta riippuen kolmas osapuoli voi olla esimerkiksi valtio, kun rikos on yleisen syytteen alainen. Kanadalaisten uhrien yleisin syy kolmannen osapuolen avun hakemiselle oli vastuuntuntoisuuden kokeminen rikosilmoituksen tekemisestä. Konfliktin vakavuus ei siis välttämättä ole olennaisin syy avun hakemiselle. (Wemmers & Cyr 2004, 259-265.)

Perinteisessä rikosprosessissa ja tuomioistuinkulttuurissa uhri jää usein taka-alalle. Nils Christien (1997) mukaan tavanomaisessa rikosprosessissa uhri häviää kahdesti: ensin rikoksen uhriksi jouduttuaan ja toiseksi luovuttaessaan rikoksen käsittelyn viranomaisille. Restoratiivinen oikeus pyrkii lisäämään uhrin mahdollisuutta osallistua asiansa käsittelyyn. Restoratiivisen oikeuden päämääränä on tilanne, jossa sekä uhri että tekijä ovat molemmat tyytyväisiä ja sitoutuvaisia asian ratkaisuun. (Christie 1977.)

Rikosten uhrien asemaa on pyritty turvaamaan erilaisilla kansainvälisillä suosituksilla ja velvoitteilla, kuten esimerkiksi Euroopan unionin uhridirektiivillä (Oikeusministeriö 2024). Direktiivillä on pyritty varmistamaan, että rikoksen uhrit saavat asianmukaista tietoa, tukea ja suojelua, ja että he voivat osallistua heitä koskeviin rikosoikeudellisiin menettelyihin. Direktiivissä on otettu kantaa myös restoratiivisen oikeuden menettelyiden käyttöön. Direktiivin

mukaan tällaisia menettelyjä hyödynnettäessä tulee varmistua mm. siitä, että ne ovat uhrin edun mukaisia, ja että uhri saa perusteelliset ja puolueettomat tiedot menettelystä sekä sen mahdollisista vaikutuksista. Direktiivi myös linjaa, että rikoksen uhrilla tulee olla mahdollisuus päästä restoratiivisen oikeuden menettelyihin, mikäli tämä näin haluaa. Direktiivissä restoratiivisen oikeuden piiriin on luettu kaikki menettelyt, joiden avulla uhrille ja rikosentekijälle mahdollistetaan rikoksesta aiheutuvien asioiden ratkaiseminen puolueettoman kolmannen osapuolen avulla. (Euroopan parlamentti 2012.) Näin ollen sen piiriin lukeutuu myös Suomen lakisääteinen rikos- ja riita-asioiden sovittelu.

Uhrinäkökulma nousee vahvasti esiin myös Istanbulin sopimuksessa. Sopimuksen selityssasiakirjassa nostetaan esille huolta uhrin selviytymisestä mm. silloin, kun väkivallan tekijä on perheen pääasiallinen elättäjä. Selityssasiakirjassa katsotaan, että tällaisessa tapauksessa oikeusprosessi ja esimerkiksi taloudelliset rikosseuraamukset sakon muodossa voivat epäsuorasti vahingoittaa uhria. Tällöin katsotaan, että sovittelun kaltaiset oikeusprosessille vaihtoehtoiset menettelyt voivat olla uhrin kannalta hyödyllisempiä, kuin oikeusprosessi ja rangaistus. Samoin katsotaan, että perhesuhteiden säilyttämisen ja pysyvien ratkaisujen kannalta tällaiset menettelyt voivat olla oikeusprosessia hyödyllisempiä. (Euroopan neuvosto 2011b, 42.)

4.5 Feministinen oikeuskäsitys

Carol Smart (1992) kuvailee artikkelissaan *Feminist approaches to Criminology*, miten feminismi on leviämässä kaikille tieteenaloille, niin sosiologiaan, kriminologiaan kuin oikeustieteisiin. Smartin mukaan feminismistä on tullut yhä tieteellisempi aate, vaikka se olikin alun perin pelkästään poliittinen. Smartin mukaan alat tarvitsevat myös feminististä näkökulmaa, sillä se parantaa hänen mukaansa naisten asemaa eri yhteiskunnan aloilla. (Smart 1992, 166.)

Feministiset teoriat, kuten feministinen oikeustieteellinen tutkimus, perustuvat sille aatteelle, että sukupuolet ovat lähtökohtaisesti epätasa-arvoisessa asemassa. Feministinen soveltaminen haastaa ajatuksen siitä, että länsimainen oikeusjärjestelmä olisi puolueeton ja lain sovellus tasapuolista. Feministinen oikeustieteellinen tutkimus nostaa esille perinteisen rikos-oikeusprosessin ongelmakohtia parisuhdeväkivallan käsittelyssä, kun uhrina on nainen. Tutkimussuunnan mukaan lakia ei ole mahdollista soveltaa täysin neutraalisti ja osapuolten sukupuolta huomioimatta, sillä lain tulkinta, soveltaminen ja säätäminen ei ole irrallista yhteiskunnan muista realiteeteista. Se korostaa osittain samoja tavoitteita kuin restoratiivinen oikeusteoria. Näitä ovat Jokisen mukaan uhrinäkökulma, huolenpito ja anteeksianto. Julkisessa keskustelussa ei kuitenkaan yleensä korosteta näitä yhteisiä tavoitteita. (Jokinen 2021, 163-177; Kotanen 2013, 20.)

Lähisuhdeväkivallan sovittelua on kritisoitu voimakkaasti feministien toimesta. Lähisuhdeväkivaltaa, erityisesti parisuhdeväkivaltaa ajatellaan sukupuolikysymyksenä, sillä väkivallan kokijan naiseuden koetaan olevan väkivallan laukaiseva tekijä. Tästä syystä lähisuhdeväkivalta nähdään myös rikoksena tasa-arvoa ja naiseutta vastaan. Julkisessa keskustelussa lähisuhdeväkivallan sovittelua vastustetaan muun muassa siksi, että se koetaan vastakohtaksi feministiselle oikeuskäsitykselle. Lähisuhdeväkivallan sovitteluun kohdistettu kritiikki kohdistuukin näiltä tahoilta lähinnä miehen tekemään väkivaltaan naispuolista kumppaniaan kohtaan, jolloin kaikki muut lähisuhdeväkivallan muodot sekä niiden sovittelu unohtuvat. (Jokinen 2021, 163-177.)

Feministiselle tiedenäköykselle on omat haastajansa: esimerkiksi Janne Kivivuori (2012) on kritisoinut feminististä näkökulmaa väkivaltatutkimukseen, joka keskittyy ensisijaisesti parisuhde- ja perheväkivallan tutkimukseen. Hän esittää, että feministinen väkivaltatutkimus on itsessään ristiriitaista, sillä se pohjautuu vahvasti näkökulmakonstruktionismiin, jonka mukaan tietoväitteitä ei voida jaotella tosiin tai epätosiin, mutta samaan aikaan siinä myös nähdään, että feministisen näkökulman kautta voidaan paljastaa tosiasioita erilaisten diskurssien alta. Kivivuori katsoo myös, että feministinen näkökulman kritiikki perinteistä väkivaltatutkimusta kohtaan ei ole perusteltua, sillä se pohjautuu ajatukseen siitä, että väkivallan syiden tutkimus vie huomiota väkivallalta ilmiönä; tällöin se jättää huomiotta väkivallan syyseuraussuhteet. Feministinen väkivaltatutkimus katsookin, väkivallan syiden tutkiminen voi johtaa väkivallan lisääntymiseen, kun väkivallan tekijät voivat käyttää näitä syitä perustelevaan väkivaltatekojaan. Kivivuoren mukaan tällainen katsantotapa sekoittaa tutkimuksellisen syy- ja vastuuanalyysin ja vähättelee tieteellistä tutkimusta. Yleisellä tasolla Kivivuori kyseenalaistaakin feministisen väkivaltatutkimuksen tieteellisyyden vakuuttavuuden sekä sen, tarvitaanko rikollisuuden tutkimuksessa lainkaan feminististä lähestymistapaa, sillä sen voidaan katsoa epäonnistuneen naiseen kohdistuvan väkivallan tutkimuksessa. (Kivivuori 2012.)

5 Tutkimusasetelma

Tässä osiossa käymme läpi sitä, kuinka opinnäytetyön tutkimusosio toteutettiin. Aloitamme kuvaamalla opinnäytetyömme tarkoituksen ja tavoitteet sekä sitä ohjaavat tutkimuskysymykset. Tämän jälkeen käymme lyhyesti läpi kvalitatiivista eli laadullista tutkimusta ja siihen liittyviä piirteitä. Kuvaamme myös vaihe vaiheelta aineistonkeruutamme sekä toteuttamamme sisällönanalyysia pääpiirteittäin sekä sen, millaiset valinnat ohjasivat tutkimusosion toteuttamista. Lopuksi käymme läpi laadulliseen tutkimukseen liittyvää etiikkaa ja luotettavuutta ja peilaamme näitä oman opinnäytetyömme lähtökohtiin. Tarkempi kriittinen analyysi opinnäytetyön eettisyydestä ja luotettavuudesta tulosten kannalta esitellään myöhemmin.

5.1 Opinnäytetyön tarkoitus, tavoite ja tutkimuskysymykset

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena oli selvittää, miten lähisuhdeväkivallan sovittelu ymmärretään järjestökentällä ja miten erilaisia näkemyksiä lähisuhdeväkivallan sovittelusta perustellaan. Opinnäytetyön tavoitteena oli tuottaa Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen sovittelun kehittämiseksi vastaaville henkilöille tietoa siitä, missä määrin näkemykset lähisuhdeväkivallan sovittelusta pohjautuvat sovittelun todellisuuteen ja teoriaan sekä aiheeseen liittyvään tutkittuun tietoon. Opinnäytetyötämme ohjasi kolme tutkimuskysymystä:

1. Miten sovittelun ja lähisuhdeväkivallan käsitteet ymmärretään järjestökentällä?
2. Minkälaisia näkemyksiä ja perusteluja näille näkemyksille järjestökentällä esiintyy lähisuhdeväkivallan sovitteluun liittyen?
3. Miten näkemykset lähisuhdeväkivallan sovittelusta ja näkemysten perustelut suhteutuvat lähisuhdeväkivallan sovittelun käytäntöön ja siihen liittyvään tutkimukseen ja teoriaan?

Tutkimuskysymyksiä laatiessamme halusimme erityisesti kiinnittää huomiota siihen, että voimme mahdollisimman laajasti kartoittaa järjestökentän kokonaisvaltaista ymmärrystä lähisuhdeväkivallan sovittelusta. Halusimme myös saada esiin mahdollisimman laajasti perusteluja eri näkemyksille, mikä myös osaltaan ohjasi tutkimuskysymysten laatimista. Ensimmäisellä tutkimuskysymyksellä pyrimme etsimään järjestökentällä esiintyviä määritelmiä eri käsitteille kartoittaaksemme järjestöjen yleistä ymmärrystä aiheesta. Toisen tutkimuskysymyksen avulla pyrimme kartoittamaan paitsi näkemyksiä ja niiden perusteluja, myös mahdollisia kehityskohteita lähisuhdeväkivallan sovitteluun liittyen. Kolmas tutkimuskysymys ohjasi opinnäytetyön tulosten tarkastelua sekä niistä tehtyjä johtopäätöksiä ja palveli ensisijaisesti koko opinnäytetyön perimmäistä tavoitetta.

5.2 Kvalitatiivinen tutkimus

Erityisesti ihmistieteistä voidaan hahmottaa kahdenlaista tutkimusperinnettä: kvalitatiivista eli laadullista tutkimusta sekä kvantitatiivista eli määrällistä tutkimusta. Nämä tutkimusmenetelmät on perinteisesti asetettu toisilleen vaihtoehtoisiksi tai vastakkaisiksi, ja esimerkiksi laadullista tutkimusta on kuvattu kritiikkinä määrälliselle tutkimukselle. Nykyään tiedeyhteisön konsensus vaikuttaisi kuitenkin olevan se, että molempia tutkimusmenetelmiä tarvitaan, ja parhaat tulokset tutkimuksessa saadaan jopa yhdistelemällä näitä eri tutkimusmenetelmiä. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 72-74.)

Oma opinnäytetyömme toteutettiin kvalitatiivisin eli laadullisin tutkimusmenetelmin. Kvalitatiivisessa tutkimuksessa pyritään tarkastelemaan tutkittavaa kohdetta mahdollisimman

kokonaisvaltaisesti sekä löytämään todellisessa elämässä esiintyviä tosiasioita sen sijaan, että sillä pyrittäisiin osoittamaan erilaisia väittämiä todeksi (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009, 161). Tähän tapaan pyrimme omassa opinnäytetyössämme etsimään oman aiheemme (lähisuhdeväkivallan sovittelu) piirissä esiintyviä asioita (näkemukset sekä perustelut näille näkemyksille). Koimme, että laadullisilla tutkimusmenetelmillä pystyimme saamaan aiheesta syvällisemmän ymmärryksen.

Kvalitatiivisen tutkimuksen käsitteellä on perinteisesti viitattu hyvin monenlaisiin eri tutkimuksiin. Tätä kentän hajanaisuutta selkiyttämään on pyritty kvalitatiivisesta tutkimuksesta hahmottamaan sille keskeisiä piirteitä. Hirsjärven, Remeksen ja Sajavaaran (2009) mukaan tällaisia piirteitä voidaan hahmottaa seitsemän: kvalitatiivinen tutkimus on luonteeltaan kokonaisvaltaista tiedon hankintaa ja sen aineisto kootaan luonnollisissa ja todellisissa tilanteissa, sen ensisijainen tiedonkeruun väline on ihminen, tutkimuksessa hyödynnetään induktiivista analyysia, aineistonhankinnassa hyödynnetään laadullisia metodeja, tutkittava kohdejoukko valitaan tarkoituksenmukaisesti, tutkimussuunnitelma muodostuu tutkimuksen edetessä ja tutkimuksessa tapauksia käsitellään ainutlaatuisina ja aineistoa tulkitaan tämän mukaisesti. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009, 162-164.) Lähes kaikki näistä piirteistä on läsnä myös tässä opinnäytetyössä.

5.3 Aineistonkeruu

Laadulliselle tutkimukselle tyypillisimmät aineistonkeruumenetelmät ovat haastattelu, kysely, havainnointi ja erilaisista dokumenteista koottu tieto (Tuomi & Sarajärvi 2018, 83). Opinnäytetyön aineistonkeruuta suunnitellessamme pohdimme, hyödyntäisimmekö ensisijaisesti haastattelua vai kyselyä. Haastattelun ja kyselyn perimmäinen idea on samankaltainen: pyrkiä tutkittavalta henkilöltä kysymällä kartoittamaan, mitä tämä ajattelee. Nämä kaksi termiä kuvaavat usein hyvin samankaltaisia prosesseja, mutta niitä ei kuitenkaan voida pitää täysin synonyymisinä. Haastattelun voidaan katsoa olevan kyselyä joustavampi aineistonkeruumenetelmä. Sen voidaan katsoa myös sitouttavan haastateltavaa tutkimukseen kyselyä tehokkaammin. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 84-86.) Näistä eduista huolimatta päädyimme kuitenkin käyttämään nimenomaan kyselylomaketta. Koimme, että aiheen sensitiivisyyden ja polarisoivan luonteen vuoksi olisi parempi pitäytyä kasvottomassa kyselylomakkeessa henkilökohtaisten haastattelujen sijasta. Koska halusimme tarkastella aihetta kriittisesti, koimme, että haastattelussa mahdollisesti syntyvät jatkokysymykset voitaisiin kokea provosoivina, minkä näimme kasvattavan riskiä siitä, että haastattelut keskeytyisivät emmekä lopultakaan saisi riittävästi aineistoa. Näimme kyselylomakkeen luovan turvallisemman tilan myös aiheeseen liittyvien negatiivisten näkemysten ilmaisulle.

Opinnäytetyön aineistonkeruu toteutettiin siis aluksi sähköisellä kyselylomakkeella (liite 1). Kyselylomakkeessa hyödynsimme avoimia kysymyksiä, joiden näimme mahdollistavan laajemat vastaukset ja näin runsaamman pohjan sisällönanalyysille. Hyödynsimme kuitenkin myös määrälliselle tutkimukselle tyypillisiä asteikkokysymyksiä (esim. ”täysin samaa mieltä” - ”täysin eri mieltä”), mutta edellytimme kaikkien kysymysten kohdalla vastaajien myös laajentavan vastauksiaan. Asteikkokysymyksistä saatuja tuloksia hyödynsimme sisällönanalyysia ja siihen liittyvää luokittelua tehdessämme. Luodessamme kysymyksiä kyselylomakkeeseen pyrimme varmistamaan, että kysymykset nousivat suoraan asettamistamme tutkimuskysymyksistä.

Laadulliselle tutkimukselle on tyypillistä ns. harkinnanvarainen otanta, jossa tutkimuksen yhteiskunnalliset yhteydet ja teoreettiset perustukset ohjaavat aineiston hankintaa (Eskola & Suoranta 1998). Myös oma aineistonkeruumme noudatti tätä periaatetta, ja valitsimme lähestyttäväksi 29 eri järjestöä, jotka olivat jollain tapaa ottaneet kantaa lähisuhdeväkivallan sovitteluun tai olleet muulla tapaa aihetta koskettaneessa keskustelussa mukana. Järjestöt koottiin hallitusneuvottelijoille keväällä 2023 jätetyn vetoimuksen allekirjoittaneista järjestöistä sekä syksyllä 2023 lähisuhdeväkivallan sovittelun pyöreän pöydän tilaisuuteen osallistuneista järjestöistä. Tämän lisäksi mukaan lukeutui vielä yksi järjestö, joka oli ollut mukana lähisuhdeväkivallan sovittelua koskeneessa tutkimuksessa ja kyseisen tutkimuksen tulosten pohjalta ottanut kantaa aiheeseen julkisesti. Pyrimme tällä valikoinnilla varmistamaan, että lähestyisimme järjestöjä, joilla olisi jo näkemys aiheesta, jotta saisimme mahdollisimman laajoja vastauksia kyselyymme. Valituille järjestöille lähetettiin sähköpostitse saatekirje sekä linkki kyselylomakkeeseen tammikuussa 2024 (liite 2). Ennen sähköpostien lähettämistä pyrittiin kaikkia järjestöjä tavoittelemaan puhelimitse, jotta sähköposti voitaisiin osoittaa järjestön sisällä oikealla henkilölle ja tämän ohella sitouttamaan järjestöjä vastaamaan kyselyyn. Kaikkiin järjestöihin ei kuitenkaan saatu yhteyttä puhelimitse. Sähköpostitse tai puhelimitse kyselyyn lupasi vastata yhteensä 14 valituista järjestöistä. Yksi järjestö lupasi alun perin vastata kyselyyn, mutta myöhemmin kertoi aiheeseen perehtymisen vaativan liikaa aikaa, eikä järjestö täten osallistunut. Kaksi järjestöä kieltäytyi suoraan vastaamasta kyselyyn sillä perusteella, ettei aihe kuulunut varsinaisesti heidän alaansa.

Alkuperäisessä saatekirjeessä kyselyyn pyydettiin vastaamaan viimeistään helmikuun 2024 puoliväliin mennessä. Niukan vastausmäärän vuoksi järjestöille lähetettiin uudestaan muistutus kyselyyn osallistumisesta (liite 3) noin kuukausi ensimmäisen sähköpostin lähettämisen jälkeen. Tämän myötä vastauksia saatiin muutama lisää, mutta koimme vastausmäärän yhä riittämättömäksi paitsi sisällönanalyysin tekemiseen, myös opinnäytetyön luotettavuuden kannalta. Tämän vuoksi lähestyimme uudestaan puhelimitse niitä järjestöjä, jotka olivat jo luvanneet vastata kyselyyn, ja pyysimme heitä uudestaan vastaamaan kyselyyn. Lisäksi

lähestyimme sosiaali- ja terveysministeriön sovittelulain muutosprosessista vastaavaa henkilöä saadaksemme syksyllä 2023 järjestetyssä lähisuhdeväkivallan sovittelun pyöreän pöydän tilaisuudessa järjestöjen esittämiä kannanottoja täydentämään aineistoamme, mikäli aineisto olisi kyselyiden perusteella jäänyt ohueksi. Kyseisessä tilaisuudessa eri asiantuntijat ja järjestöjen edustajat keskustelivat yhdessä lähisuhdeväkivallan sovittelusta ja sen mahdollisesta jatkamisesta sekä esittivät omia näkökulmiaan aiheeseen liittyen.

Kyselyyn saatiin yhteensä seitsemän vastausta, mutta koska yksi niistä edusti selkeästi yksityishenkilön - ei siis järjestön - näkökantaa eikä meillä ollut mahdollisuutta tavoittaa kyseisen vastauksen laatintua henkilöä, jouduimme hylkäämään sen aineistosta. Aineistomme koostui lopulta kuudesta vastauksesta kyselyyn sekä yhdestätoista pyöreän pöydän tilaisuudessa esitetystä kannanotosta, joista jokainen oli noin sivun mittainen. Jotkut näistä menivät osittain päällekkäin: kyselyn vastausten joukossa oli samoja tekstejä, joita oli esitetty pyöreän pöydän tilaisuudessa. Lisäksi aineiston analysointivaiheessa ilmeni, että kannanotoissa esiintyi myös viittauksia muihin lähteisiin. Näitä lähteitä ei otettu varsinaiseen analyysiin mukaan, mutta niitä tarkasteltiin erikseen, jotta saatiin kattavampi kuva esimerkiksi annettujen näkemysten perusteluista.

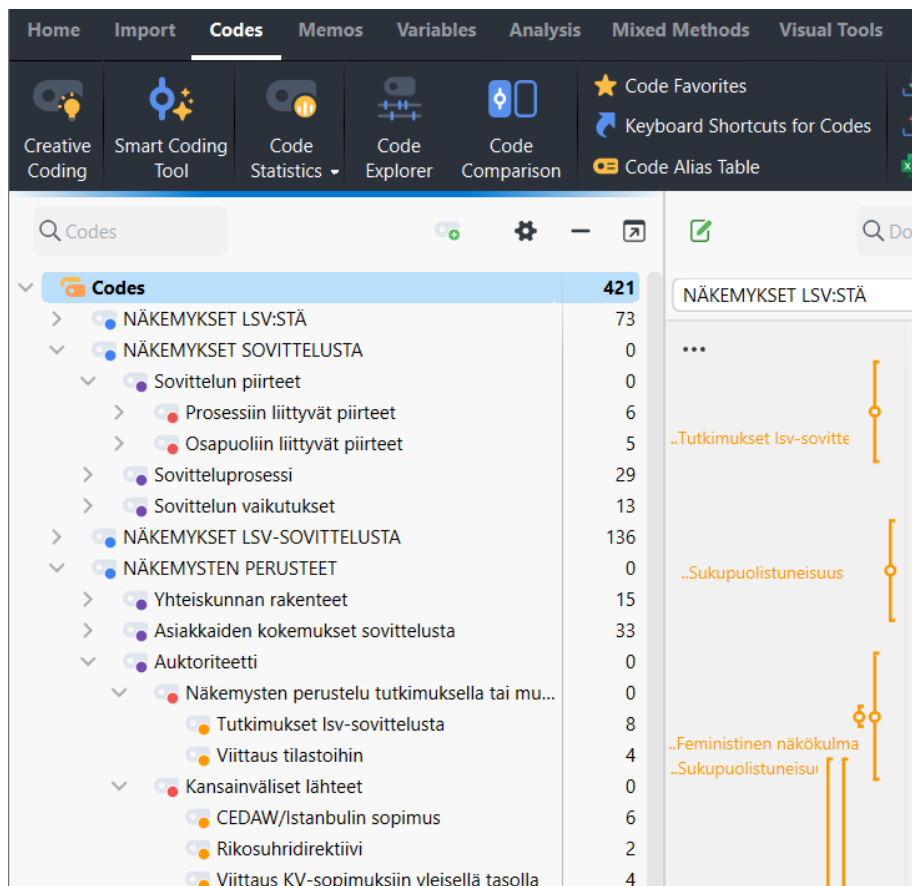
5.4 Aineiston analyysi

Kvalitatiivisen tutkimuksen perusanalyysimenetelmänä voidaan pitää sisällönanalyysia (Tuomi & Sarajärvi 2018, 103). Myös tämän opinnäytetyön tutkimusosio toteutettiin hyödyntämällä sisällönanalyysia, tarkemmin aineistolähtöistä sisällönanalyysia. Aineistolähtöisessä sisällönanalyysissa tutkimusaineistosta pyritään luomaan teoreettinen kokonaisuus, ja analyysiyksiköt valitaan tutkimuksen tarkoituksen ja tavoitteiden perusteella. Aineistolähtöisen sisällönanalyysin lisäksi sisällönanalyysia voidaan toteuttaa teoriaohjaavasti tai teorialähtöisesti, ja näissä sisällönanalyysin muodoissa teoria ohjaa ja on läsnä sisällönanalyysissa. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 108-110.) Aineistolähtöinen sisällönanalyysi koettiin luontevammaksi tämän opinnäytetyön kohdalla, sillä halusimme sisällönanalyysin tulosten kumpuavan nimenomaan keräämästä aineistosta, emme teoriasta. Lisäksi aineistolähtöisen sisällönanalyysin perimmäisenä tarkoituksena on tuottaa tietoa jonkin tietyn ilmiön olemuksesta (Eskola & Suoranta 1998), minkä koimme kuvaavan oman opinnäytetyön tarkoitusta parhaiten.

Molemmat opinnäytetyön tekijät osallistuivat aineiston analysointiin. Analyysia tehtiin aluksi itsenäisesti, minkä jälkeen saatuja tuloksia vertailtiin ja niistä tehtiin synteisiä. Koimme, että tällä tavalla pystyimme parhaiten varmistamaan analyysin luotettavuuden. Laadullista tutkimusta on kritisoitu siitä, että tutkijan subjektiiviset näkemykset saattavat ohjata sitä liikaa (Eskola & Suoranta 1998). Aktiivisesti vertailemalla omia tuloksiamme keskenään sekä peilaamalla näitä tuloksia tutkimuskysymyksiimme pyrimme varmistamaan, että subjektiiviset

näkemyksemme eivät ohjanneet sisällönanalyysia liikaa. Näin opinnäytetyön luotettavuuden koettiin pysyvän mahdollisimman hyvällä tasolla.

Tulosten analysoinnissa hyödynnettiin MaxQDA-ohjelmaa. Ohjelma mahdollisti tulosten analysoinnin tehokkaasti. Kokosimme ensin ohjelmaan kelpuutetut kyselyvastaukset sekä pyöreän pöydän kannanotot. Tämän jälkeen loimme koodeja eli ylä- ja alakäsitteitä tekstistä lähisuhdeväkivallan sovittelun teemoihin liittyen. Yhden koodin alle oli mahdollista asettaa useampi lainaus eri lähteistä, minkä jälkeen niitä oli helppo tarkastella ”Code Summary”-työkalun avulla. Tämä työkalu kokoaa kaikki yhden koodin alle asetetut tekstikappaleet taulukoksi, josta saimme koottua keskeiset asiat sisällönanalyysiin.

Kuvio 7: Esimerkki MaxQDA-sovelluksella tehdystä sisällönanalyysistä

Aineistolähtöinen sisällönanalyysi prosessina voidaan jaotella kolmeen eri vaiheeseen: aineiston pelkistämiseen (reduointi), aineiston ryhmittelyyn (klusterointi) ja teoreettisten käsitteiden luomiseen (abstrahointi). Ensimmäisessä vaiheessa (reduointi) alkuperäinen raaka aineisto käydään läpi ja pelkistetään siten, että tutkimukselle epäolennaiset sisällöt jäävät pois. Seuraavassa vaiheessa (klusterointi) pelkistetyistä ilmaisista pyritään löytämään

yhtäläisyyksiä ja samansisältöiset käsitteet ryhmitellään yhdeksi alaluokaksi, joka nimetään luokan sisältöä kuvaavasti. Klusteroinnin jälkeen toteutetaan aineiston abstrahointi, jossa klusteroinnin perusteella erotellaan tutkimuksen kannalta olennainen tieto ja muodostetaan teoreettisia käsitteitä tämän tiedon perusteella. Abstrahointia voidaan jatkaa yhdistelemällä luokituksia niin pitkälle, kuin se on mahdollista aineiston sisällön näkökulmasta; alaluokat yhdistetään yläluokiksi, yläluokat yhdistetään pääluokiksi ja pääluokat yhdistetään yhdistävien luokkien alle. Tällaisen eri käsitteiden ja luokkien yhdistämisen avulla pyritään löytämään vastaus tutkimuskysymyksen. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 122-127.)

Omassa sisällönanalyysissamme aineisto käytiin aluksi huolellisesti läpi tehden siihen merkintöjä ja pelkistettyjä ilmaisuja aineistolähtöisen sisällönanalyysin lähtökohtien mukaan (redusointivaihe). MaxQDA-ohjelmassa on mahdollista käyttää erilaisia tekoälytoimintoja esimerkiksi pelkistämisen yhteydessä, ja osa pelkistyksistä tehtiinkin tekoälytyökalulla. Työkalu lukee kategoriaan valitun tekstikappaleen ja tekee siitä pelkistuksen tai temaattisen analyysin valinnoista riippuen. Nämä tekoälyn tuottamat pelkistykset käytiin vielä erikseen läpi, jotta niiden laadusta ja oikeellisuudesta voitiin varmistua. Kuten jo aiemmin kuvattiin, redusoinnin tarkoituksena on karsia aineistosta tutkimuksen kannalta epäolennaiset sisällöt pois, ja tämä toteutetaan joko tiivistämällä tai pilkkomalla informaatiota. Pelkistämistä voidaan tehdä siten, että pelkistettävät ilmaisut pyritään löytämään tutkimuskysymysten kautta. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 123.) Aineistoa redusoidessamme kiinnitimme erityistä huomioita asetta miimme tutkimuskysymyksiin ja pyrimme löytämään ja muodostamaan pelkistetyt ilmaisut niiden pohjalta. Taulukossa 1 on esitetty esimerkki aineistomme redusoinnista.

Alkuperäisilmaisu	Pelkistys
”Sukupuoli ei jaa ihmisiä väkivallan käyttäjiksi ja kokijoiksi. Esimerkiksi Helsingissä sovitteluun ohjautuu useimmiten tapauksia, jossa molemmat osapuolet ovat olleet väkivaltaisia. Sovittelussa käyvät muutkin kuin heteroparit, ja toisaalta siellä käsitellään esimerkiksi lasten ja vanhempien välistä väkivaltaa.”	Sukupuoli ei määritä sitä, minä osapuolena väkivaltilanteessa on. Sovitteluun ohjautuva lähisuhdeväkivalta voi olla molemminpuolista. Sovittelua hyödyntävät monenlaiset osapuolet, esimerkiksi perheet ja myös samaa sukupuolta edustavat pariskunnat.

Taulukko 1: Aineiston redusointi

Aineiston redusoinnin jälkeen ryhdyimme klusteroimaan ja abstrahoimaan aineistoamme. Klusteroinnin tarkoituksena on luoda pohjaa tutkimuksen rakenteelle ja alustavia kuvauksia tutkimuksen kohteena olevasta ilmiöstä. Abstrahoinnissa puolestaan luodaan klusteroinnin pohjalta teoreettisia käsitteitä ja johtopäätöksiä. Klusteroinnin voidaankin katsoa olevan osa abstrahointiprosessia. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 124-125.) Oma aineistomme jakautui tämän prosessin myötä alaluokkiin, yläluokkiin, pääluokkiin ja yhdistäviin luokkiin. Myös tässä vaiheessa tarkastelimme jatkuvasti tutkimuskysymyksiä ja varmistimme, että ne ohjasivat yhä sisällönanalyysiamme. Lopulliset yhdistävät luokat muodostuivatkin suoraan tutkimuskysymyksen pohjalta. Taulukossa 2 on esitetty esimerkki aineiston klusterointi- ja abstrahointivaiheesta, ja taulukossa 3 puolestaan havainnollistetaan koko analyysiprosessia erään aineistosta nostetun alkuperäisilmaisun pohjalta.

Pääluokka	Yläluokka	Alaluokka
Lähisuhdeväkivallan osapuolet	Läheiset ihmissuhteet	Perhe/suku Ystävät Parisuhde Tarkentamattomat lähisuhteet
	Väkivallan tekijät ja kokijat	Lsv:n tekijät Lsv:n kokijat Lsv:n molemminpuolisuus

Taulukko 2: Aineiston klusterointi ja abstrahointi

Alkuperäisilmaisu	Pelkistys	Alaluokka	Yläluokka	Pääluokka	Yhdistävä luokka
”Sovitteluprosessin aikana osapuolet puhuvat usein ensimmäistä kertaa lähisuhteessaan tapahtuneesta väkivallasta. Osapuolet tunnistavat ja tunnustavat tapahtuneen väkivallan, mikä on perusta siitä selviämiselle ja luopumiselle.”	Lsv-sovitte- telu toimii keskuste- luproses- sina, jossa tapahtu- nutta käsi- tellään.	Keskuste- lun mah- dollistami- nen	Lsv-sovit- telun hyö- dyt	Näkemyk- set lsv-so- vittelun prosessista	Näkemyk- set lsv-so- vittelusta

Taulukko 3: Sisällönanalyysin tuloksia

Laadullisessa tutkimuksessa sisällönanalyysia voidaan edelleen luokittelun jälkeen jatkaa to-
teuttamalla aineiston kvantifiointi. Tämä tarkoittaa, että aineistosta lasketaan samojen asioi-
den esiintymiskertoja. Kvantifioinnilla voidaan tuoda laadulliseen aineiston tarkasteluun uu-
denlaisia näkökulmia. Kyse ei kuitenkaan ole määrällisestä eli kvantitatiivisesta tutkimusme-
netelmästä, vaan kvantifiointi on osa kvalitatiivista sisällönanalyysia. (Tuomi & Sarajärvi
2018, 135-137.) Tässä opinnäytetyössä sisällönanalyysia jatkettiin kvantifioinnilla: pääasi-
assa tarkastelimme, kuinka usein eri aineistossa toistuvat asiat ilmenivät yhdessä muiden tois-
tuvien asioiden kanssa. Tällä pyrimme ensisijaisesti vastaan toiseen tutkimuskysymykseemme
siitä, miten eri näkemyksiä lähisuhdeväkivallan sovittelusta perustellaan, toisin sanoen kuinka
usein tietyt perustelut yhdistyivät tiettyihin näkemyksiin.

5.5 Tutkimuksen eettisyys ja luotettavuus

Laadullisen tutkimuksen luotettavuutta tarkasteltaessa tulee huomioida kolme käsitettä: us-
kottavuus, luotettavuus ja eettisyys. Nämä kaikki käsitteet sidostuvat toisiinsa ja niihin kaik-
kiin tulee kiinnittää huomiota, jotta tutkimuksen luotettavuudesta voidaan varmistua. Uskot-
tavuuden käsite viittaa siihen, missä määrin tutkimuksen tulokset hyväksytään tosiksi ja ai-
neiston keruu ja analysointi nähdään huolella ja asiallisesti tehtynä. Luotettavuudella viita-
taan tutkijan kykyyn osoittaa valitsemansa ja käyttämänsä perustelut, lähestymistavat ja me-
netelmät perustelluksi. Luotettavuuden vaatimuksen voidaan nähdä kohdistuvan jokaiseen
tutkimuksen vaiheeseen. Eettisyydellä puolestaan tarkoitetaan sitä, että tutkimuksen aikana
on noudatettu siihen liittyviä eettisiä periaatteita. Eettisyyden periaatteen mukaan

tutkimuksesta ei saa aiheutua haittaa tutkittaville kohteille tai muille tutkimukseen liittyville tahoille. (Puusa, Juuti & Aaltio 2020.)

Laadulliselle tutkimukselle on tyypillistä tietynlainen yksilöllisyys: menetelmät räätälöidään vahvasti tutkimuksen tarkoituksen ja käytettyjen aineistojen perusteella. Tämän vuoksi myös tutkimuksen luotettavuudessa tulisi olla tällaista yksilöllisyyttä mukana, ja luotettavuuden tarkastelu tulisikin tehdä vastaavalla tavalla räätälöidysti. Tälle tarkastelulle on kuitenkin tiettyjä periaatteita, joita voidaan noudattaa kaikessa tutkimuksessa, myös laadullisessa. Näitä ovat omien valintojen arvioiva tarkastelu, tutkimusta ohjaavien sääntöjen tuntemus sekä luotettavuuskriteereiden omaksuminen. (Puusa, Juuti & Aaltio 2020.) Omassa opinnäytetyössämme pyrimme jatkuvasti tarkastelemaan kriittisesti tekemiämme valintoja esimerkiksi tutkimus- ja aineistonkeruumenetelmien suhteen. Pehdyimme huolella tutkimusmenetelmäkirjallisuuteen ja sen pohjalta pyrimme sisäistämään omaan laadulliseen tutkimusmenetelmäämme liittyvät säännöt ja käytännöt.

Tutkimuksen luotettavuuden tarkastelun kannalta merkittäviä käsitteitä ovat tutkimuksen validius ja reliabelius. Laadullisen tutkimuksen kohdalla on usein esitetty, että kyseiset käsitteet tulisi hylätä tai korvata muilla käsitteillä. Näillä käsitteillä onkin laadullisessa tutkimusperinteessä viitattu moniin erilaisiin tutkimuksen luotettavuustekijöihin. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 160-162.) Pääasiassa laadullisen tutkimuksen kohdalla validiudella viitataan kuitenkin tutkimuksen kohteena olevan ilmiön eheyteen. Validiutta voidaan lisätä ensisijaisesti tekemällä tutkimuksen päättelyketjut läpinäkyviksi. (Puusa, Juuti & Aaltio 2020.) Omassa opinnäytetyössämme tähän on pyritty esittelemällä tutkimusmenetelmät ja tutkimuksen eteneminen sekä niiden takana tehdyt valinnat mahdollisimman selkeästi. Lisäksi tulosten käsittelyn yhteydessä on tuotu näkyväksi analysoitujen aineistojen sisältöjä, jotta lukija voi myös itse arvioida tehtyjen päättelyketjujen ja johtopäätösten loogisuutta.

Tutkimuksen reliabiliteetilla viitataan yleensä tutkimustulosten toistettavuuteen. Tutkimuksen reliabeliutta voidaan tarkastella esimerkiksi arvioimalla sen tulosten samankaltaisuutta. Tämä voidaan toteuttaa esimerkiksi tarkastelemalla kahden erillisen arvioijan saamia tuloksia tai kahden eri menetelmän tuottamia tuloksia. Samankaltaiset tulokset näistä muuttuvista tekijöistä huolimatta lisäävät tutkimuksen reliabeliutta. (Puusa, Juuti & Aaltio 2020.) Tässä opinnäytetyössä reliabeliutta tukee edellä kuvattu aineiston analysointitapa, jossa opinnäytetyön tekijät tekivät analyysia aluksi itsenäisesti irrallaan toisistaan, minkä jälkeen saatuja tuloksia vertailtiin. Tällaista kahden tutkijan osallistumista tutkimuksen tekemiseen voidaan kutsua tutkijatriangulaatioksi. Triangulaatiota yleisellä tasolla voidaan tutkimuksessa hyödyntää vahvistamaan tutkimuksen validiutta. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009, 233.) Tutkijatriangulaation ohella omassa opinnäytetyössämme on läsnä myös aineistotriangulaatio, sillä

analysoimme kahdenlaista aineistoa: kyselyvastauksia ja pyöreän pöydän tilaisuuden kannanottoja. Vaikka ainestotriangulaatiota ei lähtökohtaistesti ollut tarkoitus hyödyntää, näemme silti molempien triangulaatiotyypin olen oman opinnäytetyömme luotettavuutta vahvistava tekijä.

Tutkimuksen luotettavuuden arvioinnissa on aina hyvä huomata, että jo pelkästään valinta tutkittavasta kohteesta sekä tutkimusongelmien määrittäminen pohjautuvat ainakin jossain määrin tutkijan henkilökohtaisiin näkemyksiin. Erityisesti laadullisessa tutkimuksessa tutkija voidaan nähdä osana tutkimusprosessia, jolloin erilaisia havaintoja ohjaavat tutkijan ennakkotiedot ja henkilökohtaiset kokemukset. Tämän vuoksi on tärkeää, että tutkija perehtyy tutkimaansa ilmiöön huolella ja pyrkii tarkastelemaan ilmiötä mahdollisimman monesta eri kulmasta. (Puusa, Juuti & Aaltio 2020.) Omassa opinnäytetyössämme pyrimme tähän perehtymällä huolella sen kannalta oleellisiin käsitteisiin sekä niihin liittyvään teoriapohjaan. Tutkimustiedon ohella tämä tarkoitti lainsäädäntöön ja julkiseen keskusteluun perehtymistä. Näin koimme kykenevämmme ottamaan mahdollisimman monia eri näkökulmia huomioon analyysia tehdessämme ja tätä kautta lisäämään tutkimuksen luotettavuutta.

Tutkimukseen liittyvää etiikkaa voidaan tarkastella monesta eri näkökulmasta, esimerkiksi normien jaottelulla tai tarkasteltavien kohteiden perusteella. Jälkimmäisessä tapauksessa voidaan tutkimusetiikan katsoa koskevan aineiston hankintaan ja tutkittavien kohteiden suojaan liittyviä eettisiä kysymyksiä, tieteellisen tiedon soveltamiseen, käyttöön ja vaikutuksiin liittyviä kysymyksiä sekä tieteen sisäisiä asioita. Siinä missä kaksi jälkimmäistä ovat jo pitkään olleet tutkimusetiikkaan liittyviä kysymyksiä, ovat tutkittavien suojaan ja aineiston hankintaan liittyvät huomiot kehittyneet vasta myöhemmin tutkimusetiikan historiassa. (Kuula 2011.)

Tutkimusetiikan kannalta keskeisiä ovat erityisesti ihmistieteissä käytäntöön vakiintuneet eettiset periaatteet. Tällaisiksi periaatteiksi voidaan lukea tutkittavien henkilöiden itsemääräämisoikeuden kunnioittaminen, vahingoittamisen välttäminen sekä yksityisyys ja tietosuojat. Itsemääräämisoikeuden kunnioittamisen periaatteen mukaan tutkittaville tulee antaa mahdollisuus päättää, haluavatko he osallistua tutkimukseen. Tämän osalta on myös huolehdittava, että suostumuksen antavat henkilöt ovat täysin tietoisia siitä, mihin he suostuvat. Vahingoittamisen välttäminen liittyy ihmistieteissä paitsi fyysiseen vahinkoon, myös henkiseen ja sosiaaliseen vahinkoon. Esimerkiksi negatiivinen kirjoitustyyli voi leimata tutkittavan tutkimuksessa edustaman ryhmän, vaikka yksittäistä tutkittavaa ei voitaisikaan tutkimuksessa tunnustaa. Tämän vuoksi on tärkeää, että myös kriittisiä näkökulmia esittäessä tutkija pitäytyy ammattimaisessa kielessä eikä sorru esimerkiksi mustamaalaamiseen. Yksityisyyden periaatteen mukaan tutkimuksen tulokset tulee esittää siten, että tutkimukseen osallistuneet eivät ole

tekstistä tunnistettavissa. Lisäksi tulee huolehtia, että tutkittavilla säilyy oikeus määritellä, mitä tietoja he antavat tutkimuskäyttöön. Tietosuoja liittyy kiinteästi yksityisyyden kunnioittamiseen: käytännössä sillä tarkoitetaan yksityisyyden suojelemista oikeudellisten säännösten mukaisesti. (Kuula 2011.)

Omassa opinnäytetyössämme olemme pyrkineet kiinnittämään huomiota kaikkiin näihin eettisyyden osa-alueisiin. Tutkittavien itsemääräämisoikeuden kunnioittamisen pyrimme varmistamaan informoimalla avoimesti järjestöjä siitä, mihin tarkoitukseen tutkimus tulee, ketkä siitä hyötyvät ja miten saatuja aineistoja käsitellään. Vahingoittamisen välttämiseen pyrimme huolehtimalla siitä, että keräämämme aineistot eivät päädy ulkopuolisten henkilöiden käsiin. Lisäksi raportin kirjoittamisen yhteydessä pyrimme mahdollisimman neutraaliin, asialliseen ja ammatilliseen kielenkäyttöön myös silloin, kun kyseenalaistimme aineistosta esiin nousseita havaintoja. Tutkittavien yksityisyyttä pyrimme varjelemaan siten, että raportissa esitetyt aineistositaatit on anonymisoitu. Jätimme myös valinnat siitä, millaisia tietoja tutkittavat jaksavat heidän itsensä päätettäväksi siltä osin, kun kyse ei ollut julkisista kannanotoista. Saatuja aineistoja käsiteltiin vastuullisesti eikä niitä annettu muiden kuin opinnäytetyön tekijöiden haltuun.

Edellä mainittujen eettisyyttä ja tutkimuksen luotettavuutta varmistavien seikkojen lisäksi koko opinnäytetyöprosessin ajan sitouduttiin Tutkimuseettisen neuvottelukunnan esittämään hyvään tieteelliseen käytäntöön (HTK). Emme ole sepittäneet, vääristelleet tai plagioineet opinnäytetyössämme esitettyjä tietoja. Sekä tutkimuksen suunnitteluun että sen toteutukseen kiinnitettiin alusta alkaen erityistä huomiota, jotta voisimme seisoa opinnäytetyön tulosten takana ja luottaa siihen, että olemme tehneet parhaamme luotettavien tulosten saamiseksi. Muihin lähteisiin viitatessamme olemme asiallisesti merkinneet tekstiin tiedot siitä, mistä lähteestä tieto on peräisin. Raportissa on tuotu ilmi, ketkä opinnäytetyöstä hyötyvät, ja näihin henkilöihin on oltu opinnäytetyöprosessin aikana aktiivisesti yhteydessä, jotta tilaajat voivat luottaa saavansa sellaisen opinnäytetyön, jonka nimenomaisesti toivoivat saavansa.

6 Tulokset

Tässä osiossa käymme läpi opinnäytetyön tulokset. Laitimamme tutkimuskysymykset ohjasivat analyysiamme, minkä vuoksi myös sisällönanalyysissa hahmotetut yhdistävät luokat pohjautuivat vahvasti tutkimuskysymyksiimme. Näitä luokkia muotoutui viisi: näkemykset lähisuhdeväkivallasta, näkemykset sovittelusta, näkemykset lähisuhdeväkivallan sovittelusta, näkemysten perusteet sekä lisäkehityksen ja -tutkimuksen tarve. Tulosten yhteydessä esitetyt sitaatit on tutkimuksen eettisyyden varmistamiseksi anonymisoitu siten, ettei sitaatin esittänyt

taho ole tunnistettavissa. Sitaattien yhteydessä kirjain ”V” viittaa kyselyihin vastanneisiin henkilöihin, kun taas ”K” viittaa pyöreän pöydän tilaisuuden kannanottoihin.

6.1 Näkemykset lähisuhdeväkivallan käsitteestä

Vastauksissa ja kannanotoissa järjestöt määrittelevät lähisuhdeväkivallan usein parisuhdeväkivallan kautta. Lähisuhdeväkivallan ajatellaan esiintyvän lähtökohtaisesti heterosuhteissa, joissa mies on väkivallan tekijänä. Muutamissa vastauksissa ja kannanotoissa tunnistetaan, että lähisuhdeväkivalta voi olla myös kunniaväkivaltaa, perheväkivaltaa tai seksuaaliväkivaltaa. Lähisuhdeväkivallan ajatellaan olevan sukupuolistunutta ja yksipuoleista. Aineistossa lähisuhdeväkivalta liitetään tiiviisti naisasiakysymykseksi. Vastauksissa nostetaan myös esille tekijän valta-asema parisuhteessa kokijaan nähden, minkä ajatellaan olevan lähisuhdeväkivallan piirre ja osa ongelman taustalla olevaa dynamiikkaa.

“Lähisuhdeväkivallalla ominaista on valta-asetelma tai tietynlainen dynamiikka tekijän ja kokijan välillä.” V1

Järjestöt toivat vastauksissaan esille, että lähisuhdeväkivalta voi olla myös henkistä, seksuaalista tai jopa taloudellista eikä se välttämättä aina ole parisuhteessa tapahtuvaa. Vaikka lähisuhdeväkivallan käsitettä varsinkin sovittelun näkökulmasta ajatellaan yleisemmin aiemmin kuvattujen heterosuhteiden ongelmaksi, ottivat vastaajat myös huomioon sen, että lähisuhdeväkivaltaa voi tapahtua missä tahansa lähisuhteessa. Yhdessä vastauksessa korostettiin, että väkivallan tekijä ja kokija eivät välttämättä asu edes samassa osoitteessa.

“Lähisuhdeväkivalta on läheisiin, määrittelin, että perheenjäseniin kohdistuvaa väkivaltaa. Ei tarvitse asua samassa taloudessa, aikuiset lapset voivat kohdistaa lähisuhdeväkivaltaa myös iäkkäisiin vanhempiansa, jotka asuvat eri osoitteessa. Näen, että myös taloudellinen väkivalta, jos se kohdistuu perheenjäseniin on lähisuhdeväkivaltaa.” V2

Lähisuhdeväkivaltaa ajatellaan lähtökohtaisesti parisuhdeväkivaltana. Kannanotoista käy ilmi, että lähisuhdeväkivallan ominaispiirteitä kuten toisteisuutta ja sukupuolittuneisuutta ei järjestöjen mielestä tunnisteta lähisuhdeväkivallan sovittelussa.

“Lähisuhdeväkivallan dynamiikkaan ja nk. väkivallan kierteeseen kuuluu väkivallan teot, sovinto ja anteeksiantaminen, jota seuraa uudet, usein raastuneet väkivallanteot. Sovittelutoiminta tukee ja toistaa tätä vaarallista dynamiikkaa, ja on osoitus siitä, ettei lähisuhdeväkivallan ominaispiirteitä tunnisteta.” V3

kannanotoissaan rahoituksen siirtämistä sovittelusta väkivaltatyöhön. Toisissa kannanotoissa taas nostetiin esiin sovittelun asema matalankynnyksen palveluna, joka ohjaa nimenomaan väkivaltatyön piiriin tai muihin palveluihin.

“On tärkeitä vahvistaa yhteiskunnassa sellaisia rakenteita (kuten sovittelu), joiden kautta on opittavissa ja sisäistettävissä tavoite ja kyky sovintoon, ja joka hyvällä tavalla mahdollistaa aitoa vastuunottoa omista teoista.” V4

Vastauksissa ja kannanotoissa vaikuttaisi olevan kaksi täysin päinvastaista käsitystä tekijän vastuunotosta sovitteluprosessissa. Osa vastaajista oli sitä mieltä, että sovittelu nimenomaan vastuuttaa tekijää teoistaan, kun taas osa vastaajista katsoi, että sovittelu päästää tekijän vastuusta. Jälkimmäistä mielipidettä perusteltiin muun muassa siten, että sovinnon tavoittelu kumoaa tekijän vastuun. Järjestöt nimesivät sovinnon sovittelun keskeisimmäksi tavoitteeksi.

6.3 Näkemykset lähisuhdeväkivallan sovittelusta

Näkemykset lähisuhdeväkivallan sovittelusta jakoutuivat aineiston perusteella kolmeen luokkaan: näkemykset sovitteluprosessista lähisuhdeväkivaltatapauksissa, lähisuhdeväkivallan lakkauttamista tai rajoittamista puoltavat näkemykset ja lähisuhdeväkivallan sovittelun säilyttämistä puoltavat näkemykset. Erityisesti sovittelua puoltavien ja sitä vastustavien näkemysten hahmottaminen opinnäytetyössä oli odotettu tulos. Yleisin näkemys lähisuhdeväkivallan sovittelun suhteen oli se, että se tulisi lakkauttaa kokonaan. Käymme seuraavaksi tarkemmin läpi edellä kuvattuihin luokkiin liittyviä piirteitä.

Itse lähisuhdeväkivallan sovitteluprosessista hahmotetut näkemykset jakoutuivat lähisuhdeväkivallan sovittelun hyötyihin, sen ongelmiin sekä sovittelun aloittamiseen liittyviin edellytyksiin. Lähisuhdeväkivallan sovittelun hyödyiksi nähtiin ensisijaisesti sen mahdollisuus puuttua väkivaltaan ja vähentää sen ilmenemistä. Näissä näkemyksissä vastaajat kokivat, että sovittelu luo pohjan väkivallasta luopumiselle ja sen vähentämiselle yleisellä tasolla, ja että sovittelu toimii väkivaltakierteen muodostumisen ehkäisijänä. Tämän lisäksi hyödyiksi nähtiin sovittelu palveluohjauksen ja keskustelun mahdollistajana, varhainen puuttuminen, turvallisuuden lisääntyminen sekä kustannustehokkuus.

”Lähisuhdeväkivallan sovittelun tavoitteena on tukea lähisuhdeväkivallan osallisten turvallisuutta ja edesauttaa kasvua kohti väkivallattomuutta. Prosessin aikana osapuolet käyvät läpi tuetusti ja usein ensimmäistä kertaa lähisuhteensaan tapahtunutta väkivaltaa. Tapahtunut väkivalta tunnustetaan ja tunnustetaan, mikä on perusta väkivallasta selviämiseksi ja luopumiselle.” V4

Lähisuhdeväkivallan sovittelun ongelmia puolestaan nähtiin ensisijaisesti tiedon puute. Tämä tiedon puute liittyi paitsi väkivaltatilanteiden arvioinnissa esiintyvään tiedon puutteeseen (esim. tieto osapuolten välisen väkivallan toisteisuudesta), myös yleisesti tutkimustiedon puutteeseen erityisesti sovittelun pitkäaikaisvaikutuksista lähisuhdeväkivaltatapauksissa. Lisäksi koettiin, että väkivaltatilanteiden osapuolilla saattoi esiintyä sovitteluun suostuessaan puutteita tiedossa liittyen siihen, mitä sovittelu on ja miten siihen osallistuminen vaikuttaa. Merkittäviksi ongelmiksi mainittiin myös sovitteluun ohjauksen yhteydessä esiintyvä väkivallan luonteen tunnistamisen haasteellisuus, väkivallan kokijan turvallisuuden ja aseman varmistaminen sekä lähisuhdeväkivallalle ominaisen valta-asetelman havaitseminen.

”Vakavia väkivaltatilanteita sovitellaan, vaikka niitä ei pitäisi sovitella. Jos parisuhteen väkivallan historiaa ja taustaa ei ole selvitetty, ei voida tietää kuinka vakavaa väkivaltaa taustalla on. Esim. vaino- tai pakottavan kontrollin tilanteissa yksittäinen teko voi olla osa erittäin vakavaa väkivaltaa, joka on jäänyt tunnistamatta.” K1

Lähisuhdeväkivallan sovittelun edellytyksinä mainittiin huolellinen edellytysten arviointi ja ammatillisuus. Lisäksi monet vastaajat kokivat, että sovittelun tulisi lähisuhdeväkivaltatapauksissa olla erillinen rangaistus- ja syyteharkinnasta. Edellytyksiin liittyen annettiin myös muita näkemyksiä, muun muassa vapaaehtoisuudesta varmistumisen tärkeyttä painotettiin. Monet vastaajat ottivat kantaa myös toistuvan väkivallan määrittelyyn lähisuhdeväkivaltatapauksien sovittelua harkittaessa: yleisesti koettiin, että toistuvuuden määrittelyn tulisi olla nykyistä yhtenäisempää ja pohjautua uhrin kertomukseen tapahtuneesta väkivallasta siitä annettujen tuomioiden sijaan.

”Tapauksen soveltuvuudessa arvioidaan väkivallan toistuvuus ja sen vakavuus. Toistuvuutta tulee arvioida tällaisen piilorikollisuuden huomioon ottaen sen mukaan, miten uhri sen kertoo, eikä sen mukaan, onko väkivallasta kirjauksia viranomaisilla.” K2

Lähisuhdeväkivallan lakkauttamista tai rajoittamista puoltavissa näkemyksissä uhrinäkökulma korostui vahvasti. Vastaajat kokivat, että vapaaehtoisuuden toteutumisesta ei voida olla lähisuhdeväkivaltatapauksissa aina täysin varmoja. Lisäksi huolissaan oltiin uhrin oikeusturvasta, asemasta ja hyvinvoinnista yleisellä tasolla. Katsottiin, että lähisuhdeväkivaltaan liittyvä valta-asetelma vaikuttaa siten, että osapuolet eivät voi olla tasa-arvoisia sovittelun vaatimalla tavalla, vaan väkivallan kokija on vääjäämättä alisteisessa asemassa. Tämän vuoksi sovittelu ei soveltuisi lähisuhdeväkivaltatapauksien käsittelyyn. Monet vastaajat nostivat esiin myös tendenssin ohjata toistuvaa lähisuhdeväkivaltaa sovitteluun suositusten vastaisesti.

Vastauksissa koettiin, että sovittelutoiminta vahvistaa väkivallan kierrettä toistuvan väkivallan kohdalla, minkä vuoksi toistuvaa väkivaltaa ei tulisi missään tilanteissa sovitella.

”Lähisuhdeväkivallan dynamiikkaan ja nk. väkivallan kierteeseen kuuluu väkivallan teot, sovinto ja anteeksiantaminen, jota seuraa uudet, usein raaistuneet väkivallanteot. Sovittelutoiminta tukee ja toistaa tätä vaarallista dynamiikkaa, ja on osoitus siitä, ettei lähisuhdeväkivallan ominaispiirteitä tunnisteta.” V3

Uhrinäkökulman ohella lähisuhdeväkivallan sovittelun lakkauttamista puoltavissa näkemyksissä lähisuhdeväkivallan sovittelu nähtiin myös yhteiskunnan kannalta huonona rakenteena: vastaajat kokivat, että sovittelun hyödyntäminen lähisuhdeväkivaltatapauksissa kielii siitä, että erityisesti naisiin kohdistuvaan väkivaltaan ei suhtauduta vakavasti. Lisäksi koettiin, että sovittelu on riittämätön keino puuttua väkivaltaan, ja että se jää helposti pelkäksi lupaukseksi väkivallasta luopumisesta. Vastaajat kokivat myös, että sovittelijoille annettava koulutus ei ole riittävä siihen, että lähisuhdeväkivaltaa tunnistettaisiin. Monet vastaajat ilmaisivat myös aiempien toimien riittämättömyyden aiheuttaneen luottamuspulaa siitä, että väkivallan kokijoiden haavoittuvuus otettaisiin sovittelutoiminnassa vakavasti. Tämän luottamuspuolan puolestaan kerrottiin johtaneen siihen, etteivät vastaajat voi enää puolustaa lähisuhdeväkivallan sovittelua, vaikka olisivat näin aiemmin tehneetkin.

”Tällä hetkellä en näe kehittämismahdollisuuksia [lähisuhdeväkivallan sovittelun suhteen]. Niitä kannatimme useita vuosia, mutta emme tulleet lsvv sovitteluun liittyvien huolienne kanssa kuulluiksi. Luottamusta sovittelusta kärsivien uhrien tilanteen vakavasti ottamiseen, ja sitä kautta kehittämiseen, ei ole.” V5

Lähisuhdeväkivallan sovittelun säilyttämisen puolella olevat näkemykset liittyivät pääasiassa lähisuhdeväkivallan sovittelun osapuolille ja yhteiskunnalle sovittelusta koituihin hyötyihin. Sovittelun nähtiin mahdollistavan oikeusprosessia paremmin väkivallan tekijän vastuunoton. Lisäksi vastauksissa koettiin, että sovittelu toimii lähisuhdeväkivallan osapuolten aseman ja hyvinvoinnin turvaajana: oikeusprosessin nähtiin keskittyvän liikaa tapahtuneen todentamiseen ja rangaistuksen määrittelyyn eikä täten huomioivan väkivallan kokijaa riittävästi. Lähisuhdeväkivallan sovittelun jatkamista puolustettiin myös lähisuhdeväkivallan sovitteluun osallistuneiden yleisellä tyytyväisyydellä sovitteluprosessiin. Jatkamista puolustettiin myös sillä, että jo nyt sovittelun aloittamisen yhteydessä tehdään huolellista edellytysten arviointia; vastaajien näkemysten mukaan lähisuhdeväkivallan sovittelu on nykyisellään pitkälle kehittynyttä ja syntynyt tarpeeseen, minkä vuoksi sovittelua ei tulisi rajoittaa tai lakkauttaa. Lähisuhdeväkivallan sovittelun yhteiskunnallisiksi hyödyiksi mainittiin sen kyky vähentää

väkivaltaongelmaa ja mahdollistaa palveluohjausta. Lisäksi yhteiskunnalliselta kannalta nähtiin, että lähisuhdeväkivallan sovittelu - ja sovittelu ylipäänsä - toimii yhteiskunnassa hyvänä esimerkkinä siitä, että vaikeitakin asioita voidaan käsitellä kohtaamisen ja keskustelun kautta.

”On väkivaltaongelman vähentämisen, väkivaltakokemuksista selviämisen ja yhteiskunnallisen esimerkin kannalta tärkeitä, että yhteiskunta tarjoaa lähisuhdeväkivallan osallisille mahdollisuuden käsitellä kokemaansa itsenäisesti ja yhdessä, ulkopuolisten tukemana.” V4

Yllättävän usein vastauksissa lähisuhdeväkivallan sovittelun säilyttämisen puolesta nousi esiin myös lähisuhdeväkivallan sovittelun kritiikin kritisointi. Vastauksissa kritiikki nähtiin vahvasti ideologiaan pohjautuvana sekä perusteettomana. Tätä perusteltiin esimerkiksi sovittelun piiriin ohjattujen henkilöiden taustojen moninaisuudella vastapainona lähisuhdeväkivallan sukupuolistuneisuudelle. Vastajat kuitenkin korostivat, että kritiikki on ymmärrettävää, ja että siihen tulisi suhtautua vakavasti, sillä lähisuhdeväkivalta on aiheena arkaluontoinen ja kritiikin sivuuttaminen voisi tämän vuoksi jopa syventää lähisuhdeväkivallan sovittelun kohtaamaa vastustusta. Joissain vastauksissa kritiikki nähtiin jopa lähisuhdeväkivallan sovittelun suurimpana ongelmana, ja ongelman selättämiseksi peräänkuulutettiin vankkaa yhteistyötä ja keskustelua myös vastapuolen kanssa.

6.4 Näkemysten perusteet

Opinnäytetyön keskeisenä tavoitteena erityisesti opinnäytetyön tilaajan toiveesta oli selvittää, kuinka erilaisia näkemyksiä lähisuhdeväkivallan sovittelusta perustellaan: pohjaavatko näkemykset esimerkiksi tutkittuun tietoon ja sovittelun todellisuuteen, vai onko pohjalla esimerkiksi ideologisia vaikuttimia. Sisällönanalysissa aineistosta nousi esiin neljä erilaista tapaa perustella näkemyksiä: yhteiskunnan rakenteet, asiakkaiden kokemukset sovittelusta, auktoriteetti sekä arvoihin ja tulkintaan liittyvät perusteet. Avaamme seuraavaksi näitä perusteita sekä niiden yhteyttä erilaisiin näkemyksiin lähisuhdeväkivallan sovittelusta tarkemmin.

Näkemysten pohjautuminen yhteiskunnan rakenteisiin jakautui kolmeen osaan: oikeuden pehmeiden keinojen merkitykseen, yhteiskunnalliseen väkivaltaongelmaan ja oikeuden yleiseen merkitykseen yhteiskunnassa. Ensiksi mainitulla puolustettiin lähisuhdeväkivallan sovittelun jatkamista ja muilla kahdella perusteltiin sekä sovittelun jatkamista että sen lakkauttamista. Pehmeiksi keinoiksi mainittiin vastuunoton, anteeksipyyntö ja sopimisen merkitykset yhteiskunnalle. Perusteluissa näiden pehmeiden keinojen nähtiin toimivan hyvänä pohjana yhteiskunnalliselle harmonialle. Oikeuden merkitystä painottavissa perusteluissa esiin nousivat

puolestaan rangaistus yhteiskunnan välineenä sekä oikeuden toteutumisen tärkeys, joiden ajateltiin olevan välttämättömiä yhteiskunnan toiminnan kannalta; oikeuden toteutumisen ja rangaistusten nähtiin toimivan viesteinä siitä, miten esimerkiksi rikoksiin suhtaudutaan yhteiskunnassa. Toisaalta lähisuhdeväkivallan sovittelun jatkamista puolustavissa vastauksissa koettiin, että rangaistus yksinään ei ole riittävä väline toteuttaa oikeutta, vaikka se viestiikin yhteiskunnan moraalista suhtautumisesta rikoksiin.

”Rikoksesta annettava rangaistus on tärkeä viesti siitä, mitä yhteiskunta ajattelee teosta. -- Rangaistus tai sen pelko ei kuitenkaan vähennä väkivaltaa. Sovittelu ja väkivaltatyö vähentävät. Ja toisaalta, oikeuslaitoksen prosessi ilman sovittelumahdollisuutta ei huomioi riittävästi väkivallan kokijaa, koska oikeusprosessi keskittyy vain tehdyn rikoksen todentamiseen ja mahdollisen rangaistuksen antamiseen.” K3

Väkivaltaongelman kannalta merkitykselliseksi nähtiin väkivaltaongelman vähentyminen, yhteiskunnan suhtautuminen väkivaltaan, sekä väkivallan tunnistamisen vaikeus. Kahdella jälkimmäisellä perusteltiin lähisuhdeväkivallan sovittelusta luopumista, kun taas ensimmäisellä sitä pääasiassa puolustettiin: puolustuksessa sovittelun nähtiin vähentävän yhteiskunnallista väkivaltaongelmaa, kun taas vastustuksessa koettiin, että sovittelun käyttö viestii vähättelevistä asenteista erityisesti naisiin kohdistuvaa väkivaltaa kohtaan yhteiskunnan tasolla, ja että sovittelun käyttö haittaa yhteiskunnallista kykyä tunnistaa lähisuhdeväkivaltaa ja siihen liittyviä ominaispiirteitä.

”Oikeus väkivallattomaan elämään on sisäisen turvallisuuden kysymys. Naisiin kohdistuvan väkivallan yleisyys maassamme rikkoo tätä oikeutta. Parisuhteessa tai erotilanteessa/eron jälkeisissä tilanteissa tapahtuviin väkivallan tekoihin ei suhtauduta asian vaatimalla vakavuudella. Tämä tulee näkyväksi etenkin siinä, että Suomessa sovittellaan myös toistuvaa ja vakavaa lähisuhdeväkivaltaa.” V1

Myös asiakkaiden kokemusten perusteella sekä puolustettiin että vastustettiin lähisuhdeväkivallan sovittelun jatkamista, ja nämä perusteet jakautuivatkin luonnollisesti negatiivisiin ja positiivisiin kokemuksiin sovittelusta. Negatiiviset kokemukset koskivat asiakkaiden yleistä tyytymättömyyttä sovitteluprosessiin sekä näiden huonoja kokemuksia väkivallan kokijan aseman huomioimisesta. Vastaajat kertoivat omien uhrin asemassa sovittelussa olleiden asiakkaidensa kokeneen, että sovittelussa heidän kokemuksiaan ja tunteitaan oli minimoitu, ja että sovittelusta oli koitunut haittaa heidän henkiselle hyvinvoinnilleen. Lisäksi oli koettu, että vapaaehtoisuuden toteutumista ei riittävästi huomioitu sovitteluprosessissa. Mielenkiintoisesti vapaaehtoisuuden toteutuminen esiintyi kuitenkin myös asiakkaiden positiivisissa

kokemuksissa sovittelussa: näissä kokemuksissa aidon vapaaehtoisuuden oli koettu toteutuneen. Muita positiivisia kokemuksia olivat sovittelusta juontuneet myönteiset seuraukset, kuten esimerkiksi väkivallan vähentyminen, sekä yleinen tyytyväisyys sovitteluprosessiin.

”Palveluissamme lähisuhdeväkivallan sovittelu nousee säännöllisesti esiin. Usein kokemus sovittelusta on ollut kielteinen. Väkivallan toistuvuutta ei ole tunnistettu sovittelussa. Asiakkaamme ovat kokeneet painetta viedä asiansa sovitteluun oikeudenkäynnin sijaan eikä aito vapaaehtoisuus ole toteutunut. Pahimmillaan sovitteluun osallistuminen on ollut uudelleentraumatisoivaa ja hidastanut väkivallasta toipumista.” K4

Näkemykset, jotka pohjautuivat jonkinlaiseen auktoriteettiin, jakoutuivat tutkittuun tietoon perustuviin näkemyksiin, kansainvälisiin auktoriteettilähteisiin perustuviin näkemyksiin ja kansallisiin auktoriteettilähteisiin perustuviin näkemyksiin. Tutkitulla tiedolla perustellut näkemykset olivat lähes poikkeuksetta lähisuhdeväkivallan sovittelua puoltavia näkemyksiä, ja niissä viitattiin lähisuhdeväkivallan sovittelusta tehtyihin tutkimuksiin ja siitä kerättyihin tilastoihin (myös sovittelun lakkauttamista puolustettiin tutkimuksilla, mutta huomattavasti niukemmin). Vastaavasti kansainvälisiin ja kansallisiin auktoriteettilähteisiin pohjautuvat näkemykset olivat pääasiassa lähisuhdeväkivallan sovittelun jatkamista vastustavia, mutta myös jatkamiselle myönteisiä näkemyksiä pohjattiin näihin lähteisiin. Kansainvälisiin auktoriteettilähteisiin lukeutuivat erilaiset sopimukset, kuten esimerkiksi EU:n rikosuhridirektiivi ja Istanbulin sopimus. Kansallisiin auktoriteettilähteisiin puolestaan lukeutuivat lakilähteet, kuten esimerkiksi lainvalvojat ja kansalliset lait, sekä erilaiset poliittiset lähteet, kuten esimerkiksi hallitusten linjaukset ja järjestöjen kannanottoihin viittaaminen. Poliittiset lähteet yhdistyivät poikkeuksetta lähisuhdeväkivallan sovittelun lakkauttamista puoltaviin näkemyksiin, kun taas lakilähteillä perusteltiin sekä sovittelun lakkauttamista että sen jatkamista.

”Sovittelulaissa toistuvaa väkivaltaa ei suljeta pois, mutta lainvalmisteluasiakirjoissa tuodaan esille, ettei lähisuhdeväkivaltaa pitäisi sovittaa, jos väkivalta on toistuvaa tai tapauksissa, joissa osapuolet ovat jo aiemmin osallistuneet sovitteluun väkivallan vuoksi.” K5

Viimeiseksi perustekategoriaksi muodostui arvoihin ja tulkintaan liittyvät perusteet, jotka jakoutuivat luonnollisesti arvopohjaan ja tulkinnallisiin näkemyksiin. Pääasiassa näillä perusteltiin näkemyksiä, joiden pohjalta kannatettiin lähisuhdeväkivallan sovittelusta luopumista, mutta osittain myös sovittelun jatkamista. Arvopohjasta hahmotettiin neljä erilaista näkökulmaa: feministinen näkökulma, oikeudenmukaisuus, inhimillisyys ja ammatillisuus. Kahdella ensimmäisellä perusteltiin lähisuhdeväkivallan sovittelusta luopumista, kun taas inhimillisyys

yhdistyi sekä lähisuhdeväkivallan sovittelun vastustamiseen että sen puolustamiseen. Ammatillisuudella perusteltiin puhtaasti lähisuhdeväkivallan sovittelun jatkamista.

”Asenteet, jotka ylläpitävät naisiin ja tyttöihin kohdistuvaa väkivaltaa, ovat olleet läsnä sovittelupoliittisessa keskustelussa. Väkivaltaa on vähätelty sen kohdistuessa naisiin ja tyttöihin, on paisuteltu sovinnon merkitystä ja palveluohjausta.” K6

Tulkinnallisiin näkemyksiin liittyivät mielipiteen kaltaiset ilmaisut ilman lähdeä, virheelliset tiedot ja tietolähteiden harhaanjohtava tulkinta. Mielipiteelliset ilmaisut liittyivät vahvasti sovittelun vaikutuksiin: vastaajat kokivat, että sovittelu vastuuttaa väkivallan kokijaa tapah-
tuneesta ja vähättelee väkivallan tekijän osuutta. Nämä näkemykset yhdistyivät lähisuhdevä-
kivallan sovittelua vastustaviin näkemyksiin. Toisaalta vastauksista hahmotettiin myös tälle
vastakkaisia mielipiteellisiä ilmaisuja, joissa sovittelussa ei koettu esimerkiksi väkivallan teki-
jän roolia vähäteltävän, ja nämä näkemykset puolestaan yhdistyivät lähisuhdeväkivallan sovit-
telua puoltaviin näkemyksiin. Virheelliset tiedot koskivat pääasiassa sovitteluprosessia ja eri-
tyisesti sovittelun tarkoitusta, mutta niitä esiintyi kuitenkin myös esimerkiksi lähisuhdeväki-
valtaa sovittelevien sovittelijoiden koulutukseen ja sen laajuuteen liittyen. Tietolähteiden
harhaanjohtavassa tulkinnassa väitteitä oli perusteltu erilaisilla lähteillä, mutta näitä lähteitä
lähemmin tarkasteltaessa havaittiin, että lähteen luennassa oli vahvaa tulkinnallisuutta, eikä
perusteen väitettä voitu juontaa suoraan esitetystä tietolähteestä; mikäli näin olisi ollut, oli-
sivat perustelut sijoittuneet tutkimuksellisella tiedolla tai lakilähteillä perustelun kategorioi-
hin. Sekä virheelliset tiedot että tietolähteiden harhaanjohtava tulkinta yhdistyivät yksin-
omaan lähisuhdeväkivallan sovittelua vastustaviin näkemyksiin.

*”Sovittelutoiminnan tavoitteena on aikaansaada sopimus osapuolten välille. Sopimus ei
kuitenkaan aina turvaa väkivaltaa kokenutta fyysisesti tai psyykkisesti, ja pahimmil-
laan väkivallan kokija saattaa altistua väkivallan uusiutumiseksi sovittelun jälkeen.”*

V1

6.5 Lisäkehityksen ja -tutkimuksen tarve

Vastauksissa nostettiin esiin lisäkehityksen ja tutkimuksen tarpeiksi parempi palveluohjaus sovitteluprosessin jälkeen, sovittelun rajaaminen vain tietyn tyyppisen väkivallan sovitteluun (esim. myös seksuaalirikosten rajaaminen pois sovittelun piiristä) sekä sovittelun kriteerien ja toimintatapojen kehittäminen. Vastaajat mainitsivat myös sovittelijoiden koulutuksen lisäämisen, jotta sovittelijat osaisivat kohdata lähisuhdeväkivallan tilanteen vaatimalla sensitiivisyydellä. Paremman palveluohjauksen ohella sovittelu haluttiin yhdistää lähemmin väkivallan ehkäisytyöhön ja muihin tukipalveluihin. Lähisuhdeväkivallan tunnistamisen kehittäminen ja viranomaisten kouluttaminen nousivat myös vastauksissa esiin.

“[sovittelulain] Uudistuksessa on tärkeää kiinnittää huomiota kolmeen asiaan: -- Eri viranomaisten kouluttaminen, jotta väkivallan eri muodot ylipäättään tunnistetaan ja otetaan vakavasti esimerkiksi poliisissa sekä sosiaali- ja terveyspalveluissa.” K7

Kannanotoissa nousi esiin myös huoli uhrin turvallisuudesta. Uhrin turvallisuuden huomiointa haluttiin kehittää muun muassa seurannalla, sovittelijoiden kouluttamisella sekä sovittelusopimusten parantelulla. Uhrinäkökulmasta haluttiin myös määritellä toisteisuutta, sillä koettiin, että toisteisuuden ei tulisi perustua tuomioiden määrään vaan uhrin kokemuksiin.

“Uhrin turvallisuuden varmistaminen vaatii toimimista uhrin näkökulmasta käsin tai se erityisesti huomioiden.” K1

Myös tekijälle suunnattua palveluohjausta haluttiin parantaa. Kannanottojen joukossa oli konkreettisiakin ehdotuksia.

“-- olisi hyvä jatkossa tarjota -- avopalveluita, jossa jokainen voisi rinnakkaisprosesseissa tunnistaa omaa väkivaltaista käyttäytymistä (tekijät) --” K8

Osa järjestöjen antamista kehitysehdotuksista ovat sovittelussa jo hyödynnettäviä käytäntöjä. Tällaisia ehdotuksia olivat muun muassa tukihenkilön ottaminen sovitteluun, vahingonkorvauksista sopiminen ja sovittelusopimuksen seuranta sekä lähisuhdeväkivallan taustojen selvittäminen ennen sovittelua.

Lisätutkimukseksi ehdotettiin pitkän aikavälin seurantatutkimusta, jossa kerättäisiin systemaattisesti kyselyn avulla sovitteluun osallistuneiden kokemuksia sovittelusta. Tätä kautta voitaisiin tutkia lähisuhdeväkivallan sovittelun vaikuttavuutta ja saataisiin selkeämpi kuva sovittelun yhteydestä lähisuhdeväkivallan loppumiseen sekä oikeusprosessin kulkuun.

7 Johtopäätökset

Tätä opinnäytetyötä ohjasi kolme tutkimuskysymystä, joilla pyrittiin tarkastelemaan sitä, kuinka lähisuhdeväkivallan sovittelu ymmärretään järjestökentällä ja miten erilaisia näkemyksiä lähisuhdeväkivallan sovittelusta perustellaan. Seuraavaksi käymme läpi erilaisia johtopäätöksiä, joihin on päädytty näiden tutkimuskysymysten sekä sisällönanalyysin kautta saatujen tulosten tarkastelulla. Lisäksi käymme läpi tulosten kautta esiin nousseita mahdollisuuksia jatkokehitykselle ja -tutkimukselle.

7.1 Ymmärrys sovittelusta ja lähisuhdeväkivallasta

Ensimmäinen tutkimuskysymyksemme oli ”Miten lähisuhdeväkivallan ja sovittelun käsitteet määritellään järjestökentällä?”. Vaikka tähän tutkimuskysymykseen vastaamiseksi koemme, että olisimme tarvinneet runsaammin vastauksia nimenomaan lähettämäämme kyselyyn, saimme silti koottua kohtuullisen kattavan analyysin siitä, miten nämä käsitteet ymmärretään. Tässä kappaleessa peilaamme saatuja tuloksia nimenomaan tähän ensimmäiseen tutkimuskysymykseen.

Lähisuhdeväkivallan käsite ymmärrettiin järjestökentällä opinnäytetyön tulosten mukaan kohtuullisen kattavasti, ja siihen liitettiin niitä ominaisuuksia, joita tutkimuksissakin lähisuhdeväkivaltaan on havaittu liittyvän. Monissa vastauksissa kuvattiin lähisuhdeväkivaltaa hyvin samoin kuin Bildjuschkin ym. (2020) väkivaltakäsitteiden sanastossaan: sen muodoiksi lueteltiin perheväkivalta, parisuhdeväkivalta ja seurusteluväkivalta, ja sen kuvattiin tapahtuvan läheisissä suhteissa. Siinä, mitkä luettiin läheisiksi suhteiksi, oli kuitenkin eroa: suurimmassa osaa vastauksissa lähisuhteiksi mainittiin perhe ja parisuhde, kun taas Bildjuschkinin ym. määritelmän mukaan lähisuhdeväkivalta voi kohdistua ”henkilön nykyiseen tai entiseen kumppaniin, lapseen, lähisukulaiseen tai muuhun läheiseen”. Aineistossa esiintyi moneen otteeseen tarkemmin määrittelemätön käsite ”lähisuhde” ilman, että käsitettä tarkemmin avattiin. Tätä kautta voitaisiin nähdä osapuolten määritelmän olevan linjassa Bildjuschkinin ym. määritelmän kanssa, mutta silloin kun lähisuhteille annettiin määritelmä, olivat selkeästi perhe ja entinen tai nykyinen parisuhde ylliedustettuna aineistossa.

Määritelmässä liittyen lähisuhdeväkivaltaan nousi esiin hyvin myös väkivallan muotojen monimuotoisuus. Tämän ohella tuotiin esiin, että nämä eri muodot ilmenevät lähisuhdeväkivallassa usein rinnakkain, mikä on tutkimuksessakin havaittu piirre (esim. Keilholtz, Spencer, Vail & Palmer 2023). Tämän ohella monessa vastauksessa tuotiin esiin samoissa tutkimuksissa havaittu lähisuhdeväkivaltaan liittyvä valta-asetelma ja Walkerin (2009) kuvaama syklisyys, jossa väkivallanteot raaistuvat. Näissä huomioissa on hyvä pitää mielessä, että tutkimustulokset liittyen näihin piirteisiin ovat tulleet pääasiassa parisuhdeväkivallan tutkimuksesta. Kuten

jo aiemmin tietoperustan ohella esitettiin, nimenomaan lähisuhdeväkivaltaan liittyvää tutkimusta sen laajassa merkityksessä oli kohtuullisen haastavaa löytää. Näin ollen ei ole välttämättä täysin selvää, miten parisuhdeväkivallan lainalaisuudet soveltuvat kuvaamaan esimerkiksi perheen sisäistä lähisuhdeväkivaltaa.

Myös lähisuhdeväkivallan sukupuolistuneisuus nousi hyvin usein esille aineistossa. Tarkastelussa aineistossa sukupuolistuneuteen viitattiin mm. tilastoilla siitä, kuinka usein lähisuhdeväkivallan uhrina on nainen. Vaikka tilastoissa lähisuhdeväkivallan sukupuolistuneisuus on ilmeistä, on hyvä huomioida tilastojen erilaiset virhelähteet, kuten esimerkiksi se, että naisten kohtaamasta lähisuhdeväkivallasta ilmoitetaan viranomaisille matalammalla kynnyksellä ja se, että miehet hakeutuvat naisia harvemmin avun piiriin lähisuhdeväkivaltaa kohdatessaan (Kivi-vuori, Sirén & Danielsson 2012; Peitsalo, Pekkola & Sarlin 2017). Lisäksi kansallisessa rikosuhritutkimuksessa muun kuin entisen tai nykyisen kumppanin tekemä väkivalta kohdistui yhtä usein naisiin ja miehiin (Koltola & Näsi 2022, 15). On kuitenkin hyvä huomioida, että Istanbulin sopimuksessa perheväkivalta - joka sopimuksessa määritellään entisten ja nykyisten kumppaneiden sekä perheen väliseksi väkivallaksi - rinnastetaan naisiin kohdistuvaan väkivaltaan (Euroopan neuvosto 2011a). Vaikka näitä käsitellään sopimuksissa erillisinä käsitteinä, voidaan lähisuhdeväkivallan nähdä olevan sopimuksen perusteella kiinteästi yhteydessä naisiin kohdistuvaan väkivaltaan, ja täten lähisuhdeväkivalta voidaan katsoa sukupuolistuneeksi väkivallaksi ainakin sopimuksen puitteissa. Toki lähisuhdeväkivaltaa voidaan kuvata sukupuolistuneeksi muutenkin kuin tilastojen kautta, esimerkiksi tarkastelemalla naisten ja miesten kokemia eroja väkivallan seurauksissa, kuten naisten suurta osuutta niistä, jotka ovat lähisuhdeväkivallan seurauksena kuolleet (Bildjuschkin ym. 2020; Lehti 2020, 27).

Siinä missä lähisuhdeväkivallan käsite ymmärrettiin kohtuullisen laajasti aineistosta, sovittelun käsitteen ymmärrys vaikutti olevan puutteellista. Sovittelulaissa (1015/2005) juontuvat sovittelun edellytykset (vapaaehtoisuus, maksuttomuus, lakisääteisyys, puolueettomuus, luotamuksellisuus) mainittiin, samoin esimerkiksi nopeus ja kustannustehokkuus. Näiden sovittelun yksittäisten piirteiden ohella ymmärrys sovitteluun liittyvästä prosessista vaikutti kuitenkin olevan jokseenkin vajavaista. Hyvin usein sovittelun tarkoituksena nähtiin nimenomaan sopimus tai rikosasian sopiminen osapuolten välillä. Sovittelun periaatteisiin kuitenkin kuuluu vahvasti se, että sovittelun tarkoituksena ei ole itse sopiminen, vaan osapuolten sovinnollisuuden edistäminen (Flinck 2013, 98). Vaikka monesti vastauksissa nousikin esiin sovittelun tarkoituksena osapuolten kohtaamisen ja keskustelun mahdollistaminen - joka on sovittelulain (1015/2005) mukainen määritelmä sovittelulle - nousi sopimuksen tavoittelu sovittelun tarkoituksena esille selvästi useammin. Tältä kannalta voidaan katsoa, että järjestökentällä ei valitse välttämättä täysin selvää käsitystä sovittelun perimmäisestä tarkoituksesta.

Puutteita vaikutti esiintyvän myös ymmärryksessä siitä, miten sovittelu vaikuttaa oikeusprosessiin. Tällaisia puutteita näytti olevan kahdenlaisia: yhtäältä nähtiin, että sovittelu toimii oikeusprosessille vaihtoehtoisena prosessina, ja toisaalta katsottiin, että sovittelulla ei ole minkäänlaista vaikutusta oikeusprosessiin. Jälkimmäinen näkemys kosketti erityisesti lähisuhdeväkivallan sovittelua johtuen siitä, että lähisuhdeväkivaltarikokset ovat lievinäkin virallisen syytteen alaisia. Ensimmäistä näkemystä ei voida nähdäksemme pitää totuudenmukaisena, sillä vaikka sovittelu voikin vaikuttaa esitutkinnan jatkamiseen ja syyttäjän päätökseen syytteen nostamisesta, voi sovittelusta ja siinä syntyneestä sovinnosta huolimatta päättää nostaa syytteen, mikäli kyseessä on virallisen syytteen alainen rikos (Flinck 2013, 35). Näin sovittelun ei voida katsoa olevan oikeusprosessia korvaava palvelu, eikä täten vaihtoehtoinen menettely oikeusprosessille.

Jälkimmäinen näkemys siitä, että sovittelulla ei ole vaikutusta oikeusprosessiin voidaan katsoa virheelliseksi sillä perusteella, että vaikka virallisen syytteen alaisissa rikoksissa päätös syytteen nostamisesta on yhä syyttäjän käsissä, voidaan osapuolten välistä sopimusta pitää perusteena syyttämättäjättämispäätökselle (Laki oikeudenkäynnistä rikosasioissa 689/1997). Näin ollen on harhaanjohtavaa väittää, että sovittelu ei koskaan vaikuttaisi rikosprosessiin, vaikka käsiteltäisiin virallisen syytteen alaisia rikoksia. Väitettä tukee myös lähisuhdeväkivaltarikosten sovittelun selvitystyöryhmän selvitys, jota varten syyttäjiltä tiedusteltiin kyselyllä mm. sovittelun vaikutusta syyteharkintaan: lähes kaikki kyselyyn vastanneet syyttäjät ilmoittivat sovittelun lopputuloksen vaikuttavan syyteharkintaan. Syyttäjät kuitenkin painottivat harkinnan tapausluonteisuutta ja sitä, että syyttäjät ohjaavat tapauksia sovitteluun arvioituaan jo tapahtuneen väkivallan vakavuutta ja osapuolten tilannetta. (Lähisuhdeväkivallan sovittelun selvitystyöryhmä 2019.)

Edellä esiteltyjen sovittelulaista nousevien periaatteiden ja edellytysten ohella katsotaan, että sovittelun käytännöissä korostetaan vastuunottoa, tasavertaista vuoropuhelua sekä ihmistä kunnioittavaa kohtaamista (Flinck 2013, 16-18). Näitä ei järjestökentällä juurikaan sovitteluun yhdistetty; vain yhdessä vastauksessa mainittiin sovittelun toimivan keinona vastuuttaa tekijää väkivallanteoistaan, eikä tasavertaista vuoropuhelua tai ihmistä kunnioittavaa kohtaamista mainittu kertaakaan. Myös tämä puhui sen puolesta, että järjestökentän syvälinen ymmärrys erityisesti sovittelun käytännöstä on vajavaista. Lisäksi sovittelun yleisiin periaatteisiin kuuluvan vapaaehtoisuuden nähtiin vastauksissa koskevan pääasiassa uhria, kun todellisuudessa se kattaa molemmat osapuolet: kumpi tahansa sovitteluprosessiin osallistuvista osapuolista voi vetää suostumuksensa pois missä vain sovittelun vaiheessa (Flinck 2013, 18).

7.2 Näkemykset lähisuhdeväkivallan sovittelusta suhteessa teoriaan

Vastauksissa ja kannanotoissa esiin tuodut näkemykset vastaavat ajatusta, jonka mukaan restoratiivisella oikeudella ja feministisellä näkökulmalla on paljon yhteisiä tavoitteita ja arvoja, mutta niitä yritetään saavuttaa eri tavoin (Jokinen 2021, 163-177.) Feministisissä näkemystä vastauksissaan ilmentävät järjestöt lähestyivät lähisuhdeväkivalta sukupuolistuneena ongelmana ja sen sovittelua naisiin kohdistuvana vähättelynä. Restoratiivisen oikeuden edistämiseen keskittyvät järjestöt suhtautuivat lähisuhdeväkivallan sovitteluun myönteisemmin.

Vastauksista havaittiin, etteivät kaikki järjestöt miellä lähisuhdeväkivaltaa samalla tavalla, mikä vaikutti suhtautumiseen. Lähisuhdeväkivallan sovittelun parissa läheisemmin työskentelevät järjestöt suhtautuivat sovitteluun positiivisemmin kuin muut järjestöt. Lähisuhdeväkivallan sovittelu onkin perinteisesti ollut feministisen kritiikin kohteena (Jokinen 2021, 163-177.), mikä näyttäytyi vahvasti myös opinnäytetyön tuloksissa. Feminististä näkökulmaa ilmentävät järjestöt vetosivat kannanotoissaan lähteisiin, tutkimukseen ja kansainvälisiin sopimuksiin, mikä on linjassa sen kanssa, että feministinen aate on nykyään myös yhä tieteellisempi (Smart 1992, 166). Tässä voidaan kuitenkin huomioida Kivivuoren (2012) esittämä kritiikki feministisiä väkivaltatutkimusta kohtaan, jonka mukaan feministiselle näkökulmalle on tyypillistä mm. väkivaltatutkimuksen empiiristen havaintojen sivuuttaminen sekä se, että tutkimuksissa eri lähteisiin viitattaessa viitataan pääasiassa muihin feminististä näkökantaa ilmentäviin lähteisiin. Tarkemmalla tarkastellulla feminististä näkökulmaa edustavien järjestöjen hyödyntämät lähteet vaikuttaisivatkin olevan lähtöisin nimenomaan feministisestä tutkimuksesta itseään sen sijaan, että ne pohjautuisivat myös muuhun ihmistieteiden empiiriseen tutkimukseen, mikä tukee Kivivuoren kritiikkiä.

Eriäviä mielipiteitä edustavilla järjestöillä oli kuitenkin samankaltaisia restoratiivisia arvoja. Christien (1977) ja Marshallin (1999) mukaan restoratiivinen menettely on sellainen, jossa uhri ja tekijä tulevat yhteen ratkaistakseen konfliktin ja korjatakseen vahingot. Vahinkojen korjaaminen kuuluu myös Elonheimon (2010) restoratiivisen metodin määrittelyyn. Kaikkiin määritelmiin, pois lukien Marshallin, kuuluu myös osapuolten tyytyväisyys ratkaisuun sekä sitoutuvaisuus sovintosopimukseen. (Christie 1977; Marshall 1999; Elonheimo 2010). Järjestöt tunnistivat retoratiivisen menettelyn ominaisuudet ja tavoitteet hyvin. Esiin nousi muun muassa sovinnon tekeminen, vahinkojen korvaaminen ja sovittelusopimuksen noudattamisen seuranta. Tyytyväisyyttä ei kuitenkaan mainittu kuin tyytyväisyyskyselyihin viittaamisen yhteydessä. Jotkut järjestöt raportoivat, että heidän kokemuksensa mukaan uhrit eivät ole olleet tyytyväisiä sovittelun lopputulokseen, kun taas toiset järjestöt raportoivat täysin päinvastoin.

Lähisuhdeväkivallan sovittelun lakkauttamista perusteltiin muun muassa uhrinäkökulman kautta. Kannanotoissa ja vastauksissa nostettiin esille samanlaisia huolia kuin

tutkimuskirjallisuudessa. Uudelleentraumatisoituminen tekijän näkemisestä, psyykkiset haitat ja painostus olivat vastaajien suurimpia huolia uhrin hyvinvointiin liittyen. Burns ja Sinko nimeävät myös huoliksi uudelleentraumatisoitumisen ja psyykkiset haitat uhrille (Burns & Sinko 2023, 340-354). Tutkimuskirjallisuudessa uhrinäkökulmalla perusteltiin myös päinvastaisia johtopäätöksiä. Näistä ehkä merkittävin on Christien teoria siitä, että sovittelussa uhri saa niin sanotusti konfliktin omistajuuden ja paremman kontrollin tilanteesta (Christie 1977). Myös tutkimukset, joissa on havaittu restoratiiviseen oikeuteen pohjautuvien käytäntöjen lievittävän rikosten uhrien negatiivisia tunteita ja lisäävän näiden tyytyväisyyttä (Nascimento, Andrade & de Castro Rodrigues 2022) yhdistettynä siihen, että monet oikeusprosessin läpikäyneistä kokee prosessin ahdistavaksi tai stressaavaksi (Häkkinen-Nyholm 2017) kielisivät sen puolesta, että sovittelun kaltaiset restoratiiviseen oikeuteen nojaavat menettelyt rikosten käsittelyssä voivat olla perinteistä oikeusprosessia hyödyllisempiä erityisesti rikoksen uhreille. Nämä tutkimukset ovat toki koskeneet pääasiassa restoratiiviseen oikeuteen pohjautuvia menettelyitä yleisellä tasolla, mutta emme näe syytä epäillä, etteikö havainto voisi pitää paikkaansa myös lähisuhdeväkivallan sovittelun kohdalla - erityisesti kun tarkastellaan lähisuhdeväkivallan sovitteluun liittyvää tutkimusta (esim. Shemeikka ym. 2023).

Aineistossa vaikutettiin hyvin usein viittaavaan lähisuhdeväkivallan sovittelun viestivän siitä, että yhteiskunnassa suhtaudutaan väkivaltaan vaillinaisella tavalla, ja erityisesti naisiin kohdistuvaan väkivaltaan. Näkökantaa naisiin kohdistuvan väkivallan vakavasti ottamisesta voidaan pitää perusteltuna jo pelkästään sillä, että Istanbulin sopimuksen tai CEDAW-yleissopimuksen kaltaiset kansainvälisesti sitovat sopimukset on katsottu yhteiskunnassa tarpeellisiksi. Istanbulin sopimuksen johdanto-osiossa todetaan, että naisiin kohdistuva väkivalta on sellaisen yhteiskunnan rakenteen ilmentymä, jossa naiset pakotetaan alistettuun asemaan miehiin nähden (Euroopan neuvosto 2011a, 3). On kuitenkin hyvä huomata, että sovittelua lähisuhdeväkivaltatapauksissa ei näissä sopimuksissa kielletä, vaikka siihen kiinnitetäänkin niissä erityistä huomiota. Näin ollen ainakaan tältä kantilta väite siitä, että lähisuhdeväkivallan sovittelu ilmentäisi vaillinaista suhtautumista naisiin kohdistuvaa väkivaltaa kohtaan ei vaikuttaisi erityisen perustellulta. Tämänkaltaisiin väitteisiin ja niiden perusteisiin voisi olla hyvä syvemmin pureutua, jotta niitä voitaisiin todella analysoida.

Edellä kuvatun yhteiskunnallisen viestin ohella lähisuhdeväkivallan sovittelun ongelmiksi mainittiin mm. se, että osapuolet eivät ole riittävän tietoisia siitä, mitä sovittelu on ja miten sovitteluun osallistuminen vaikuttaa rikosprosessiin. Tutkimuskirjallisuuden perusteella tämä ei kuitenkaan vaikuttaisi pitävän paikkaansa. Eräs päätuloksista Shemeikan ym. (2023) toteuttamassa selvityksessä oli se, että sovitteluun ryhtyvät kokivat olleensa riittävän tietoisia sovittelun vaikutuksista suostuessaan sovitteluun. Toisena ongelmana mainittiin se, että todellisesta vapaaehtoisuudesta ei voida lähisuhdeväkivaltatapauksissa varmistua. Shemeikan ym.

tutkimuksen perusteella tämä vaikuttaisi olevan osittain totta: tutkimuksessa vapaaehtoisuuden katsottiin toteutuvan riittävällä tavalla, mutta toisaalta myös nähtiin, että jotkin sovittelun vaikuttavat motiivit voivat vaikuttaa todellisen vapaaehtoisuuden toteutumista haittaavasti. Tätä ei kuitenkaan tutkimuksessa nähty hyvänä kritiikkinä sovittelulle, vaan enemmänkin moitteena hitaalle oikeusprosessille. Shemeikan ym. tutkimuksen tulosten pohjalta siis ainakin jotkin ongelmat, joita järjestökentällä nähdään liittyvän lähisuhdeväkivallan sovittelun, eivät välttämättä vastaa sovittelun todellisuutta.

Myös lähisuhdeväkivallan toisteisuus oli aihe, joka nostettiin lähisuhdeväkivallan sovittelun ongelmaksi aineistossa. Sovittelulain taustatöiden perusteella toistuvaa lähisuhdeväkivaltaa ei tulisi ohjata soviteltavaksi (Lakivaliokunnan mietintö 13/2005). Mikäli sovittelua ajatellaan suoraviivaisen prosessin sijasta ympyränä, ei lähisuhdeväkivaltaa voitaisi sovittaa ollenkaan rikosmuodolle ominaisen toistuvuuden vuoksi. Toistuvuuden määrittely voi kuitenkin olla haastavaa, sillä eri tahoilla on omat käsityksensä toisteisuudesta esimerkiksi kirjatamista tapahtumista ja taustaselvityksistä johtuen. Toisteisuutta voisi olla yksittäinen rikoslaisissa nimetty teko, joka tapahtuu pidemmällä aikavälillä, toistuva teko, joka tapahtuu pidemmillä väliajoilla tai tekojen sarja, joka tapahtuu lyhyemmillä väliajoilla. Toisteisuus voi olla myös näiden kaikkien summa tai yhdistelmä erilaisia tekoja. Jos lähisuhdeväkivalta on itsessään toistuvaa ja vain yhtä tekoa tai tekojen sarjaa sovitellaan kerralla, voidaan pohtia, onko lähisuhdeväkivallan sovittelu hedelmällistä laisinkaan. Tilastojen ja tutkimusten osoittamia lähisuhdeväkivallan sovittelun hyötyjä ei kuitenkaan voida kieltää. Lisäksi sovittelulakiin liittyvä sovittelutyöryhmän mietintö huomauttaa, että lain taustatöissä ei oteta kantaa siihen, tulisiko toistuva väkivalta poikkeuksetta katsoa sovittelun esteeksi aina kun ilmenee, että lähisuhhteissa on esiintynyt aiemmin väkivaltaa (Sovittelutyöryhmän mietintö 2006). Lähisuhdeväkivallassa esiintyvä toistuvuus ei ole siis yksiselitteinen asia, ja tarkkojen linjavetojen puuttuminen luo toisteisuuden määrittelyyn runsaasti haasteita.

Lähisuhdeväkivallan sovittelun hyödyiksi puolestaan nähtiin mm. se, että sillä kyetään hyvin puuttumaan väkivaltaan varhaisessa vaiheessa ja näin vähentämään sitä sekä ehkäisemään väkivaltakierteen syntymistä. Katsottiin myös, että sovittelu mahdollistaa oikeusprosessia tehokkaammin väkivallan tekijän vastuunoton väkivaltaisesta käytöksestään. Shemeikan ym. (2023) selvityksen perusteella nämä huomiot vaikuttaisivatkin pitävän paikkansa: selvityksessä eräänä päätuloksena oli se, että sovitteluun osallistuneet kokivat saaneensa väkivallan lopettamiseen välineitä ja väkivallan konkreettisesti myös vähentyneen. Lisäksi koettiin, että sovittelussa väkivallan tekijät olivat ottaneet vastuuta teoistaan. Väkivallan vähentymisen osalta voidaan huomioida tutkimukset, joiden pohjalta restoratiivisen oikeuden menettelyillä olevan uusintarikollisuutta vähentävä vaikutus (Sherman, Strang, Mayo-Wilson, Woods & Ariel 2014; Latimer, Dowden & Muise 2005; Dijk, Zebel, Claessen & Nelen 2020). Näiden

tutkimusten tulosten perusteella olisi loogista, että sovittelullakin pystytään vaikuttamaan väkivallan vähenemiseen. Kuitenkin omassa analyysissamme esiin nousi myös huomio siitä, että sovittelun vaikuttavuudesta pitkällä aikavälillä ei voida olla varmoja pitkittäistutkimuksen puutteen vuoksi. Shemeikan ym. tutkimus tarkastelikin lähisuhdeväkivallan sovittelua vain parin vuoden aikavälillä, joten tämä huomio on perusteltu. Yleinen tutkimus restoratiivisten oikeuden menettelyistä lähisuhdeväkivaltatapauksissa kuitenkin viittaa siihen suuntaan, että tällaiset menettelyt hyödyttävät sekä väkivallan tekijöitä että kokijoita, kunhan sovittelu hoidetaan ammatillisesti ja hyvin koulutettujen sovittelijoiden avulla (Balser, Withrow, Johnson & Chaikin 2024).

7.3 Perustelut näkemyksille lähisuhdeväkivallan sovittelusta

Opinnäytetyön tuloksissa mielenkiintoinen, joskin jollain tasolla odotettu havainto oli eri näkemysten perustelujen yhteneväisyys myös sellaisissa tapauksissa, joissa niillä perusteltiin täysin vastakkaisia näkemyksiä. Erytisesti tällainen peruste oli uhrinäkökulma. Sekä lähisuhdeväkivallan sovittelua vastustavat että sitä puolustavat näkemykset pohjasivat pitkälti asiakkaiden kokemuksiin sovittelun tuloksista, oikeudenmukaisuudesta ja vapaaehtoisuuden toteutumisesta. Koska iso osa rikoksen uhreista kokee tarvetta olla mukana rikosprosesseissa (Wemmers & Cyr 2004, 259-260), voisi uhrinäkökulmasta sovittelun jatkaminen olla perusteltua. Tämän puolesta puhuvat myös tutkimukset siitä, että restoratiiviseen oikeuteen pohjautuvat käytännöt rikosten käsittelyyn ovat oikeusprosessiin verrattuna henkisesti vähemmän kuormittavia niihin osallistuneille uhreille (Nascimento, Andrade & de Castro Rodrigues 2022). Myös Valtioneuvoston selvityksen perusteella uhrin oikeusturva ja vapaaehtoisuus toteutuvat lähisuhdeväkivallan sovittelun käytännöissä (Shemeikka ym. 2023). Tältä kantilta perustelut lähisuhdeväkivallan sovittelun rajoittamisesta uhrinäkökulmaan nojaten vaikuttavat jokseenkin heikoilta.

Perusteluista oli löydettävissä joitain selkeitä kahtiajakoja sen perusteella, puolustettiinkö sovittelun jatkamista vai sen lakkauttamista. Lähisuhdeväkivallan sovittelun lakkauttamista perusteltiin pääasiassa arvoihin ja tulkintaan liittyvin perustein sekä kansainvälisiin ja kansallisiin auktoriteettilähteisiin vetoamalla, kun taas sovittelun jatkamisen puolustamisessa vedottiin pääasiassa tutkimukseen ja tilastoihin. Molemmat puolet vetosivat siis jossain määrin auktoriteettiin, mutta eri näkökannoista: sovittelun lakkauttamisen puolesta vedottiin poliittisiin linjavetoihin sekä kansainvälisiin sopimuksiin, kun taas sen jatkamisen puolesta vedottiin pääasiassa tutkimus- ja tilastolähteisiin. Myös lakkauttamisen puolesta toki vedottiin tutkimus- ja tilastolähteisiin, mutta huomattavasti vähemmän.

Silloin, kun kansainvälisiin sopimuksiin vedottiin sovittelun jatkamisen puolesta, todettiin vain yksinkertaisesti, etteivät sopimukset estä lähisuhdeväkivallan sovittelua. Tämä väittämä

näyttäisikin pitävän sopimuksia tarkasteltaessa paikkansa: vaikka esimerkiksi Istanbulin sopimus ja sen toimeenpanoa valvova GREVIO suhtautuvat lähisuhdeväkivallan sovitteluun varauksella, ei missään suosituksissa sovittelusta pyydetä luopumaan (Euroopan neuvosto 2011a; GREVIO 2019). Lisäksi Istanbulin sopimuksen selitysiasiakirjassa sovittelu nähdään tietyissä tapauksissa jopa oikeusprosessia hyödyllisempänä ja kannattavampana menettelynä (Euroopan neuvosto 2011b). CEDAW-yleissopimus puolestaan nostaa lähisuhdeväkivallan sovittelun enenemisen huolenaiheeksi Suomelle antamissaan ehdotuksissa, mutta niissäkään sovittelua ei ehdoteta rajattavaksi. Suosituksissa vain kehoitetaan priorisoimaan oikeusprosessi sovittelun yli sekä varmistamaan, että sovittelu ei ole rikosprosessin esteenä (CEDAW 2022, 7-8). Lisäksi EU:n uhridirektiivi nimenomaisesti linjaa, että korjaavan oikeuden prosesseja tulisi tarjota henkilöille, jotka niiden piiriin haluavat päästä, kunhan uhrin asemasta ja tiedotuksesta korjaavien oikeuden menettelyiden vaikutuksiin liittyen huolehditaan asianmukaisesti (Euroopan parlamentti 2012). Näin ollen kansainvälisiin sopimuksiin vetoaminen ei anna kovin hedelmällistä pohjaa lähisuhdeväkivallan sovittelusta kokonaan luopumiselle.

Tutkimuksilla ja tilastoilla perusteltiin suurimmaksi osaksi lähisuhdeväkivallan sovittelun jatkamista ja niukemmin sen lakkauttamista. Pääasiassa sovittelua puolustavissa näkökannoissa vedottiin Valtioneuvoston selvitykseen lähisuhdeväkivallan sovittelun yleisistä piirteistä ja osapuolten kokemuksista sovitteluprosessista (Shemeikka ym. 2023), mutta mukaan lukeutui myös yksittäisissä sovittelutoimistoissa toteutettuja kartoituksia asiakkaiden tyytyväisyydestä. Edellä mainitulla Valtioneuvoston selvityksellä puolustettiin yllättäen myös sovittelutoiminnan lakkauttamista. Koska nimenomaan lähisuhdeväkivallan sovitteluun keskittyvää tutkimusta ei kovin paljoa ole, on loogista, että näkemyksiä perustellaan pääasiassa yhdellä aiheeseen liittyvällä tutkimuksella. Erityisesti lähisuhdeväkivallan sovittelusta luopumista kannattavat vastaajat vetosivat perusteluissaan siihen, että tämä yksi tutkimus ei riitä arvioimaan lähisuhdeväkivallan sovittelun pitkäaikaisvaikutuksia. Lisäksi kyseisen tutkimuksen aineiston suppeus nähtiin sen luottamusta heikentävänä tekijänä. On totta, että lähisuhdeväkivallan sovittelusta saatavilla oleva tutkimus on ohutta, ja tutkimusta tarvittaisiin lisää. Vaikka nykyisin olemassa oleva tutkimuspohja viittaa siihen, että lähisuhdeväkivallan sovittelu hyödyttää sekä uhreja että epäiltyjä, lähisuhdeväkivallan sovittelusta tehtyyn tutkimukseen vetoaminen tilanteessa, jossa kyseistä tutkimusta ei juurikaan ole, voi näyttäytyä hatarana perusteena.

Valtioneuvoston selvityksen ohella lähisuhdeväkivallan sovittelusta luopumisen puolesta vedottiin myös viitaten Tiina Qvistin väitöskirjaan parisuhdeväkivallan sovittelusta, erilaisiin tilastoihin liittyen lähisuhdeväkivallan sukupuolistuneisuuteen sekä tutkimukseen parisuhdeväkivallan uhrien kokemuksista. Lähisuhdeväkivallan sovittelun vastustamisen perustelu tutkimuksilla liittyi siis pääasiassa parisuhdeväkivallan tutkimukseen ja lähisuhdeväkivallan sukupuolistuneisuuteen liittyviin tilastoihin. Kun huomioidaan, että sovitteluun ohjautuva

lähisuhdeväkivalta ei ole pelkästään parisuhdeväkivaltaa (THL 2023i, 3), voi parisuhdeväkivaltaan keskittyneeseen tutkimukseen viittaaminen näyttäytyä jokseenkin heikkona argumentointiperusteena lähisuhdeväkivallan sovittelusta luopumiselle. Tilastojen perusteella on selvää, että niihin päätyy enemmän parisuhdeväkivaltaa, joka kohdistuu nimenomaan naisiin. Kuitenkin kansallisessa rikosuhritutkimuksessa on myös ilmennyt, että lähisuhdeväkivalta, joka ei tapahdu nykyisten tai entisten kumppaneiden välillä, kohdistuu yhtä lailla miehiin kuin naisiin (Kolttola & Näsi 2022, 15). Lisäksi lähisuhdeväkivallan piiloon jäävä luonne sekä erot siinä, kuinka herkästi eri sukupuolen edustajiin kohdistuvasta väkivallasta ilmoitetaan viranomaisilla ja kuinka matalalla kynnyksellä itseen kohdistuvasta väkivallasta ilmoitetaan voivat johtaa siihen, että tilastoissa esiintyvä lähisuhdeväkivallan sukupuolistuneisuus ylikorostuu (Kivivuori, Sirén & Danielsson 2012; Peitsalo, Pekkola & Sarlin 2017, 22). Lähisuhdeväkivallan sukupuolistuneisuutta ei tule vähätellä, sillä naisten kohdalla erityisesti parisuhdeväkivalta johtaa miehiä useammin tuhoisampiin seurauksiin, jopa kuolemaan (Lehti 2020, 27). Kuitenkin näkemysten perustelu lähisuhdeväkivallan tilastojen sukupuolistuneisuudella huomioimatta näitä mahdollisia virhelähteitä voi näyttäytyä puutteellisena argumentointina.

Tutkimuksilla ja tilastoilla perustelun ohella selkeä jako oli havaittavissa myös arvoihin ja tulkintaan liittyvissä perusteissa, joilla perusteltiin lähes pelkästään lähisuhdeväkivallan sovittelusta luopumista, joskin osittain myös sen säilyttämistä. Erityisesti feministisellä näkökulmalla näkemysten perustelu oli odotettua siihen nähden, että lähisuhdeväkivallan sovittelun vastustus on kummunnut pitkälti naisasiajärjestöiltä (Ojanne 2017, 10). Yllättävää sen sijaan oli, kuinka paljon lähisuhdeväkivallan sovittelua vastustettiin jokseenkin harhaanjohtavalla lähteen tulkinnalla ja suoranaisesti virheellisillä tiedoilla. Vastustusta on monesti kritisoitu siitä, että se pohjautuu puutteelliseen tai väärään tietoon (esim. Muotio 2023), ja opinnäytetyön tulokset antavat tukea tälle väitteelle. Samalla tavalla väitettä tukevat tuloksista tehdyt havainnot siitä, että lähisuhdeväkivallan lakkauttamista perusteltiin myös lähteiden hyvin vahvalla, jopa harhaanjohtavalla tulkinnalla. Tällaisia perusteluita ei löydetty lähisuhdeväkivallan sovittelun jatkamista puoltavissa näkemyksissä. On mahdollista, että opinnäytetyön tekijöiden rajallinen tietämys aiheesta on voinut vaikuttaa näihin tuloksiin, mutta tästä huolimatta on huomionarvoista, kuinka paljon selkeämmin nämä perustelut yhdistyivät sovittelua vastustaviin näkemyksiin.

Kuten tulosten esittelyn ohella avattiin, liittyivät virheellisellä tiedolla perustelut pääasiassa sovittelun tavoitteisiin. Useimmiten sovittelun tavoitteena nähtiin rikoksen sopiminen tai sopimuksen syntyminen. Tämä ei kuitenkaan pidä paikkaansa, kuten jo edellä sovittelun näkemysten analysoinnin yhteydessä esitimme: sovittelun ensisijaisena tavoitteena nähdään osapuolten sovinnollisuuden edistäminen (Flinck 2013, 98). Tämän ohella virheellisiä tietoja oli myös sovittelijoiden koulutuksiin liittyen. Joissain vastauksissa esitettiin hyvinkin tarkasti

sovittelijoiden koulutusta, mutta nämä näkemykset olivat virheellisiä. Eräässä perustelussa sovittelijoiden koulutusta kuvattiin vapaaehtoiseksi ja vain päivän mittaiseksi. Todellisuudessa sovittelutoiminnassa toimivien sovittelijoiden peruskoulutus ei ole vapaaehtoinen ja se kestää yhteensä 54 tuntia. Yksikään sovittelija ei myöskään saa sovitella lähisuhdeväkivaltata-pauksia pelkästään tällä peruskoulutuksella, vaan sovittelijoiden tulee käydä lähisuhdeväkivallan sovitteluun liittyvä täydennyskoulutus, joka kestää yhteensä 135 tuntia. (Autere, Halonen, Kiviperä & Rimpilä 2023, 20.) Väitettä siitä, että sovittelijoiden koulutus olisi vapaaehtoinen, tai että se kestäisi vain yhden päivän, ei siis voida pitää totuudenmukaisena.

Yhteenvetona voitaisiin nähdä, että lähisuhdeväkivallan sovittelun jatkamisen puolesta esitetyt perustelut ovat konkreettisempia ja jollain tapaa tieteellisempiä kuin sovittelua vastustavat perusteet. Lähisuhdeväkivallan sovittelun lakkauttamista tai rajaamista puoltavat näkemykset sidostuivat huomattavasti useammin arvopohjaan, vahvasti tulkinallisiin näkemyksiin eri lähteistä sekä mielipiteenomaisiin näkemyksiin, kun taas sovittelun jatkamista puolsivat enemmän tilastoihin ja tutkimuksiin vetoaminen. Kaikkia perusteluita käytettiin ainakin jossain määrin tukemaan kaikkia näkökulmia, mutta selvä jako näiden välillä kuitenkin oli havaittavissa. Tutkimuksella perusteltujen näkemysten osalta on huomioitava, että vaikka nykyinen tutkimuspohja viestii lähisuhdeväkivallan sovittelun toimivan hyvin, on tämä tutkimuspohja kohtuullisen ohutta. Kuitenkin tutkimuksen restoratiivisten menettelyiden, kuten sovittelun, hyödyistä erityisesti rikosten uhreille (esim. Nascimento, Andrade & de Castro Rodrigues 2022) voidaan nähdä lähisuhdeväkivallan sovittelua puoltavana tekijänä, vaikka näihin tutkimuksiin ei omissa tuloksissamme viitattukaan. Jokseenkin huolestuttavan tuloksena nähtiin se, kuinka usein sovittelun rajaamista puolustettiin suoranaishella virheellisellä tiedolla. Tämä huomio antaa tukea yleisesti lähisuhdeväkivallan sovittelua puolustavien tahojen näkemykselle siitä, että vastustuksen perusteet ovat usein puutteellisia.

8 Pohdinta

Tässä kappaleessa pohdimme opinnäytetyötä sekä opinnäytetyöprosessia monesta eri näkökulmasta. Aloitamme tuomalla näkyväksi koko opinnäytetyöprosessin ja tämän jälkeen siirrymme pohtimaan, miten opinnäyte on kehittänyt omaa ammatillisuuttamme. Tämän jälkeen tarkastelemme kriittisesti oman opinnäytetyömme luotettavuutta ja eettisyyttä. Lopuksi nostamme esiin opinnäytetyöstä ja sen tuloksista nousseita jatkokehitys- ja tutkimusehdotuksia sekä käsittelemme lyhyesti opinnäytetyön hyödyllisyyttä työelämälle ja erityisesti sen tilaajille.

8.1 Opinnäytetyö prosessina

Tämän opinnäytetyön idea istutettiin jo vuoden 2022 keväällä toisen opinnäytetyön tekijän ollessa haastattelussa harjoittelupaikkaa varten Länsi-Uudenmaan sovittelutoimistolla. Tuolloin haastattelussa kysyttiin mielipidettä lähisuhdeväkivallan sovittelusta, jota aiheeseen tois- taiseksi perehtymättömällä opinnäytetyön tekijällä ei vielä ollut. Pehdyttyään hieman tar- kemmin aiheeseen heräsi kiinnostus tehdä opinnäytetyö mahdollisesti liittyen lähisuhdeväki- vällän sovitteluun sen polarisoivan luonteen vuoksi.

Opinnäytetyöprosessin alkuaskeleet otettiin vuonna 2023, kun opinnäytetyön tekijät sopivat tekevänsä opinnäytetyön yhdessä. Tekijät tunsivat toisensa entuudestaan ja tiesivät toistensa kädenjäljen olevan hyvää ja opinnäytetyön tavoitearvosanan olevan yhteneväinen, joten yh- teistyö tuntui loogiselta. Alustavia ideoita pallolettiin tuolloin yhdessä ja myös lähisuhdeväki- vällän sovittelu nousi mahdolliseksi aiheeksi. Kuitenkin vasta kesällä 2023, toisen opinnäyte- työn tekijän harjoittelujakson aikana, alkoi aihe tarkentua. Harjoittelujakson aikana näke- myksiä mahdolliseen aiheeseen haettiin sovittelutoiminnan parissa työskentelevien keskuu- desta, ja raaka idea tulikin Helsingin sovittelutoimiston sovittelutoiminnan päälliköltä. Har- joittelussa oleva opinnäytetyön tekijä esitti idean toiselle opinnäytetyön tekijälle, ja tämä innostui aiheesta, jolloin aihe päätettiin lyödä lukkoon. Koska aiheen nähtiin koskettavan so- vittelutoimintaa yleisellä tasolla, otettiin yhteyttä THL:n sovittelutoiminnan kehittämisestä vastaaviin henkilöihin Henrik Elonheimoon ja Ilona Rimpilään ja pyydettiin heitä opinnäyte- työn tilaajiksi (tämä sen sijaan, että oltaisiin otettu yhteyttä johonkin tiettyyn sovittelutoi- mistoon). Elonheimo näki aiheen hyödyllisenä ja tärkeänä, joten yhteistyöstä sovittiin.

Syksyllä 2023 opinnäytetyöntekijät jättivät aiheanalyysinsä Laurea-ammattikorkeakoulun ri- kosseuraamusalan opinnäytetyökoordinaattorille, joka hyväksyi aiheen ja osoitti opinnäyte- työlle ohjaavan opettajan. Tämän jälkeen opinnäytetyön tekijät ottivat yhteyttä ohjaavaan opettajaan ja sopivat tämän kanssa tapaamisajan, jotta opinnäytetyöprosessi voitaisiin käyn- nistää. Tapaamisen jälkeen opinnäytetyön tekijät ryhtyivät kirjoittamaan opinnäytetyösuunni- telmaa, joka esiteltiin opponenteille ja ohjaavalle opettajalle suunnitelmaseminaarissa joulu- kuussa 2023. Suunnitelmaseminaarista saatiin sekä opponenteilta että ohjaavalta opettajalta arvokkaita kommentteja, joiden pohjalta opinnäytetyötä voitiin parannella.

Opinnäytetyön tutkimusosio toteutettiin vuoden 2024 alkupuoliskolla. Tuolloin ohjaavan opet- tajan kanssa sovittiin ohjauksetoimia tasaisin väliajoin, jotta voitiin varmistua opinnäytetyön liikkuvan oikeaan suuntaan hyvässä tahdissa sekä saada myös ohjaavan opettajan näkökulmia opinnäytetyöstä. Opinnäytetyöstä lähetettiin myös väliaikaversioita opinnäytetyön tilaajille useaan otteeseen, jotta nämä voisivat antaa omat kommenttinsa opinnäytetyöhön liittyen. Sekä ohjaavan opettajan että opinnäytetyön tilaajien näkemykset koettiin hyödyllisinä ja

niiden avulla opinnäytetyötä pystyttiin hiomaan jatkuvasti ilman, että kokonaisuudesta tuli liian kuormittava. Yhteistyö opinnäytetyöntekijöiden välillä sujui pääasiassa hyvin, ja mikäli ristiriitoja työskentelyssä kohdattiin, käytiin ne pikimmiten läpi, jotta yhteistyö ja sitä myötä opinnäytetyö ei kärsisi. Kaikki tällaiset keskustelut käytiin hyvässä hengessä dialogisesti keskustellen ja palautetta antaen ja vastaanottaen.

8.2 Ammatillinen reflektointi

Tämä opinnäytetyö antoi hyvän mahdollisuuden perehtyä ensisijaisesti tutkimustyöhön ja tätä kautta kehittää omaa ammatillista osaamistamme. Opinnäytetyötä ennen ei kumpikaan opinnäytetyön tekijöistä ollut osallistunut tutkimuksen tekemiseen, minkä vuoksi tutkimusmenetelmiin, tutkimuksen etiikkaan ja tutkimuksen toteuttamiseen perehtyminen oli erittäin antoisaa ja tarjosi opinnäytetyön tekijöille runsaasti mahdollisuuksia uuden oppimiseen. Opinnäytetyön tutkimusosion toteuttamisen ohella saimme hyvää kokemusta tutkimuksen vaatimasta ammatillisuudesta, ennakkoluottomuudesta, kriittisestä oman työskentelyn arvioinnista ja yhteistyöstä.

Tutkimustyöhön perehtymisen ohella valittu aihe salli laajemman perehtymisen siihen, mitä sovittelutoiminta käytännössä on. Toinen opinnäytetyön tekijöistä oli jo saanut käytännön kokemusta sovittelutoiminnasta, mutta toiselle aihealue oli lähes täysin tuntematon. Ennakkotietojen tasosta riippumatta molemmat opinnäytetyön tekijät kokivat saaneensa upean mahdollisuuden syventää omia tietojaan paitsi sovittelusta, myös lähisuhdeväkivallasta yleisellä tasolla. Kumpikaan opinnäytetyön tekijöistä ei ollut ennen nykyisiä, rikosseuraamusalan opintojaan perehtynyt suuremmin rikosseuraamusalalla tehtävään työhön tai siihen liittyviin aiheisiin. Näin aiheisiin perehtyminen mahdollisti uusien näkökulmien saamisen sekä vanhojen näkökulmien uudistamisen ja kriittisen tarkastelun.

Lähisuhdeväkivallan sovittelun suhteen tilanne vaikuttaisi elävän opinnäytetyön julkaisuhetkellä hyvin vahvasti. Loppukevästä 2024 valmistellaan sovittelulain muutosta, joka koskettaisi ensisijaisesti lähisuhdeväkivaltatapausten sovittelua. Opinnäytetyön ajankohtaisuus vaati opinnäytetyön tekijöiltä runsaasti kykyä työskennellä ja tehdä laadukasta työtä paineen alla, sillä opinnäytetyö haluttiin saada valmiiksi siten, että siitä voisi olla hyötyä tulevia lakimuuksia pohdittaessa. Tämän kautta koimme saaneemme arvokasta kokemusta siitä, kuinka muuttuvat tilanteet vaativat välillä tutkimuksen tekijöiltä joustavuutta ja nopeaa reagointia. Tämän ohella polarisoivaan aiheeseen liittyvään julkiseen keskusteluun perehtyminen on auttanut meitä hahmottamaan, kuinka mielipiteitä jakavista asioista voidaan arvioida tietoa kriittisesti siten, etteivät omat mielipiteet muodostu puhtaasti muiden mielipiteiden varaan. Tämä oli mahdollisesti yksi haastavammista opinnäytetyöprosessin tuomista pohdinnoista.

Opinnäytetyöprosessi ja siihen liittyvät havainnot herättivät myös ammatillista pohdintaa. Pohdimme esimerkiksi eroja siinä, puhutaanko väkivaltaa kohdanneesta henkilöstä uhrina vai väkivallan kokijana. Omassa aineistossamme käytettiin molempia termejä vaihtelevasti. Henkilökohtaisesti koimme, että sanaan ”uhri” liittyy vahva konnotaatio siitä, että henkilö ei itse voi tilanteelle mitään. Näimme, että tämä pyyhkii väkivallan kokijan autonomiaa ja mahdollisuutta itse vaikuttaa omiin asioihinsa. Emme kuitenkaan tarkoita tällä sitä, että vähättelisimme väkivallan kokijan haasteita jättää väkivaltainen lähisuhde taakseen. Tällaisiin suhteisiin liittyy ristiriitaisia tunteita, ja niistä irrottautuminen voi olla vaikeaa, erityisesti esimerkiksi pakottavan kontrollin tilanteissa. Halusimme kuitenkin omassa opinnäytetyössämme käyttää mahdollisuuksien mukaan sanan ”uhri” sijasta mieluummin termiä ”väkivallan kokija”, sillä näimme jälkimmäisen kuvaavan väkivaltaa kohdannutta henkilöä paremmin itsenäisenä, autonomisena toimijana, joka pystyy vaikuttamaan itse omaan elämäänsä. Koemme, että tällainen kielenkäyttö voi itsessään vaikuttaa siihen, että myös väkivallan kokijat itse kokevat paremmin pystyvänsä irrottautumaan henkisesti ja fyysisesti kuormittavasta tilanteesta ja tätä kautta myös voimaantumaan.

8.3 Opinnäytetyön luotettavuus ja eettisyys

Erityisesti laadullisessa tutkimuksessa tutkijan valinnoilla on merkittävä vaikutus tutkimuksen lopputuloksiin (Kuula 2011). Oman opinnäytetyömme tuloksiin vaikutti jo lähtöasetelma, josta ryhdyimme opinnäytetyötä suunnittelemaan: halusimme koota kriittisen katsauksen erilaisista näkemyksistä lähisuhdeväkivallan sovitteluun liittyen. Tämän kannalta oli erittäin tärkeää säilyttää jatkuva ammatillisuus sekä tarkastella myös omia valintoja kriittisesti. Lisäksi koimme tärkeäksi sen, että pyrimme jatkuvasti tekemään opinnäytetyötä ilman ennako-olettamuksia, ja annoimme aineistosta tehdyn analyysin ja tutkimuskysymysten ohjata huomioitamme. Vaikka ennakkoasenteiden vaikutusta tutkimukseen lienee mahdotonta täysin poistaa, koemme, että onnistuimme tässä tavoitteessa hyvin. Koska kummallakaan opinnäytetyön tekijällä ei ole esimerkiksi työpaikan kautta muodostunutta lojaliteettivelvoitetta niihin tahoihin, joille opinnäytetyö tehtiin, emme näe myöskään eturistiriitojen olleen läsnä opinnäytetyöprosessin aikana.

Asettamamme tutkimuskysymykset ohjasivat vahvasti sisällönanalyysiamme, mikä on varmasti osaltaan vaikuttanut saatuihin tuloksiin. Tämä on toki käyttämällemme analyysitavalle tyypillinen piirre (Tuomi & Sarajärvi 2018, 123), mutta on silti hyvä pohtia, millaisia tuloksia erilaisilla tutkimuskysymyksillä olisi samasta aineistosta voinut saada. Nyt näkökulmamme oli vahvasti siinä, millaisia merkityksiä eri käsitteille annetaan, millaisia näkemyksiä tutkittavasta aiheesta esiintyy ja millaisia perusteluja näille näkemyksille annettiin. Lisäksi se, mistä keräsimme aineistomme, ohjasi myös saatuja näkemystä ja niiden yleisyyttä. Mikäli olisimme

kohdistaneet kyselymme esimerkiksi syyttäjille tai sovittelutoimistolle, olisivat opinnäytetyön tulokset ja aineisto mahdollisesti näyttäneet hyvin erilaisilta. Lisäksi useimmat järjestöt ohjasivat lähettämään kyselyn sukupuolten tasa-arvon parissa työskentelevälle asiantuntijalle, jolloin saatujen kyselyvastausten näkemys esimerkiksi lähisuhdeväkivallan sukupuolistuneisuudesta saattaa olla erityisen korostunut. Asiantuntijat saattavat tarkastella sovittelua vain oman asiantuntemuksensa näkökulmasta, mikä saattaa vääristää tuloksia ja korostaa feminististä ajattelutapaa.

Opinnäytetyömme luotettavuutta heikentää ensisijaisesti aineiston niukkuus. Laajemman aineiston olisi voinut saada haastatteluilla, ja alun perin tarkoituksena olikin tarvittaessa syventää kyselyyn tulleita vastauksia haastatteluiden avulla, mutta tälle muodostui esteeksi pääasiassa ajan puute. Koska luotimme, että ne tahot, jotka olivat alun perin luvanneet kyselyyn vastata todella vastaisivat siihen, jäimme odottamaan kyselyvastauksia ja lykkäsimme mahdollisia haastatteluja niin pitkälle, että siinä vaiheessa kun totesimme niitä tarvitsevamme, oli aikaa opinnäytetyön valmistumiselle niin niukasti, että haastatteluajkojen varaamiseen, haastattelujen toteuttamiseen ja aineiston litterointiin ja analysointiin ei olisi enää ollut aikaa. Emme kuitenkaan koe, että aineiston niukkuus välttämättä merkitsisi sen riittämättömyyttä. Aineiston riittävyttä tutkimuksessa voidaan arvioida saturaation eli kylläntymisen käsitteen kautta: kun aineisto alkaa toistaa itseään, voidaan arvioida, että lisäaineisto ei todennäköisesti tuota enää uutta tietoa tutkimusongelman kannalta (Tuomi & Sarajärvi 2018, 99). Analysoimassamme aineistossa toistuivat monet asiat useaan otteeseen, minkä voidaan mielestämme nähdä viittaavan aineiston riittävään kylläntymiseen. Aineiston niukkuus tulee kuitenkin huomioida puhuttaessa opinnäytetyön tulosten luotettavuudesta.

Aineistoa analysoitaessa haastavaksi nousi sen hahmottaminen, milloin vastauksissa viitattiin lähisuhdeväkivallan sovitteluun, ja milloin sovitteluun yleisellä tasolla. Tämä johti siihen, että jouduimme paikoittain arvailemaan ja tulkitsemaan aineistoa analysoidessamme, kummasta oli kyse, sillä aina tämä ei ollut selvää kontekstista. Toinen samankaltainen haaste yleisemmällä tasolla oli sen hahmottaminen, mitä vastaajat tarkoittivat käyttäessään sanaa ”lähisuhdeväkivalta”. Moneen otteeseen lähisuhdeväkivallan termiä tunnuttiin aineistossa käyttävän ristikkäin parisuhdeväkivallan käsitteen kanssa, mikä osaltaan muodosti haasteita opinnäytetyön tulosten tulkintaan. Pyrimme jo etukäteen huomioimaan tämän ongelman sillä, että muodostimme kyselylomakkeeseen kysymyksen, jolla pyrittiin kartoittamaan niitä merkityksiä, joita lähisuhdeväkivallan käsitteelle annettiin. Vastaukset kyselyyn jäivät kuitenkin suppeiksi, minkä vuoksi muusta aineistosta jouduttiin tulkitsemaan lähisuhdeväkivallalle annettuja merkityksiä. Tämä myös näkyi siinä, kuinka usein lähisuhdeväkivallan osapuoliksi määritettiin ensisijaisesti parisuhteen nykyiset tai entiset osapuolet.

Kuten aiemmin tutkimuksen luotettavuutta yleisellä tasolla esitettiin, voidaan laadullisen tutkimuksen luotettavuutta tarkastella reliabeliuden ja validiuden käsitteillä. Samassa yhteydessä esittelimme omia keinojamme reliabeliuden ja validiuden vahvistamiseksi. Vaikka reliabelius ja validius antavat näkökulmia laadullisen tutkimuksen luotettavuuden tarkastelulle, ei näiden näkökulmien tarkastelu kuitenkaan yksinään riitä. Ensisijaista laadullisen tutkimuksen luotettavuudelle on sen läpinäkyvyys: luotettavuutta voidaan aina arvioida sitä paremmin, mitä yksityiskohtaisemmin ja havainnollisemmin tutkimuksen eri vaiheista kerrotaan. (Puusa, Juuti & Aaltio 2020.) Tähän olemme myös omassa opinnäytetyössämme pyrkineet. Paitsi että olemme tuoneet analyysiamme, aineistojamme ja tutkimusmetodeja näkyville, pyrimme myös läpinäkyvästi arvioimaan omia mahdollisia ajatusväärityksiämme sekä mahdollisia eturistiriitoja. Lisäksi pohdimme myös omien valintojemme vaikutusta tulokseen ja johtopäätökseen niin valitun tietoperustan kuin tutkimusmenetelmienkin osalta.

8.4 Jatkotutkimus- ja kehitysehdotuksia

Tarkastelluissa aineistoissa nousi useaan otteeseen jollain tapaa esiin eri viranomaisten käytäntöjen yhtenäisyyden puute. Tällaisia puutteita nähtiin esimerkiksi lähisuhdeväkivallan toisteisuuden määrittelyssä sovitteluun tapauksia ohjattaessa. Tähän kiinnittivät huomiota sekä lähisuhdeväkivallan sovittelun jatkamista puoltavat tahot että sitä vastustavat tahot. Mikäli lähisuhdeväkivallan sovittelua tulevaisuudessa jatketaan, tähän käytäntöjen yhtenäisyyteen tulisikin kiinnittää huomiota. Sovittelutoimintaan ja erityisesti lähisuhdeväkivallan sovitteluun on kehitetty ohjeita, joiden avulla on voitu yhtenäistää eri sovittelutoimistojen käytäntöjä valtakunnallisesti (esim. Lähisuhdeväkivallan sovittelun hyvän käytännön malli). Lisäksi esimerkiksi poliiseille suunnattu toiminnallinen käsikirja lähisuhdeväkivaltaan puuttumiseksi nostaa esiin huomioita, joihin poliisina toimivan tulisi kiinnittää huomiota ohjatessaan lähisuhdeväkivaltatapauksia sovitteluun (Liimatainen & Rantaeskola 2022, 43-44). Kyseisen ohjeen voitaisiinkin katsoa takaavan yhtenäisyyden poliisikentällä, mikäli sitä noudatetaan. Tulevaisuudessa eräänä kehittämiskohteena voisi kuitenkin olla esimerkiksi toisteisuuden määrittelyn käytäntöjen yhtenäistäminen syyttäjän, poliisin ja sovittelutoimistojen välillä. Näin voitaisiin myös kasvattaa luottamusta siihen, että toisteisuus huomioidaan sovittelun käytännössä. Tutkimassamme aineistossa peräänkuulutettiin erityisesti sitä, että toisteisuus tulisi määrittellä osapuolten kertoman perusteella, ei esimerkiksi rikustuomioiden perusteella. Toisteisuuden ohella voisi olla muutenkin olla hyvä vahvistaa näiden eri tahojen yhteistyötä ja ymmärrystä sovittelusta sekä siihen ohjaamisesta.

Hyvin usein aineistossa nousi esiin näkemys siitä, että myös seksuaalirikokset tulisi rajata sovittelun ulkopuolelle. Tätä näkemystä puolustettiin samoin perustein kuin lähisuhdeväkivallan rajaamista sovittelun ulkopuolelle. Kuitenkin myös seksuaalirikosten sovittelun on todettu

johtavan hyviin tuloksiin silloin, kun on noudatettu hyvää sovittelutapaa (Monaco & Nolan 2022; Burns & Sinko 2021), mutta tutkimusta aiheeseen liittyen on niukasti. Nähdäksemme ehdottomia rajauksia seksuaalirikosten suhteen ei välttämättä tulisi tehdä, sillä seksuaalirikosten kirjo on laaja. Aineistossa katsottiin, että koska seksuaalirikoksia sovitellaan, on myös mahdollista, että raiskauksia päätyisi soviteltavaksi. Mikäli seksuaalirikoksia halutaan rajata sovittelun ulkopuolelle, saattaisi ehdottoman kieltolinjan sijaan olla hyödyllisempää linjata vakavammat seksuaalirikokset sovittelun ulkopuolelle. Erityisesti lievemmissä, näytöltään epäselvissä seksuaalirikoksissa oikeudessa saatetaan olla ns. sana sanaa vastaan -tilanteessa jolloin rikosta ei välttämättä voida todentaa tapahtuneeksi. Tällöin sovittelu voisi olla erinomainen mahdollisuus molempien osapuolten käsitellä asia niin halutessaan ja saattaa tekijä jollain tapaa vastuuseen. Mikäli edes joidenkin seksuaalirikosten sovittelua tulevaisuudessa jatketaan, voisi olla hyödyllistä kehittää jonkinlainen erityinen ohjeistus seksuaalirikosten sovittelusta, sillä lähisuhdeväkivallan tapaan aihe on hyvin sensitiivinen. Lähisuhdeväkivallan sovittelun hyvän käytännön mallissa (Autere, Halonen, Kiviperä & Rimpilä 2023) mainitaan, että seksuaalirikosten sovitteluun tulee kiinnittää erityistä huomiota, mutta tarkemmin ai-
hetta ei käsitellä.

Aineistossa nousi myös useaan otteeseen esiin näkemys siitä, että anteeksipyyntöä ei voida pitää riittävänä seurauksena lähisuhdeväkivaltapauksissa. Tätä näkisimme voitavan lievittää ainakin kahdella tapaa. Ensinnäkin voitaisiin rajata lakia oikeudenkäynnistä rikosasioissa ja rikoslakia siten, että osapuolten välistä sovintoa ei voitaisi enää pitää syyttämättäjättämistä tai rangaistuksen lieventämisperusteena. Tämä mahdollisuus nostettiin esiin myös lähisuhdeväkivallan sovittelua puoltavissa näkemyksissä aineistossamme sekä THL:n toteuttaman vaikutusten arvioinnissa liittyen lähisuhdeväkivallan sovittelusta luopumiseen. Tämän ohella aineistossa kumpusi kritiikkiä erityisesti poliisien mahdollisuuteen ohjata lähisuhdeväkivaltaa soviteltavaksi. GREVIO:n (2019) antamissa kehotuksissa Suomea kehoitettiin tarkastelemaan tätä mahdollisuutta, ja voisikin olla perusteltua rajata lähisuhdeväkivallan sovitteluun ohjaamista siten, että ainoastaan syyttäjä voi tehdä sovittelualoitteen. Molempien edellä mainittujen uudistusten puolesta puhuisi myös CEDAW:n (2022) suositus siitä, että parisuhde- ja perheväkivaltapauksissa priorisoidaan oikeusprosessi ja varmistetaan, ettei sovittelu johda rikostutkinnan keskeyttämiseen tai syyttämättä jättämiseen.

Toinen mahdollinen keino vahvistaa sovittelun merkitystä ja luottoa sovitteluun riittävänä seuraamuksena voisi olla erityisesti sovittelusopimukseen liittyvät uudistukset lähisuhdeväkivaltapauksissa. Sopimukseen liittyen voitaisiin esimerkiksi rajata, että sopimukseksi ei riitä anteeksipyyntö tai käyttäytymissopimus, vaan sopimukseen olisi lisättävä konkreettisempia toimia. Sovittelun jälkeisten tukitoimien merkitys nousi esiin useissa kyselyyn tulleissa vastauksissa. Tukitoimien puutteellinen järjestäminen ja niiden saatavuuden puutteellinen

varmistaminen sovittelun jälkeen on ollut yksi vahvimista perusteluista sovittelua vastaan, ja osapuolten saama tuki sovittelun jälkeen on jo pitkään koettu liian vähäiseksi (Iivari 2010, 124). Tämän valossa voisikin olla perusteltua rajata sovittelusopimuksia lähisuhdeväkivaltatapauksissa siten, että niihin tulee sisällyttää tukitoimiin sitoutuminen. Tämä voisi kuitenkin olla ongelmallista, kun huomioidaan sovitteluun liittyvä vapaaehtoisuuden periaate, jonka mukaan myös sopimuksen tulisi perustua osapuolten vapaaehtoisuuteen (Flinck 2013, 113). Sopimukseen liittyvien rajoitusten lisäksi voitaisiin myös linjata, että jokaiseen soviteltuun lähisuhdeväkivaltatapaukseen tulisi liittää sovittelutoimiston toteuttamaa seuranta. Näin voitaisiin tarkemmin seurata tilanteen muuttumista.

Toinen erityisesti lähisuhdeväkivallan sovittelun lakkauttamista tai rajaamista puoltaviin näkemyksiin liittyvä huomio oli pitkittäistutkimuksen puute liittyen lähisuhdeväkivallan sovitte- luun. Näissä näkemyksissä katsottiin, että nykyinen tutkimuspohja ei ole riittävää johtuen ni- menomaan pitkän aikavälin tarkastelun puutteesta. Tältä pohjalta hyödyllinen jatkotutkimus voisi olla lähisuhdeväkivallan sovittelun vaikutusten pitkän aikavälin tarkastelu, joka toki edellyttäisi sitä, että lähisuhdeväkivallan sovittelua jatketaan edes jossain määrin tulevaisuu- dessa. Aiheeseen liittyvän varsinaisen tutkimuspohjan ollessa ohutta on perusteltua tehdä täl- laista laajempaa tarkastelua aiheesta.

Tutkimuksellisesti olisi hyödyllistä myös tarkastella lähemmin lähi- ja parisuhdeväkivallan eroja. Usein tarkastellussa aineistossa lähi- ja parisuhdeväkivallan käsitteitä käytettiin lähes täysin ristikkäin: monet aineistossa esiin tuodut huomiot lähisuhdeväkivallasta vaikuttivat kos- kevan pääasiassa parisuhdeväkivaltaa. Vaikka lähisuhdeväkivalta määriteltiin yleisellä tasolla koskemaan muitakin kuin parisuhteita, ei ainakaan perusteluissa lähisuhdeväkivallan sovitte- lua vastaan tunnuttu huomioivan esimerkiksi perheen osuutta lähisuhdeväkivallasta. Myös opinnäytetyön tietoperustaa rakentaessa ja tutkimuspohjaa tarkasteltaessa havaittiin, että useimmiten tutkimuksen kohteena oli nimenomaan parisuhdeväkivalta. Lähi- ja parisuhdevä- kivallan eroja voitaisiin tutkia esimerkiksi siten, että tarkasteltaisiin, miten sisarusten välinen lähisuhdeväkivalta vertautuu parisuhdeväkivaltaan. Tämän ohella olisi mielenkiintoista tarkas- tella myös sitä, säilyykö lähisuhdeväkivaltaan yhdistetty valta-asetelma samanlaisena näissä kaikissa lähisuhdeväkivallan ilmentymissä, sillä valta-asetelmaa koskevat tutkimukset vaikut- tavat tarkastelevan pääasiassa parisuhdeväkivaltaa.

Kuten jo edellä esitettiin, lähisuhdeväkivallan sovittelua koskeva lakimuutosta käsitellään opinnäytetyön valmistumishetkellä. Opinnäytetyön perimmäinen tarkoitus oli tuottaa juuri tätä lakimuutosta varten tietoa, ja opinnäytetyötä voidaankin hyödyntää paitsi lähisuhdeväki- vallan sovittelun jatkokehittämisessä, myös lähisuhdeväkivallan sovittelun jatkamista arvioi- taessa. Opinnäytetyön kautta sen tilaajat saavat tietoa siitä, millä perusteiden erityisesti

lähisuhdeväkivallan sovittelun lakkauttamista perustellaan, ja tätä kautta esimerkiksi lakimuutosesityksen lausunnoissa opinnäytetyötä voidaan käyttää lausuntojen tukena. Tätä kautta näemme, että opinnäytetyöstä on konkreettista hyötyä sovittelutoiminnalle. Lisäksi opinnäytetyö on tuonut esille myös näkyville syitä siihen, miksi lähisuhdeväkivallan sovittelua kohtaan kriittiset tahot vastustavat sovittelua. Tätä kautta näemme, että voidaan rakentaa myös ymmärrystä ja pohjaa dialogille näiden vastakkaisten puolten välille. Tämän myötä myös luottamus eri toimijoihin voi kasvaa ja yhteistyö mahdollistua entistä paremmin.

Lähteet

- Amnesty 2023a. Järjestöveltoimus: Lähisuhdeväkivallan sovittelusta on luovuttava! Viitattu 28.10.2023. <https://www.amnesty.fi/jarjestovetoomus-lahisuhdevakivallan-sovittelusta-on-luovuttava/>
- Amnesty 2023b. Toteutuuko syrjimättömyys, jos toistuvaa parisuhdeväkivaltaa ohjataan sovitteluun? Viitattu 17.4.2024. <https://www.amnesty.fi/toteutuuko-syrjimattomyys-jos-toistuvaa-parisuhdevakivaltaa-ohjataan-sovitteluun/>
- Attias, M. & Ervasti, K. 2022. Sovittelu ja sen kehitys suomalaisessa yhteiskunnassa. Teoksessa Ervasti, K. & Attias, M. (toim.) 2022. Sovittelu ja sen sovellukset. Helsinki: Edita.
- Autere, M., Halonen, A., Kiviperä, S. & Rimpilä, I. 2023. Lähisuhdeväkivallan sovittelun hyvän käytännön malli : Suosituksia rikos- ja riita-asioiden sovittelun ammattihenkilöstölle. Helsinki: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos.
- Balser, S., Withrow, A., Johnson, L. R. & Chaikin, C. D. 2024. Restorative Justice in Cases of Intimate Partner Violence in the United States: A Metasynthesis. Teoksessa Families in Society.
- Bildjuschkin, K., Ewalds, H., Hietämäki, J., Kettunen, H., Koivula, T., Mäkelä, J., Nipuli, S., October, M., Peltonen, J. & Siukola, R. 2020. Väkivaltakäsitteiden sanottu. Työpaperi 1/2020. Helsinki: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos.
- Burns, C. J., Sinko, L. 2023 Restorative Justice for Survivors of Sexual Violence Experienced in Adulthood: A Scoping Review. Trauma, Violence, & Abuse Volume 24, 2023, Issue 2. Viitattu 25.4.2024.
- CEDAW 2022. Concluding observations on the eighth periodic report of Finland. CEDAW/C/FIN/CO/8.
- Christie, N. 1977. Conflicts as property. Teoksessa Bean, P. (toim.) 2003. Crime : Critical concepts in sociology. Oxford: Routledge.
- Dijk, J., Zebel, S., Claessen, J., & Nelen, H. 2020. Victim-Offender Mediation and Reduced Reoffending: Gauging the Self-Selection Bias. Crime & Delinquency, 66(6-7), 949-972.
- Elonheimo, H. 2010. Nuorisorikollisuuden esiintyvyys, taustatekijät ja sovittelu. Akateeminen väitöskirja, Turun yliopisto. <https://www.utupub.fi/handle/10024/59505>
- Ervasti, K. 2022. Sovittelu konfliktinratkaisumenettelyinä. Teoksessa Ervasti, K. & Attias, M. (toim.) 2022. Sovittelu ja sen sovellukset. Helsinki: Edita.
- Eskola, J. & Suoranta, J. 1998. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Tampere: Vastapaino.
- Euroopan neuvosto 2011a. Euroopan neuvosto nyleissopimus naiseen kohdistuvan väkivallan ja perheväkivallan ehkäisemisestä ja torjumisesta. <https://rm.coe.int/1680462532>
- Euroopan neuvosto 2011a. Explanatory Report to the Council of Europe Convention on preventing and combating violence against woman and domestic Violence. <https://rm.coe.int/1680a48903>
- Euroopan parlamentti 2012. Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2012/29/EU rikoksen uhrien oikeuksia, tukea ja suojelua koskevista vähimmäisvaatimuksista sekä neuvoston

puitepäättöksen 2001/220/YOS korvaamisesta. Viitattu 20.3.2024. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/FI/ALL/?uri=CELEX%3A32012L0029>

European Forum for Restorative Justice 2021. Manual on Restorative Justice Values and Standards for Practice. Viitattu 5.3.2024. https://www.euforumrj.org/sites/default/files/2021-11/EFRJ_Manual_on_Restorative_Justice_Values_and_Standards_for_Practice.pdf

Flinck, A. 2013. Rakennamme sovintoa : Opas rikosten ja riitojen sovitteluun. Helsinki: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos.

Flinck, A. & Iivari, J. 2004. Lähisuhdeväkivalta sovittelussa : Tutkimus- ja kehittämishankkeen realistinen arviointi. <https://www.julkari.fi/handle/10024/75370>

GREVIO 2019. Baseline Evaluation Report : Finland. <https://rm.coe.int/grevio-report-on-finland/168097129d>

Henttonen, R. 2012. Jatkuuko parisuhdeväkivalta sovittelussa? Sovittelun ihanteiden ja käytännön kohtaaminen. Pro gradu -tutkielma. Helsingin yliopisto, valtiotieteellinen tiedekunta. <https://helda.helsinki.fi/server/api/core/bitstreams/39e206f3-f7fc-4413-82d1-0d68b15fff93/content>

Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2009. Tutki ja kirjoita. Helsinki: Tammi.

Hirvonen, A. 2023. Asianomistajan oikeusturva lähisuhdeväkivallan sovitteluprosessissa. Opin näytetyö. Vantaa: Laurea-ammattikorkeakoulu. https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/817635/Hirvonen_Anni.pdf?sequence=2&isAllowed=y

Hisasue, T., Kruse, M., Raitanen, J., Paavilainen, E. & Rissanen, P. 2020. Quality of life, psychological distress and violence among women in close relationships: a population-based study in Finland. BMC Women's Health 20:85. <https://bmcwomenshealth.biomedcentral.com/articles/10.1186/s12905-020-00950-6>

Häkkänen-Nyholm, H. 2017. Oikeusprosessiin liittyvä stressi ja reaktiiviset häiriöt. Duodecim, vk. 133, nro 24, s. 2351-2356. <https://helda.helsinki.fi/server/api/core/bitstreams/5caaacc4-d922-4267-ac9e-c2a086bd2805/content>

Iivari, J. 2010. Oikeutta oikeuden varjossa : Rikossovittelulain täytäntöönpanon arviointitutkimus. Viitattu 17.11.2023. <https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/80120/35c0e944-54ee-45b2-9c51-9e3f732ecd88.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

Jauhiainen, A. & Jokinen, H. 2021. Rikosten ja eräiden riita-asioiden sovittelu. Teoksessa Ervasti, K. (toim.) 2021. Sovittelu ja sen sovellukset. Helsinki: Edita.

Jokinen, H. 2021. Parisuhdeväkivallan sovittelu. Teoksessa Ervasti, K. (toim.) 2021. Sovittelu ja sen sovellukset. Helsinki: Edita.

Kaikkinaisen naisten syrjinnän poistamista koskeva yleissopimus 68/2986. Viitattu 17.4.2024. https://www.finlex.fi/fi/sopimukset/sopsteksti/1986/19860068/19860068_2

Karp, D. 2019. Restorative justice and responsive regulation in higher education. Viitattu 25.4.2024. <https://www.taylorfrancis.com/chapters/oa-edit/10.4324/9780429398704-10/restorative-justice-responsive-regulation-higher-education-david-karp>

- Keilholtz, B. M., Spencer, C. M., Vail, S. & Palmer, M. 2023. Relationship dynamics associated with emotional IPV perpetration and victimization: A meta-analysis. *Journal of marital and family therapy*, vol. 49, no. 2, pp. 411-430.
- Kinnunen, A. 2012. Restoratiivisen oikeuden kehitys Euroopassa. *Haaste* 3/2012.
- Kivivuori, J. 2012. Feministinen väkivaltatutkimus: akateeminen liike ja ongelmallinen teoria. *Teoksessa Tieteessä tapahtuu* 5/2012, s. 24-38.
- Kivivuori, J., Sirén, R. & Danielsson, P. 2012. Gender framing effects in victim surveys. *European Journal of Criminology*, Volume 9, Issue 2. <https://journals.sagepub.com/doi/full/10.1177/1477370811424383>
- Kolttola, I. & Näsi, M. 2022. Suomalaiset väkivallan ja omaisuusrikosten kohteina 2021 - Kansallisen rikosuhritutkimuksen tuloksia. Helsingin yliopisto, kriminologian ja oikeuspolitiikan instituutti: Katsauksia 51/2022. Viitattu 25.3.2024. <https://researchportal.helsinki.fi/fi/publications/suomalaiset-v%C3%A4kivallan-ja-omaisuusrikosten-kohteena-2021-kansalli>
- Kotanen, R. 2013. Näkymättömästä näkökulmaksi - Parisuhdeväkivallan uhrit ja oikeudellisen sääntelyn muutos Suomessa. Väitöskirja. Helsinki: Helsingin Yliopisto, sosiaalitieteiden laitos. Viitattu 12.5.2024. <https://helda.helsinki.fi/server/api/core/bitstreams/e7ab55af-c9fe-4821-81ad-a850072e93da/content>
- Korteniemi, I. 2022. Lähisuhdeväkivallan sovittelua on kritisoitu jo vuosia - kokenut sovittelija kertoo, mitä tapaamisissa todella tapahtuu: ”Iso väliintulo”. MTV uutiset. Viitattu 17.4.2024. <https://www.mtvuutiset.fi/artikkeli/lahisuhdevakivallan-sovittelua-on-kritisoitu-jo-vuosia-kokenut-sovittelija-kertoo-mita-tapaamisissa-todella-tapahtuu-iso-valiintulo/8518610#gs.835lpn>
- Kuosmanen, P. 2011. Lähisuhdeväkivallan sovittelu on ennaltaehkäisevä interventio. Viitattu 18.4.2024. <https://puheenvuoro.uusisuomi.fi/paulak/74426-lahisuhdevakivallan-sovittelu-on-ennaltaehkaiseva-interventio/>
- Kuula, A. 2011. Tutkimusetiikka : aineistojen hankinta, käyttö ja säilytys. Tampere: Vastapaino.
- Lagdon, S., Armour, C. & Stringer, M. 2014. Adult experience of mental health outcomes as a result of intimate partner violence victimisation: a systematic review. *European Journal of Psychotraumatology* Volume 5, 2014, Issue 1. <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.3402/ejpt.v5.24794>
- Laki oikeudenkäynnistä rikosasioissa 689/1997. Viitattu 11.11.2023. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1997/19970689>
- Laki rikosasioiden ja eräiden riita-asioiden sovittelusta 1015/2005. Viitattu 29.10.2023. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2005/20051015>
- Laki Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksesta 668/2008. Viitattu 10.5.2024. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2008/20080668>
- Lakivaliokunnan mietintö 13/2005. Viitattu 18.4.2024. <https://www.eduskunta.fi/FI/Vaski/sivut/trip.aspx?triptype=ValtiopaivaAsiakirjat&docid=lavm+13/2005>
- Latimer, J., Dowden, C. & Muise, D. 2005. The Effectiveness of Restorative Justice Practices: A Meta-Analysis. *The Prison Journal*, 85(2), 127-144.

Lehti, M. 2020. Henkirikoskatsaus 2020. Katsauksia 41/2020. Helsingin yliopisto: Kriminologian ja oikeuspolitiikan instituutti. <https://helda.helsinki.fi/ser-ver/api/core/bitstreams/86b157a2-6fc4-46ee-bb27-e9b10ee7e9dd/content>

Liimatainen, M. & Rantaeskola, S. 2022. Toiminnallinen käsikirja lähisuhdeväkivaltaan puuttumiseksi ja ennalta estämiseksi. <https://poliisi.fi/documents/25235045/33939256/Toiminnallinen-k%C3%A4sikirja-l%C3%A4hisuhdev%C3%A4kivaltaan-puuttumiseksi-ja+ennalta-est%C3%A4miseksi-v8.pdf/37a14bb7-e4fc-df1b-35ce-c3df75063e8b/Toiminnallinen-k%C3%A4sikirja-l%C3%A4hisuhdev%C3%A4kivaltaan-puuttumiseksi-ja+ennalta-est%C3%A4miseksi-v8.pdf?t=1648047132809>

Lähisuhdeväkivallan sovittelun selvitystyöryhmä 2019. Lähisuhdeväkivaltarikosten sovittelu - Nykytila ja kehittämisehdotukset. Helsinki: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. <https://www.julkari.fi/handle/10024/137475>

Marshall, T. F. 1999. Restorative justice: An overview. A report by the Home Office Research Development and Statistics Directorate. Lontoo: The Home Office. http://www.antonio-casella.eu/restorative/Marshall_1999-b.pdf

Mills, L. G., Barocas, B. & Ariel, B. 2013. The next generation of court-mandated domestic violence treatment: a comparison study of batterer intervention and restorative justice programs. Teoksessa Journal of Experimental Criminology, Volume 9. p. 65-90 (2013).

Mills, L. G., Barocas, B., Butters, R. B. & Ariel, B. 2019. A randomized controlled trial of restorative justice-informed treatment for domestic violence crimes. Teoksessa Nature Human Behaviour 3, 1284-1294 (2019).

Monaco, R. K. & Nolan, E. G. 2022. Peace Building and Systemic Change for Survivors of Sexual Violence and Exploitation : LOTUS's Untold Stories. Teoksessa Velez, G. & Gavrielides, T. 2022. Restorative Justice : Promoting Peace and Wellbeing. Berliini: Springer.

Muftic, L. R., Finn, M. A. & Marsh, E. E. 2015. The Victim-Offender Overlap, Intimate Partner Violence, and Sex: Assessing Differences Among Victims, Offenders, and Victim-Offenders. Crime & Delinquency, 61(7), 899-926.

Muotio, N. 2023. Lähisuhdeväkivallan sovittelun kieltäminen kaventaisi ihmisten itsemääräämisoikeutta. Viitattu 12.11.2023. <https://ilkkapohjalainen.fi/yleisolta/l%C3%A4hisuhdev%C3%A4kivallan-sovittelun-kielt%C3%A4minen-kaventaisi-ihmisten-itsem%C3%A4%C3%A4r%C3%A4misoikeutta>

Nascimento, A. M., Andrade, J. & de Castro Rodrigues, A. 2022. The Psychological Impact of Restorative Justice Practices on Victims of Crimes - a Systematic Review. Trauma, Violence, & Abuse, Volume 24, Issue 3.

NYTKIS 2023. 25 tasa-arvo- ja ihmisoikeusjärjestöä vaatii: lähisuhdeväkivallan sovittelusta luopuminen tulee kirjata hallitusohjelmaan. Viitattu 25.3.2024. <https://nytkis.org/ajankoh-taista/25-tasa-arvo-ja-ihmisoikeusjarjestoa-vaatii-lahisuhdevakivallan-sovittelusta-luopuminen-tulee-kirjata-hallitusohjelmaan/>

Oikeudenkäymiskaari 4/1734. Viitattu 11.11.2023. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajan-tasa/1734/17340004000>

Oikeusministeriö 2021. Rikosasioiden sovittelupalveluiden siirto oikeusministeriön hallinnonalalle : Ohjausryhmän raportti ja esitys. Oikeusministeriön julkaisuja, selvityksiä ja ohjeita 2021:10.

Oikeusministeriö 2024. Rikoksen uhrin. Viitattu 20.3.2024. <https://oikeusministerio.fi/rikoksen-uhreja-koskevat-asiat>

Ojanne, J. 2017. Katsaus suomalaisen rikos- ja riita-asioiden sovittelun historiaan : Kokeilu-hankkeista lakisääteiseksi toiminnaksi. Helsinki: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos.

Peitsalo, P., Pekkola, J. & Sarlin, T. 2017. Vaiettu väkivalta : Miesten kokema väkivalta sekä mahdollisuus avun hakemiseen ja saamiseen. Miessakit ry:n raportteja 2017:1. https://www.miessakit.fi/wp-content/uploads/2021/12/Vaiettu-va%CC%88kivalta_digi.pdf

Pulkinen, K. 2013. Vapaaehtoissovittelijoiden kokemuksia lähisuhdeväkivaltatapausten käsitelyssä. Opinnäytetyö. Hyvinkää: Laurea-ammattikorkeakoulu. <https://www.theseus.fi/handle/10024/69960>

Puusa, A., Juuti, P. & Aaltio, I. 2020. Laadullisen tutkimuksen näkökulmat ja menetelmät. Helsinki: Gaudeamus.

Qvist, T. 2019. Parisuhdeväkivallan sovittelu Suomessa. Akateeminen väitöskirja. Rovaniemi: Lapin yliopisto. <https://lauda.ulapland.fi/bitstream/handle/10024/63782/Qvist.Tiina.Acta%20electronica%20Universitatis%20Lapponiensis%20253.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

Richards, T. N., Tomsich, E., Gover, A. R. & Jennings, W. G. 2016. The Cycle of violence Revisited: Distinguishing Intimate Partner Violence Offenders Only, Victims Only, And Victim-Offenders. Violence and victims, vol. 31, no. 4, s. 573-590. <https://www.proquest.com/central/scholarly-journals/cycle-violence-revisited-distinguishing-intimate/docview/1806429522/sem-2?accountid=12003>

Rikksentorjunta.fi 2022. Restoratiivisen oikeuden teorian lähtökohtana tasapaino. Viitattu 5.3.2024. <https://rikksentorjunta.fi/-/haaste-4-22-restoratiivisen-oikeuden-teoria>

Rikksentorjunta.fi 2024. Lähisuhdeväkivalta. Viitattu 16.2.2024. <https://rikksentorjunta.fi/lahisuhdevakivalta>

Rikossasioiden sovittelun neuvottelukunta 2023. Lähisuhdeväkivallan sovittelun jatkaminen. Lausunto.

Rikoslaki 39/1889. Viitattu 18.4.2024. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajan-tasa/1889/18890039001>

Shemeikka, R., Ramadan, F., Alitalo, E., Sihvonen, A.-P., Lindroos, M., Laine, E., Kemppainen, J., Kommeri, H., Pietilä, P. & Salakka, I. 2023. Lähisuhdeväkivallan sovittelu : Yleiset piirteet ja osapuolten kokemukset prosessista. Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja 2023:11. https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/164663/VNTEAS_2023_11.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Sherman, L. W., Strang, H., Mayo-Wilson, E., Woods, D. J. & Ariel, B. 2014. Are Restorative Justice Conferences Effective in Reducing Repeat Offending? Findings from a Campbell Systematic Review. Journal of Quantitative Criminology, Vol. 31, Iss. 1.

Siltala, H., Hisasue, T., Hietämäki, J., Saari, J., Laajasalo, T., October, M., Laitinen, H.-L. & Raitanen, J. 2022. Lähisuhdeväkivallasta aiheutuva palveluiden käyttö ja kustannukset. Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja 2022:52.

Smart, C. 1992. Feminist approaches to criminology. Teoksessa *Crime Critical Concepts in Sociology IV*. Lontoo: Routledge. (Philip Bean 2003, Mihin kohtaan?)

Sosiaali- ja terveysministeriö 2023. Rikos- ja riita-asioiden sovittelu. Viitattu 28.10.2023. <https://stm.fi/rikos-ja-riita-asioiden-sovittelu>

Sosiaali- ja terveysministeriö 2024. NAPE - Naisiin kohdistuvan väkivallan ja perheväkivallan torjunnan toimikunta. Viitattu 10.5.2024. <https://stm.fi/nape>

Sovittelutyöryhmän mietintö 2006. Valtakunnansyyttäjänvirasto. https://thl.fi/documents/155392151/190158508/sovittelutyoryhman_mietinto_2006.pdf/0aba7851-f08b-4782-a28c-d4ebe7d29478/sovittelutyoryhman_mietinto_2006.pdf?t=1395975387459

Stenman, K. & Hiltunen, R. 2023. Lähisuhdeväkivallan sovittelu on tasa-arvo-ongelma. *Helsingin Sanomat*: Lukijan mielipide. Viitattu 17.4.2024. <https://www.hs.fi/mielipide/art-200009596405.html>

Stubbs, A. & Szoeki, C. 2021. The Effect of Intimate Partner Violence on the Physical Health and Health-Related Behaviors of Women: A Systematic Review of the Literature. Teoksessa *Trauma, Violence, & Abuse*. Volume 23, Issue 4.

Takala, J-P., Mielityinen, I. 2001. Rikosten sovittelu ja parisuhdeväkivalta: Sovinnon aika? Teoksessa Pohjonen, S. (toim.) 2001. *Sovittelu*. Helsinki: Werner Söderström lakitieto

Tanskanen, M. 2023. The Victim-Offender Overlap in Intimate Partner Violence: A Within-Individual Approach. *Crime & Delinquency*. <https://journals.sagepub.com/doi/pdf/10.1177/00111287231195779>

Tanskanen, M. & Aaltonen, M. 2022. Social correlates of specialized versus versatile offending patterns in intimate partner violence: A register-based study in Finland. Teoksessa *Journal of Criminal Justice*, Volume 81, July-August 2022, 101921

THL 2011. Terveystä hyvinvointia - 2020 - hyvinvoinnista terveyttä : Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen (THL) strategia vuosille 2011-2020. Helsinki: Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. Viitattu 10.5.2024. <https://www.julkari.fi/handle/10024/80354>

THL 2023a. Historia. Viitattu 10.5.2024. <https://thl.fi/thl/tietoa-meista/historia>

THL 2023b. Horisontaaliset teemat. Viitattu 10.5.2024. <https://thl.fi/thl/organisaatio/horisontaaliset-teemat>

THL 2023c. Kansainvälinen toiminta. Viitattu 10.5.2024. <https://thl.fi/thl/kansainvalinen-toiminta>

THL 2023d. Kansainväliset yhteistyökumppanit. Viitattu 10.5.2024. <https://thl.fi/thl/kansainvalinen-toiminta/kansainvaliset-yhteistyokumppanit>

THL 2023e. Sovitteluun ohjattiin viime vuonna reilut 13 000 rikos- ja riita-asiaa - yli puolet väkivaltarikoksia. Viitattu 10.5.2024. <https://thl.fi/-/sovitteluun-ohjattiin-viime-vuonna-reilut-13-000-rikos-ja-riita-asiaa-yli-puolet-vakivaltarikoksia-2>

THL 2023f. Lähisuhdeväkivalta. Viitattu 16.2.2024. <https://thl.fi/aiheet/vakivalta/vakivallan-muodot/lahisuhdevakivalta>

THL 2023g. Lähisuhdeväkivaltaan puuttuminen. Viitattu 12.3.2024. <https://thl.fi/aiheet/vakivalta/vakivaltaan-puuttuminen/lahisuhdevakivaltaan-puuttuminen>

THL 2023h. Lähisuhdeväkivalta 2021. Tilastoraportti 43/2023. <https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/146800/L%3a4hisuhdev%3a4kivalta%202021%20Suurin%20osa%20l%3a4hisuhdev%3a4kivallan%20uhreista%20on%20edelleen%20naisia%20tai%20tytt%3ab6j%3a4%2c%20seksuaaliv%3a4kivallan%20uhreilla%20usein%20my%3ab6s%20aiempia%20v%3a4kivaltakokemuksia.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

THL 2023i. Rikos- ja riita-asioiden sovittelu 2022. Tilastoraportti 63/2023. Helsinki: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos

THL 2024a. Tietoa meistä. Viitattu 10.5.2024. <https://thl.fi/thl/tietoa-meista>

THL 2024b. Organisaatio. Viitattu 10.5.2024. <https://thl.fi/thl/organisaatio>

THL 2024c. Erityispalvelut. Viitattu 10.5.2024. <https://thl.fi/thl/organisaatio/osastot-ja-yksikot/valtion-palvelut/erityispalvelut>

THL 2024d. Strategia. Viitattu 10.5.2024. <https://thl.fi/thl/tietoa-meista/strategia>

THL 2024e. Rikos- ja riita-asioiden sovittelu. Viitattu 10.5.2024. <https://thl.fi/palvelut-ja-asiointi/valtion-sosiaali-ja-terveydenhuollon-erityispalvelut/rikos-ja-riita-asioiden-sovittelu>

THL 2024f. Sovittelun johtaminen, ohjaus ja valvonta. Viitattu 10.5.2024. <https://thl.fi/palvelut-ja-asiointi/valtion-sosiaali-ja-terveydenhuollon-erityispalvelut/rikos-ja-riita-asioiden-sovittelu/sovittelun-johtaminen-ohjaus-ja-valvonta>

THL 2024g. Opas-sarjan julkaisut. Viitattu 10.5.2024. https://thl.fi/julkaisut/julkaisusarjat/opas?p_p_id=fi_yja_julkari_web_portlet_Julkari&p_p_lifecycle=0&p_p_state=normal&p_p_mode=view&fi_yja_julkari_web_portlet_Julkari_cur=0

THL 2024h. Vaikutusten arviointi : Pääsääntöinen luopuminen lähisuhdeväkivallan sovittelusta. Helsinki: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos.

Tidwell, A. C. 2001. Conflict Resolved? A Critical Assessment of Conflict Resolution. Lontoo: Continuum.

Tilastokeskus 2020. Rikos- ja pakkokeinotilasto : Perhe- ja lähisuhdeväkivalta 2020. Viitattu 7.3.2024. https://tilastokeskus.fi/til/rpk/2020/15/rpk_2020_15_2021-06-01_tie_001_fi.html

Tillyer, M. S. & Wright, E. M. 2014. Intimate Partner Violence and the Victim-Offender Overlap. Journal of Research in Crime and Delinquency, 51(1), 29-55.

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2018. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Uudistettu laitos. Helsinki: Tammi.

Valtioneuvosto 2019. Osallistava ja osaava Suomi - sosiaalisesti, taloudellisesti ja ekologisesti kestävä yhteiskunta. Viitattu 20.3.2024. <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/161931>

Valtioneuvosto 2023. Vahva ja välittävä Suomi : Pääministeri Petteri Orpon hallituksen ohjelma 20.6.2023. Valtioneuvoston julkaisuja 2023:58.

Valtioneuvoston kanslia 2011. Pääministeri Jyrki Kataisen hallituksen ohjelma. Viitattu 20.3.2024. <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/79792>

Vu, N. L., Jouriles, E. N., McDonald, R. & Rosenfield, D. 2016. Children's exposure to intimate partner violence: A meta-analysis of longitudinal associations with child adjustment problems. *Clinical Psychology Review*, Volume 46, s. 25-33. <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0272735815300982?via%3Dihub>

Walker, L. E. A. 2009. *The Battered Woman Syndrome : 3rd Edition*. New York City: Springer Publishing Company.

Wemmers, J. & Cyr, K. 2004. Victims' Perspectives on Restorative Justice: How Much Involvement Are Victims Looking for? Teoksessa *International Review of Victimology*. Volume 11, Issue 2-3.

Xyrakis, N., Aquilina, B., McNiece, E., Tran, T., Waddell, C, Suomi, A & Pasalich, D. 2022. Interparental Coercive Control and Child and Family Outcomes: A Systematic Review. *Trauma, Violence, & Abuse* Volume 25, Issue 1.

Julkaisemattomat:

Elonheimo, H. 2024. Miten eri maissa säännellään ja toteutetaan perhe- ja lähisuhdeväkivallan sovittelua? Moniste.

Rimpilä, I. 2023. Lähisuhdeväkivallan sovittelun sisältävät KV-sopimukset ja niiden implementoinnin arviointi. Moniste.

THL 2023j. Lähisuhdeväkivallan sovittelua koskeva tai siihen sovellettava sääntely ja sen velvoittavuusasteet. Moniste.

Kuviot

Kuvio 1: Sovittelun merkitys rikosprosessissa (Flinck 2013, 36).....	26
Kuvio 2: Vuonna 2022 sovitteluun ohjautuneet rikosasiat	27
Kuvio 3: Vuonna 2022 sovitteluun ohjautuneet riita-asiat.....	28
Kuvio 4: Sovitteluun vuonna 2022 ohjautuneet lähisuhteessa tapahtuneet rikos- ja riita-asiat	29
Kuvio 5: Sovitteluun vuonna 2022 ohjautuneiden lähisuhdeväkivaltarikosten päätökset	30
Kuvio 6: Sovitteluun vuonna 2022 edenneiden lähisuhdeväkivaltarikostapausten tulokset	31
Kuvio 7: Esimerkki MaxQDA-sovelluksella tehdystä sisällönanalyysistä	40
Kuvio 8: Sovitteluprosessin piirteet järjestöjen näkökulmasta	Virhe. Kirjanmerkkiä ei ole määritetty.

Taulukot

Taulukko 1: Aineiston redusointi	41
Taulukko 2: Aineiston klusterointi ja abstrahointi	42
Taulukko 3: Sisällönanalyysin tuloksia	43

Liitteet

Liite 1: Kyselylomake	85
Liite 2: Kyselylomakkeen saateviesti	91
Liite 3: Muistutusviesti kyselyyn vastaamisesta	92

Liite 1: Kyselylomake

Näkemyksiä lähisuhdeväkivallan sovittelusta

Tämän kyselyn tarkoituksena on kartoittaa lähisuhdeväkivallan sovitteluun jollain tapaa kantaa ottaneiden järjestöjen näkemyksiä lähisuhdeväkivallan sovittelusta. Tässä yhteydessä sovittelulla viitataan sovittelulain mukaiseen, sovittelutoimistojen tarjoamaan sovittelupalveluun. Kyselystä saatuja tuloksia hyödynnetään THL:n sovittelun kehittämiseksi vastaaville henkilöille Henrik Elonheimolle ja Ilona Rimpilälle tehtävään opinnäytetyöhön, jonka tarkoituksena on koota järjestöjen näkemyksiä lähisuhdeväkivallan sovittelusta sekä tarkastella näitä näkemyksiä sovittelun pohjateoriaa (restoratiivinen oikeus) ja käytäntöä vasten. Mikäli haluat lisätietoja tai sinulla on kysyttävää kyselyyn tai opinnäytetyöhön liittyen, voit olla yhteydessä opinnäytetyön tekijöihin Ida Rimpiläiseen (ida.rimpilainen@student.laurea.fi) ja Emilia Suhoseen (emilia.suhonen@student.laurea.fi).

Vastaamiseen menee noin 15-30 minuuttia. Huomioithan, että kyselyssä on tarkoitus kartoittaa edustamasi järjestön linjaa. Tarvittaessa vastauksien muodostamiseen voi osallistua useampi henkilö. Pakolliset vastaukset on merkitty erikseen, mutta toivomme vastauksia kaikkiin kysymyksiin, jotta järjestönne linja tulee selkeästi esille.

* Pakollinen kysymys

1. Voimmeko tarvittaessa olla teihin yhteydessä, jos kaipaamme laajennusta vastauksiinne haastattelun muodossa? *

Merkitse vain yksi soikio.

Kyllä

Ei

2. Mitä järjestöä vastaukset edustavat? *

Tietoa hyödynnetään opinnäytetyön tutkimusosion toteuttamisessa, eikä lopullisessa opinnäytetyössä tulla yhdistämään vastauksia järjestöihin. Jos vastasit edelliseen kysymykseen "kyllä", lisääthän tähän kenttään yhteystiedot, joista voimme järjestöä tavoitella haastattelua varten.

3. Koetko, että järjestönne arvot vaikuttavat näkemykseenne lähisuhdeväkivallan sovitte-
lusta? Jos kyllä, miten? *

Sovittelu ja lähisuhdeväkivalta

Tässä osiossa on tarkoitus antaa näkemyksiä sovittelusta ja lähisuhdeväkivallasta toisistaan erillisinä käsitteinä.

4. Mitä ymmärrät sovitteluun sisältyvän? *

5. Kuinka järjestönne suhtautuu sovitteluun yleisellä tasolla? *

Merkitse vain yksi soikio.

1 2 3 4 5

Eritt Erittäin positiivisesti

6. Perustele näkemyksesi *

7. Miten määrittelet lähisuhdeväkivallan käsitteen? *

Lähisuhdeväkivallan sovittelu

8. Kuinka järjestönne suhtautuu lähisuhdeväkivallan sovitteluun? *

Merkitse vain yksi soikio.

1 2 3 4 5

Eritt Erittäin positiivisesti

9. Perustele näkemyksesi *

10. Mitä ongelmia järjestönne näkee lähisuhdeväkivallan sovittelussa? *

11. Mitä hyötyjä järjestönne näkee lähisuhdeväkivallan sovittelussa? *

12. Lähisuhdeväkivallan sovittelu tulisi kieltää kokonaan *

Merkitse vain yksi soikio.

1 2 3 4 5

Täys: Täysin samaa mieltä

13. Perustele näkemyksesi *

14. Lähisuhdeväkivallan sovittelua tulisi rajoittaa nykyisestä *

Merkitse vain yksi soikio.

1 2 3 4 5

Täys: Täysin samaa mieltä

15. Perustele näkemyksesi *

16. Lähisuhdeväkivallan sovittelun tulisi säilyä nyky muodossaan *

Merkitse vain yksi soikio.

1 2 3 4 5

Täys: Täysin samaa mieltä

17. Perustele näkemyksesi *

18. Mitä kehittämismahdollisuuksia näet lähisuhdeväkivallan sovittelussa? *

19. Mitä muita sellaisia ajatuksia järjestöllänne on liittyen lähisuuhdeväkivallan sovitteluun, jotka eivät ole vielä tulleet vastauksissa ilmi?

Google ei ole luonut tai hyväksynyt tätä sisältöä.

Google Forms

Liite 2: Kyselylomakkeen saateviesti

Hei!

Opiskelemme Laurea-ammattikorkeakoulussa rikosseuraamusalan sosionomeiksi ja olemme tekemässä opinnäytetyötä liittyen lähisuhdeväkivallan sovitteluun. Opinnäytetyön tarkoituksena on kartoittaa eri järjestöjen näkemyksiä lähisuhdeväkivallan sovittelusta ja tarkastella saatuja näkemyksiä sovittelun pohjateorian (restoratiivinen oikeus) ja käytännön valossa. Opinnäytetyö tullaan tekemään yhteistyössä THL:n sovittelun kehittämistä vastaavien henkilöiden kanssa.

Opinnäytetyötä varten olemme luoneet kyselylomakkeen, jonka toivoisimme järjestönne täyttävän. Kyselyn täyttämiseen menee aikaa noin 15-30 minuuttia, ja sen täyttämiseen voi osallistua useampi henkilö. Huomioithan, että kyselyssä on tarkoitus kartoittaa nimenomaan järjestöjen näkemystä, ei yksityishenkilöiden. Valmiissa opinnäytetyössä eivät vastaukset ole yhdistettävissä järjestöön, joka ne on antanut, ja tietoa siitä, mikä järjestö on vastaukset antanut hyödynnetään vain opinnäytetyön tutkimusosiota toteutettaessa. Toivomme mahdollisimman laajoja vastauksia, jotta järjestönne linja tulee selkeästi esille. Toivoisimme saavamme vastaukset tammikuun aikana, kuitenkin viimeistään helmikuun puoliväliin mennessä. Jokainen vastaus on meille tärkeä.

[Kyselyyn pääset tästä linkistä.](#)

Mikäli haluatte lisätietoja tai teillä on kysyttävää kyselyyn tai opinnäytetyöhön liittyen, voitte olla meihin opinnäytetyön tekijöihin yhteydessä.

Ystävällisin terveisin

Ida Rimpiläinen & Emilia Suhonen

Ida Rimpiläinen

Rikosseuraamusalan sosionomiopiskelija, Laurea-ammattikorkeakoulu

ida.rimpilainen@student.laurea.fi

Emilia Suhonen

Rikosseuraamusalan sosionomiopiskelija, Laurea-ammattikorkeakoulu

emilia.suhonen@student.laurea.fi

Liite 3: Muistutusviesti kyselyyn vastaamisesta

Hei!

Koska olemme saaneet tähän mennessä vain muutaman vastauksen, pyytäisimme uudestaan vastaamaan tähän kyselyyn. Otamme vastauksia vastaan helmikuun viimeiseen päivään asti. Vastaamme mielellämme kaikenlaisiin kysymyksiin liittyen kyselyyn tai opinnäytetyöhön, joten ethän epäröi ottaa meihin tarvittaessa yhteyttä. Vastauksien avulla voimme tuottaa tärkeää tietoa lähisuhdeväkivallan sovitteluun liittyen.

Ystävällisin terveisin

Ida Rimpiläinen & Emilia Suhonen